

Vaasan hallinto-oikeus

Diaarinumero 00027/20/5208, 00031/20/5208, 00091/20/5208, 00092/20/5208, 00093/20/5208, 00094/20/5208, 00095/20/5208, 00096/20/5208, 00097/20/5208, 00098/20/5208 ja 00108/20/5208

JULKINEN KUULUTUS

Vaasan hallinto-oikeuden päätös vesilain mukaisessa valitusasiassa

Kuulutuksen julkaisupäivä Vaasan hallinto-oikeuden verkkosivuilla

13.12.2021

Päätöksen tiedoksisaantipäivä

Hallintolain 62 a §:n 3 momentin mukaan päätöksen tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen seitsemäntenä päivänä julkaisemisajankohdasta.

Päätöksen tiedoksisaantipäivä on **20.12.2021 (7 pv)**.

Asia

Vaasan hallinto-oikeuden päätös 13.12.2021 nro 21/0072/1, valitus vesitalousasiassa, Tavase Oy:n hakemus koskien Vehoniemen-Isokankaan harjualueen tekopohjavesilaitoksen rakentamista sekä valmistelulupaa, tuotantoalueet TUA1 ja TUA2, Kangasala.

Luvan hakija

Tavase Oy

Kuulutuksen ja päätösasiakirjan nähtävilläpito

Tämä kuulutus ja päätösasiakirja pidetään nähtävillä **13.12.2021 – 19.1.2022** Vaasan hallinto-oikeuden verkkosivuilla osoitteessa:

<https://oikeus.fi/hallintooikeudet/vaasanhallinto-oikeus/fi/index/hallinto-oikeudenkuulutukset/paatoskuulutukset.html>

Muutoksenhakuohjeet ja valitusaika

Ohjeet valituksen tekemiseen löytyvät kuulutetun päätöksen muutoksenhakua koskevasta osasta sekä siihen liitetystä valitusosoituksesta. **Valitusaika päättyy 19.1.2022.**

Vaasan hallinto-oikeus**Päätös**

Antopäivä
13.12.2021

Päätösnumero
21/0072/1

Diaarinumerot
00027/20/5208
00031/20/5208
00091/20/5208
00092/20/5208
00093/20/5208
00094/20/5208
00095/20/5208
00096/20/5208
00097/20/5208
00098/20/5208
00108/20/5208

Asia

Valitukset vesitalousasiassa ja valmistelulupa-asiassa sekä virkamiehen esteellisyyttä koskevassa asiassa

Muutoksenhakijat

1. [REDACTED], yhdessä
2. Pälkäneen kunta
3. [REDACTED] Kiinteistöyhtymä [REDACTED]
[REDACTED] osakkaina
4. Kangasalan kaupungin viranomaislautakunta
5. Monttutien yksityistien tiekunta
6. [REDACTED]
7. Kangasalan luonto ry. ja Suomen luonnonsuojeluliitto Pirkanmaan piiri ry, yhdessä
8. TTM Consulting Oy
9. Roineen osakaskunta
10. [REDACTED] ja hänen 147 asiakumppaniaan, yhdessä

Luvan hakija

Tavase Oy

Päätökset, joihin on haettu muutosta

I

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto 7.3.2019 Nro 62/2019

Aluehallintovirasto on hylännyt [REDACTED] esittämän esteellisyttä koskevan väitteen ja todennut, ettei Arto Paananen ole esteellinen käsittelemään ja ratkaisemaan Tavase Oy:n tekopohjavesilaitosta koskevaa asiaa.

II

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto 13.12.2019 Nro 286/2019

Aluehallintovirasto on myöntänyt Tavase Oy:lle vesilain mukaisen luvan Vehoniemen-Isokankaan harjualueen tekopohjavesilaitoksen rakentamiseen ja käyttämiseen, raakaveden ottamiseen Roineesta ja imeyttämiseen sekä pohja- ja tekopohjaveden ottamiseen osakaskuntien talousvesikäyttöön 31.3.2014 päivätyn suunnitelman mukaisesti Kangasalan puolen osalta.

Aluehallintovirasto on myöntänyt pysyvän käyttöoikeuden tekopohjavesilaitoksen ja siihen liittyvien rakenteiden rakentamista varten tarvittaviin Kangasalan kaupungissa sijaitseviin hakemuksen liitteenä olevasta korvaustaulukosta ja 7.3.2014 päivätystä asemapiirustuksesta nro 16WWE0815.081.REV.A ilmeviin toiselle kuuluviin alueisiin

Myönnettyjen käyttöoikeuksien aiheuttamasta edunmenetyksestä, kalatalousintressille aiheutuvasta haitasta ja vesivoiman menetyksestä ja muista haitoista on määrätty maksettavaksi korvaukset lupamääräyksissä mainitun mukaisesti. Hankkeesta ei ennalta arvioiden aiheudu muuta vesilain mukaan korvattavaa vahinkoa tai haittaa. Luvan saajan on noudatettava vesilain säädöksiä ja seuraavia lupamääräyksiä.

Päätöksellä ei ole ratkaistu hankkeen edellyttämien muiden lakien tai säädösten mukaisten lupien edellytyksiä.

Lupa on voimassa toistaiseksi.

Lupamääräykset

Tekopohjavesilaitoksen rakenteet ja töiden suorittaminen

1. Raakavedenottamo saadaan rakentaa 24.10.2011 päivättyjen asemapiirustusten nro 16WWE0815.020 ja 16WWE0815.022 mukaiseen paikkaan.

2. Vedenottamon kaksi imuputkea (DN1200) ja siirtoputken alkuosa saadaan rakentaa 24.10.2011 päivätyn asemapiirustuksen nro 16WWE0815.020 mukaiseen paikkaan piirustuksessa olevan pituusleikkauksen mukaisesti. Rantaan saadaan tehdä enintään 8 metriä leveä ja 500 metriä pitkä kaivanto putkien asentamista varten. Putket on painotettava siten, että ne pysyvät tyhjänäkin paikoillaan pohjassa.

Imuputket tulee rakentaa 24.10.2011 päivätyn piirustuksen nro 16WWE0815.021 periaatteen mukaisesti ja ne on varustettava siivilällä tai vastaavalla rakenteella, jonka avulla estetään tai vähennetään kalojen joutumista pumppamolle.

3. Raakaveden ottoputket on painotettava siten, että ne pysyvät kaikissa olosuhteissa paikoillaan ja painottamisessa tulee käyttää mahdollisimman vähäsärmäisiä ja kalastusta mahdollisimman vähän haittavia painoja. Asennustyöt tulee varmistaa sukeltamalla. Putkilinjat tulee merkitä rannalle asianmukaisella tavalla väyläviraston ohjeiden mukaisesti. Putkien päät tulee merkitä myös vesialueella asianmukaisilla viitoilla.

Putkikaivanto tulee toteuttaa rantametsikön ja viitasammakkoalueen väliselle alueelle siten, että ei hävitetä tai heikennetä viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Kaivanto tulee pitää mahdollisimman kapeana ja se tulee tehdä mahdollisimman etäälle viitasammakkoalueesta. Kaivannon ja viitasammakkoalueen väliin tulee jättää vähintään 10 metrin ja mahdollisuuksien mukaan 20 metrin koskematon alue. Kaikki kaivumassat rannan läheisyydessä tulee läjittää kaivannon pohjoispuolelle suojaverhojen sisäpuolelle tai maa-alueelle, jolle luvansaajalla on käyttöoikeus.

4. Vesistökaivannon kaivu- ja putkien asennustyö tulee suorittaa elo-syyskuun aikana ja työt on suoritettava siten, että vesistölle ja sen käytölle aiheutuu mahdollisimman vähän haittaa ja häiriötä.

5. Kaivanto tulee ympäröidä suojaverhoilla, jonka sisäpuolelle mahtuu kaikki kaivumassat. Suunnitelma suojaverhoista tulee toimittaa valvontaviranomaiselle hyvissä ajoin ennen kaivutöiden aloittamista.

6. Kaivumassoja saadaan käyttää putkien peittämiseen siten, että pohja tasaan luontaisen pohjan tasoon. Ylimääräiset kaivumassat tulee sijoittaa asianmukaiseen ja haitattomaan paikkaan maanomistajan suostumuksella. Kaivannon pintakerros tulee rakentaa samentumattomasta puhtaasta maalajista.

7. Luvan saajalla on oikeus rakentaa tekopohjavesilaitoksen putkilinjat Kangasalan puoleiselle toiminta-alueelle hakemussuunnitelman liitteenä olevien 7.3.2014 päivättyjen asemapiirustuksen nro 16WWE0815.011.REV.A, johtoja tielinjojen tilanvarauspoikkileikkaukset nro 16WWE0815.080.REV.A ja käyttöoikeuskartta 16WWE0815.081.REV.A mukaisesti.

8. Maa-alueilla työt tulee suunnitella ja suorittaa siten, että liikennettä ei estetä lyhytaikaisia katkoksia lukuunottamatta. Peltojen ojitukset ja salaojitukset tulee huomioida suunniteltaessa kaivutöitä. Jos ojituksia joudutaan purkamaan tai muuttamaan, niin ne tulee palauttaa alkuperäistä vastaavaan kuntoon.

9. Luvan saajalla on oikeus rakentaa siirtopumppaamo 7.3.2014 päivätyn asemapiirustuksen nro 16WWE0815.032.REV.A osoittamaan paikkaan.

10. Luvan saajalla on oikeus rakentaa tekopohjaveden imeytysalueet 7.3.2014 päivättyjen asemapiirustusten nro 16WWE0815.031.REV.A ja 16WWE0815.032.REV.A mukaisiin paikkoihin. Imeytysalueiden sadetusjärjestelmät, tarvittava määrä imeytysaltaita ja imeytyskaivot rakennetaan noudattaen tyyppipiirustuksissa nrot 16WWE0815.043, 16WWE0815.044.REV.A ja 16WWE0815.045 kuvattuja periaatteita.

Tuotantoalue TUA1-IA1.1:lle saadaan rakentaa enintään 6 uutta imeytyskai-

voa ja tuotantoalue TUA1-IA1.2:lle saadaan rakentaa enintään 5 uutta imeytyskaivoa.

Tuotantoalue TUA2-IA2.2:lle saadaan rakentaa enintään 4 uutta imeytyskaivoa.

11. Luvan saajalla on oikeus rakentaa tekopohjaveden vedenottokaivot 7.3.2014 päivättyjen asemapiirustusten nrot 16WWE0815.034.REV.A ja 16WWE0815.035.REV.A mukaisesti paikkoihin. Kaivojen rakenteen tulee noudattaa tyyppiirustuksen nro 16WWE0815.046 periaatetta

Tuotantoalue 1:n kaivoalueelle TUA1-KA1:lle saadaan rakentaa enintään 6 uutta vedenottokaivoa, jotka sijoittuvat kiinteistön SIPILÄ 211-463-1-61 alueelle.

Tuotantoalue 2:n kaivoalueelle TUA2-KA2:lle saadaan rakentaa enintään 7 uutta vedenottokaivoa, jotka sijoittuvat kahden kiinteistön alueelle: PUNAMULTALUKKO (211-463-2-107) 3 kpl ja MATTILA (211-408-2-17) 4 kpl.

12. Luvan saajalla on oikeus rakentaa tarkkailua varten tarvittavat havaintoputket, huoltotiet, sähkölinjat ja muut laitoksen toimintaa varten tarpeelliset rakenteet ja laitteet. Huoltotiet saadaan rakentaa 7.3.2014 päivättyjen asemapiirustuksen nro 16WWE0815.011.REV.A ja piirustuksen: johto- ja tielinjojen tilanvarauspoikkileikkaukset nro 16WWE0815.080.REV.A esittämiin paikkoihin. Uusia havaintoputkia ja muita rakenteita saadaan rakentaa päivätyn 28.3.2019 hakemuksen ”Liite 2 Omistajaselvitykset ja ehdotus korvauksiksi” -liitteen mukaisille kiinteistöille.

13. Luvan saaja saa käyttää neljän kiinteistön alueella kulkevaa yksityistietä, joka on esitetty 21.3.2019 päivätyssä hakemuksen liitteen 5 kartassa nimeltä ”Karttaliite yksityistiestä imeytysalueelle IA2.1”

14. Luvan saajalla on oikeus pysyttää aikaisempien lupapäätösten ja suostumusten perusteella rakennetut imeytys-, vedenottokaivot ja havaintoputket sekä muut tarpeelliset rakenteet.

15. Raakavedenottamo, pumppaamot ja ottokaivot yms. on varustettava luotettavilla vesimäärän mittauslaitteilla siten, että kunkin tuotantoalueen, niiden osa-alueiden, sadetusalueiden, imeytysaltaiden ja kaivojen vesimäärät pystytään mittaamaan.

16. Kun toteutetaan rakenteita, joiden takia joudutaan kaatamaan puita, tulee vielä tarkistaa, että puiden kaatamisella ei hävitetä eikä heikennetä liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja.

17. Tekopohjavesilaitos rakenteineen on rakennettava ja laitosta käytettävä siten, ettei siitä aiheudu vältettävissä olevaa vahinkoa tai haittaa. Töiden jälkeen alueet on siistittävä ja maisemoitava asianmukaisesti.

Raakavedenotto Roineesta

18. Roineesta saadaan ottaa vettä enintään 55 000 m³/d vuosikeskiarvona laskettuna ja enintään 70 500 m³/d kuukausikeskiarvona laskettuna.

19. Roineesta saadaan edellä mainitun lisäksi ottaa vettä enintään 14 000 m³/d vuosikeskiarvona laskettuna eli yhteensä 69 000 m³/d vuosikeskiarvona laskettuna, mikäli Pälkäneen puoleinen osa tekopohjavesilaitoksen hakemuksesta saa vesilain mukaisen luvan.

Raakaveden imeytys

20. Imeytysalueilla saadaan imeyttää siivilöityä tai vastaavalla tavalla käsiteltyä vettä tekopohjavedeksi seuraavasti:

Tuotantoalue TUA1 22 000 m³/d vuosikeskiarvona ja 29 000 m³/d kuukausikeskiarvona.

Tuotantoalue TUA2 28 000 m³/d vuosikeskiarvona ja 36 500 m³/d kuukausikeskiarvona.

Vettä saadaan yli-imeyttää alueille yhteensä 5 000 m³/d vuosikeskiarvona.

21. Vettä on imeytettävä vähintään vedenottoa vastaava määrä.

22. Imeytysalueilla IA1.1, IA1.2 ja IA2.2 imeytys on ensisijaisesti toteutettava kaivoimeytyksellä. Sillä osa-alueella imeytysalueesta IA1.1, joka sijaitsee Natura 2000 -alueella ja koko imeytysalueella IA1.2 kaivoimeytyksen tulee olla vähintään 60 prosenttia imeytettävästä vuosituotannosta. Kaikilla sadetusimeytysalueilla sadetusta ja lepovaihetta on vuoroteltava siten, että enintään yhden vuoden sadetusvaiheen jälkeen alueen on annettava olla vähintään vuosi levossa.

23. Sadetus on toteutettava siten, että siitä aiheutuu mahdollisimman vähän haittaa alueen virkistyskäytölle. Sadetusvoimakkuutta on säädettävä siten, ettei sadetuksesta aiheudu eroosion vaaraa tai lammikoitumista.

Koetoimintavaiheen määräykset

24. Luvan saajan on turvattava Raikun vedenottoluvan haltijan talousveden saanti. Hyvissä ajoin ennen koetoimintavaiheen aloittamista tuotantoalue TUA1:llä hakijan tulee toimittaa varautumissuunnitelma Kangasalan Vedelle ja valvontaviranomaiselle. Varautumissuunnitelmassa tulee esittää toimenpiteet, joilla turvataan riittävällä tavalla talousveden saanti.

25. Ennen täysimittakaavaisen tuotannon aloittamista tulee tuotantoalueilla TUA1 ja TUA2 suorittaa vähintään vuoden ja enintään kahden vuoden mittainen koetoimintavaihe, josta tulee toimittaa vielä yksityiskohtainen suunnitelma valvontaviranomaiselle.

26. Ennen koetoimintavaiheen aloittamista luvan saajan tulee saada terveys- ja suojeluviranomaisen päätös terveydensuojelulain mukaisesta hyväksynnästä vesilaitoksen talousveden toimittamiselle ja siihen sisältyvälle valvontatutkimusohjelmalle.

27. Koetoimintavaiheessa saadaan käyttää Roineen raakavettä ja koetoiminta voidaan suorittaa samanaikaisesti molemmilla tuotantoalueilla.
28. Koetoimintavaiheen aikana vesi saadaan johtaa talousvesikäyttöön sen edellyttämien laatuvaatimusten mukaisesti tai ylivuotoputkea pitkin takaisin Roineeseen.
29. Imeytysmäärät tulee nostaa neljällä suunnilleen tasasuuruksella määrälisäyksellä kohti kunkin alueen maksimituotantomäärää ja seuraavaan vaiheeseen voidaan siirtyä, kun valtion valvontaviranomainen on tarkastanut edellisen vaiheen tarkkailutulokset.
30. Koetoimintavaihe tulee aloittaa nostamalla imeytettävän veden määrä vähitellen tasoon 6 000 m³/vrk:ssa. Vastaavasti pohjavedenotto tulee vähitellen nostaa yhtä suureksi kuin imeytettävä määrä.
31. Koetoimintaan tulee sisällyttää imeytysmäärien muutoksia/painotuksia eri kaivojen ja alueiden välillä siten, että niiden avulla tunnistetaan muutosten vaikutukset ja niiden merkitys laitoksen ajotapaa suunniteltaessa.
32. Tuotantoalue TUA2:lla Punamultalukon alueella tulee koetoimintavaiheen lopuksi suorittaa laitoksen ajokoe, jolla suoritetaan pohjaveden pinnan hetkellinen nosto tasolle N₆₀ +99,6 m.
33. Koetoimintavaiheen toteutukseen saadaan tehdä tarvittavia muutoksia valvontaviranomaisen lausunnon perusteella.
34. Koetoimintavaiheen loppuraportin, virtausmallin päivityksen ja valvontaviranomaisen lausunnon perusteella luvan saaja saa siirtyä täysimittakaavaiseen toimintaan. Mikäli tarkkailutulokset osoittavat, ettei luvanmukainen tuotantomäärä ole toteutettavissa, niin luvan saajan tulee laittaa lupamääräysten muutoshakemus vireille aluehallintovirastoon.
35. Koetoimintavaiheen vaikutuksia tulee tarkkailla päätöksen liitteenä 2 olevan tarkkailuohjelman mukaisesti.
36. Tarkkailuohjelman tarkistushakemus tulee toimittaa kultakin tuotantoalueelta aluehallintovirastoon koetoimintavaiheen jälkeen. Tarkkailua tulee jatkaa voimassaolevan tarkkailuohjelman mukaisesti, kunnes hakemus on ratkaistu.

Vedenotto ja tekopohjavesilaitoksen käyttäminen

37. Luvan saaja saa ottaa tekopohjavettä ja pohjavettä alueen kaivoista enintään:

Tuotantoalue TUA1:ltä 22 000 m³/d vuosikeskiarvona ja 29 000 m³/d kuukausikeskiarvona laskettuna.

Tuotantoalue TUA2:lta 28 000 m³/d vuosikeskiarvona ja 36 500 m³/d kuukausikeskiarvona laskettuna.

Tekopohjavesilaitoksen käyttö, vedenotto ja yli-imeytys tulee toteuttaa siten,

että tuotantoalue TUA1:llä olevan Raikun vedenottamon luvan haltijalla on etusija alueen vedenottoon ja oman lupansa mukaiseen talousvesikelpoiseen 4 500 m³/d kokonaismäärään kuukausikeskiarvona laskettuna.

38. Mikäli tarkkailuhavaintojen perusteella tai muutoin ilmenee haitallisia vaikutuksia, on imeytyksiä ja vedenottoa tarpeellisilta osin muutettava.

39. Luvan saajan tulee keskeyttää otto ja imeytys, mikäli tarkkailutuloksissa havaitaan merkittäviä haitallisia vedenlaadun muutoksia.

40. Tekopohjavesilaitos on rakennettava ja laitosta käytettävä siten, ettei siitä aiheudu vältettävissä olevaa vahinkoa tai haittaa.

41. Luvan saajan on tekopohjavesilaitosta käyttämällä ja tarvittaessa yli-imeytyksellä huolehdittava, että Puntamultalukon suon kasvillisuudelle ei aiheudu haitallista muutosta. Pohjavedenpinta Punamultalukon supan alueella tulee noudattaa seuraavaa:

Kolmen-viiden vuoden välein, noudattaen alueen luontaista pohjavedenpinnan nousuaikataulua pohjavedenpinnan tulee nousta hetkellisesti tasolle N₆₀ +99,5 m.

Sen jälkeen pohjavedenpinnan tulee pysyä korkeuksien N₆₀ +99,5 m ja N₆₀ +98,0 m välillä, lukuun ottamatta lyhytaikaisia poikkeuksia.

Tarkkailusuunnitelmaan tulee sisällyttää tekopohjavesilaitosalueen ulkopuolinen tarkkailuputki alueellisen luontaisen pohjavedenkorkeuden seuranta varten.

42. Luvan saajalla on oikeus liikkua laitoksen toimintaa ja tarkkailua suorittaessaan moottoriajoneuvolla laitoksen toiminta-alueen kiinteistöjen alueella. Liikuttaessa maastossa moottoriajoneuvolla on pyrittävä käyttämään olemassa olevia ajouria. Moottoriajoneuvoa on maastossa käytettävä siten, että vältetään vahingon ja haitan aiheuttamista asianomaiselle kiinteistölle ja luonnolle.

Tarkkailu

43. Luvan saajan on tarkkailtava hankkeen toimintaa ja vaikutuksia päätöksen liitteenä 2 olevan tarkkailuohjelman mukaisesti. Tarkkailuohjelman tarkistus-hakemus tulee toimittaa aluehallintovirastoon koetoimintavaiheen jälkeen. Tarkkailua tulee jatkaa voimassaolevan tarkkailuohjelman mukaisesti, kunnes hakemus on ratkaistu.

44. Valvontaviranomainen voi muuttaa tarkkailuohjelmaa siten, että muutokset eivät vaikuta tarkkailun luotettavuuteen, kattavuuteen tai tavoitteisiin.

45. Luvan saajan tulee hyvissä ajoin ennen koetoimintavaiheen aloittamista toimittaa tiedoksi valvontaviranomaiselle yksityiskohtainen tarkkailuohjelma. Tarkkailu tulee aloittaa hyvissä ajoin ennen toiminnan aloittamista.

46. Luvan saajan tulee tarkkailla tämän luvan perusteella vesialueelle rakennettavista putkista aiheutuvia kalatalousvaikutuksia kalatalousviranomaisen

määrämällä tavalla. Tarkkailuun tulee sisällyttää imuputkiin joutuvien kalojen arviointi. Ehdotus tarkkailuohjelmaksi tulee toimittaa hyväksyttäväksi kalatalousviranomaiselle hyvissä ajoin ja viimeistään kolme kuukautta luvan lainvoimaisuudesta.

47. Tarkkailutulokset ja niiden vuosiyhteenvedot on toimitettava tarkkailuohjelmassa sanotuin tavoin valvontaviranomaiselle sekä Kangasalan kaupungin ympäristönsuojeluviranomaiselle. Tuotantoalue TUA1:n tulokset ja vuosiyhteenvedot tulee toimittaa Raikun vedenottoluvan haltijalle. Lisäksi tarkkailutulokset tulee pyydettyä antaa nähtäväksi tai toimittaa sähköpostitse niille asianosaisille, joiden oikeuteen tai etuun tiedot saattavat vaikuttaa.

Korvaukset

48. Luvan saajan on maksettava kertakaikkisena korvauksena liitteiden 4 ja 5 mukaisesti kiinteistöjen omistajille hankkeesta aiheutuvista kaikista vesilain 13 luvun mukaisista edunmenetyksistä ja käyttöoikeuksista yhteensä 108 733 € seuraavasti.

49. Roineen osakaskunnalle on maksettava vesialueelle sijoitettavien rakenteiden käyttöoikeudesta kertakaikkisena korvauksena 8 248 €.

50. Luvan saajan on maksettava yleiselle ja yksityiselle kalataloudelle aiheutuvien haittojen ehkäisemiseksi kalatalousmaksua 2 000 euroa vuodessa rakentamistöiden ajan sekä kaksi vuotta vesistö rakentamisen jälkeen. Kalatalousmaksu tulee maksaa vuosittain helmikuun loppuun mennessä kalatalousviranomaiselle.

51. Alapuolisen vesivoimalaitosluvan haltijan kanssa on kirjallisesti sovittava vesivoiman menetyksestä ja korvauksesta. Mikäli asiaa ei saada sovittua, niin luvan saajan tulee laittaa asia ratkaistavaksi hakemuksella aluehallintovirastoon.

52. Lupapäätöksessä myönnetystä yksityistien käyttöoikeudesta on maksettava yhteensä 130 €/vuosi tieosakkaille tai hankittava muulla tavoin oikeus tien käyttöön.

53. Korvaukset on maksettava ennen hankkeen toteuttamiseen ryhtymistä (eräpäivä), mutta kuitenkin viimeistään vuoden kuluessa päätöksen lainvoimaiseksi tulemisesta. Korvauksille on maksettava vuotuista viivästyskorkoa eräpäivästä lukien. Viivästyskoron määrä on kulloinkin voimassa oleva korkolain mukainen viitekorko lisättynä seitsemällä prosenttiyksiköllä.

Korvaukset toimenpiteistä, jotka toteutetaan valmisteluluvan perusteella, tulee maksaa ennen toimenpiteiden aloittamista.

Korvaukset, joita ei voida maksaa asianosaisille on talletettava Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastoon peruspalvelut, oikeusturva, ja luvat -vastuualueelle ennen töihin ryhtymistä ja viimeistään vuoden kuluessa päätöksen lainvoimaiseksi tulemisesta.

Vedensaannin turvaaminen

54. Mikäli tarkkailutulosten perusteella todetaan, että tekopohjavesilaitoksen toiminta huomattavasti vaikeuttaa yksityisen talousvesikaivon käyttöä, tulee luvan saajan käynnistää neuvottelut kaivon omistajan kanssa ja tehdä tarpeelliset toimenpiteet vedensaannin turvaamiseksi tai maksettava sovittavat korvaukset. Luvan saajan tulee tarvittaessa laittaa erimielisyys hakemuksella ratkaistavaksi aluehallintovirastoon.

Ennakoimaton vahinko

55. Mikäli tässä päätöksessä tarkoitettusta hankkeesta aiheutuu sellainen vahinko, haitta tai muu edunmenetykset, jota lupapäätöstä annettaessa ei ole edellytetty ja josta luvan saaja on vesilain mukaan vastuussa, edunmenetyksen kärsinyt tai yleisen edun vaatiessa asianomainen viranomais voi saattaa asian lupapäätöksen lainvoiman estämättä ympäristölupaviraston käsiteltäväksi siinä järjestyksessä kuin hakemusasioista on vesilaissa säädetty.

Töiden aloittaminen

56. Hankkeen toteuttamiseen on ryhdyttävä viimeistään neljän vuoden kuluttua päätöksen lainvoimaiseksi tulosta.

Ilmoitukset

57. Luvan saajan on kolme kuukautta ennen ja tarkoitusta vastaavalla tavalla ilmoitettava töiden aloittamisesta asianomaisille maa- ja vesialueen omistajille. Töiden aloittamisesta tulee ilmoittaa noin kuukautta ennen alueella yleisesti ilmestyvässä sanomalehdessä.

58. Tuotantoalue TUA1:llä tehtävistä töistä on ilmoitettava kolme kuukautta ennen niiden aloittamista Raikun vedenottoluvan haltijalle.

59. Töiden aloittamisesta on ilmoitettava kolme kuukautta ennen aloittamista kirjallisesti valtion valvontaviranomaiselle ja Kangasalan kaupungin ympäristönsuojeluviranomaisille. Aloituseroitusilmoituksessa on ilmoitettava aikataulusuunnitelma laitoksen rakentamiseen liittyvien oleellisten työvaiheiden suorittamiselle.

60. Vesistö rakenteiden valmistumisesta tulee ilmoittaa kirjallisesti lupaviranomaiselle ja valtion valvontaviranomaiselle sekä Traficomille sen antamien ohjeiden mukaisesti.

61. Maa-alueille tehtävien pysyvien rakenteiden käyttöönottoamisesta ja täysimittakaavaiseen tuotantoon siirtymisestä tulee ilmoittaa kirjallisesti lupaviranomaiselle ja valtion valvontaviranomaiselle, kunkin tuotantoalueen osalta erikseen.

Lupamääräysten tarkistaminen

62. Luvan saajan on viiden vuoden kuluttua täysimittakaavaiseen toimintaan siirtymisestä, kuitenkin viimeistään kymmenen vuoden kuluttua päätöksen lainvoimaiseksi tulemisesta jätettävä aluehallintovirastolle hakemus kunkin tuotantoalueen tuotantomääriin liittyvien lupamääräysten tarkistamiseksi.

63. Hakemuksessa tulee esittää selvitys, jossa on yhteenveto koko jakson tarkkailutulosten perustella havaituista vaikutuksista mm. pohjaveden laatuun, Raikun vedenottamon toimintaan, yksityiskaivoihin, Punamultalukkosuon ja sadetusalueiden kasvillisuuteen sekä erillinen selvitys kiintoaineksen kertymisestä pohjavesimuodostumaan.

Valmistelulupa

Aluehallintovirasto oikeuttaa Tavase Oy:n ryhtymään seuraaviin hankkeen toteuttamista valmisteleviin toimenpiteisiin jo ennen päätöksen lainvoimaiseksi tulemistä:

- Tekopohjavesilaitoksen vaikutusten arvioinnin kannalta tarpeellinen ennakkotarkkailu, johon sisältyy mm. pohjavesiputkien tarkkailu, kasvillisuusseuranta ja maastomittauksia.
- Kierrätyskoetta tulee tarkkailla mittaamalla pohjavesiputkista vedenkorkeuksia ja vedenlaatua sekä kaivoista vesimääriä. Tarkkailuohjelma tulee toimittaa ennen aloittamista valvontaviranomaiselle.
- Maasto- ja maaperätutkimukset, jotka sisältävät mm. maatutkaluotauksia ja maaperäkairauksia tela-alustaisella koneella.
- Uusien enintään 58 pohjavesiputken asentaminen valmistelulupahakemuksen 12.3.2019 päivätyn hakemuksen liitteen X, kartta 1:ssä esitetyille kiinteistöille.
- Uusien enintään 14 vedenotto- ja imeytyskaivon rakentaminen sekä niihin liittyvät kaivonpaikkatutkimukset valmistelulupahakemuksen 13.3.2019 päivätyn hakemuksen liitteen X, kartta 4:ssä esitetyille alueille ja kiinteistöille.

Punamultalukko-kiinteistölle ei saa rakentaa valmisteluluvalla uutta kaivoa.

- Tilapäiset maanpäälliset putkilinjat kierrätyskoetta varten 5.3.2019 päivätyn hakemuksen liitteen X, karttojen 2 ja 3 esitetyille alueille.
- Pohjaveden kierrätyskokeet enintään 10 000 m³/vrk maksimikapasiteetilla tuotantoalueella TUA1 valmistelulupahakemuksen mukaisesti. Kierrätyskokeen ehtona TUA1 alueella on, että Raikun vedenottoluvan haltijan kanssa on sovittu tarvittavista toimenpiteistä vedenoton turvaamiseksi.
- Pohjaveden kierrätyskokeet enintään 10 000 m³/vrk maksimikapasiteetilla tuotantoalueella TUA2 valmistelulupahakemuksen mukaisesti. Kierrätyskokeessa saa käyttää Punamultalukko-kiinteistöllä olevaa kaivoa.
- Huolto-, liikennereittien ja 21.3.2019 päivätyn hakemuksen liitteen X, kartan 5 mukaisen yksityistien käyttäminen edellä mainittujen toimenpiteiden toteuttamiseksi.

- Kierrätyskokeiden tulokset tulee toimittaa valvontaviranomaisille.

Niistä toimenpiteistä, jotka suoritetaan valmisteluluvan perusteella, tulee maksaa korvaukset ennen töihin ryhtymistä. Valmistelulupaan liittyvät toimenpiteet korvauksineen on eritelty lupapäätöksen korvausliitteessä 6.

Hankkeen toimenpiteistä määrätyt korvaukset maksetaan vain kertaalleen, ennen kyseisten toimenpiteiden aloittamista.

Korvaukset, joita ei voida maksaa asianosaisille on talletettava Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastoon peruspalvelut, oikeusturva ja luvat -vastuualueelle ennen töihin ryhtymistä ja viimeistään vuoden kuluessa päätöksen lainvoimaiseksi tulemisesta.

Luvan saajan on asetettava 15 000 euron vakuus aluehallintovirastoon ennen toimenpiteisiin ryhtymistä.

Tarkkailuohjelma (päätöksen liite 2)

Vesistö rakentamisen tarkkailu

Vesistö rakennustöiden vaikutusta järviveteen tulee tarkkailla kahden viikon välein kahdessa suojaverhojen ulkopuolelta valittavassa pisteessä. Vesinäytteistä tulee tehdä tavanomaiset järvivesianalyysit. Tarkkailu tulee aloittaa ennen kaivutöiden aloittamista ja se saadaan lopettaa töiden jälkeen valvontaviranomaisen tarkastettua tulokset.

Suojaverhojen toimivuutta tulee tarkkailla silmämääräisesti koko rakentamisen ajan säännöllisesti. Suojaverhot saadaan poistaa, kun työt on lopetettu ja samentuminen on poistunut.

Vesistö rakentamisen jälkeen kahtena vuotena tulee tehdä viitasammakkokartoitus putkikaivannon viereisellä viitasammakkoalueella.

Koetoimintavaiheen tarkkailu

Raakaveden määrän ja laadun tarkkailu

Raakavedenoton ja tuotantoalueille pumpattavan veden määrää, lämpötilaa ja sameutta tulee seurata jatkuvatoimisesti.

Roineen järvivettä tulee tarkkailla vähintään kahdessa vedenotto kohtien lähitöltä, ylävirran suunnasta valittavassa pisteessä vähintään kerran kahdessa viikossa. Vesinäytteistä tulee tehdä vaikutusten tarkkailun kannalta oleelliset järvivesianalyysit. Tarkkailu tulee aloittaa riittävän ajoissa ennen siirtopumpauksen aloittamista. Tarkkailuun tulee sisällyttää myös piilevän tarkkailu.

Imeytysveden tarkkailu

Imeytettävän veden määrää ja lämpötilaa tulee seurata kaikista imeytyskaivoista, erikseen kaikilta sadetusalueilta ja imeytysaltaista jatkuvatoimisesti.

Raakavedenottamolta tuotantoalueille pumpattavaa vettä tulee tarkkailla vähintään kerran viikossa ja kahdesti viikossa nostettaessa pumppausmäärää. Vesinäytteistä tulee tehdä vaikutusten tarkkailun kannalta oleelliset järvivesianalyysit. Kerran kuukaudessa vedestä tulee tehdä laajempi analyysivalikoima.

Pohjaveden pinnakorkeuksien ja laadun tarkkailu

Koetoiminnassa olevan alueen kaikista havaintoputkista tulee tarkkailla vedenpinnan korkeutta vähintään kerran kuukaudessa ja erikseen kattavasti valittavista putkista kerran viikossa ja vaikutusten kannalta olennaisista havaintoputkista automaattisilla mittareilla.

Pohjaveden laadun tarkkailuun valitaan kattava havaintoputkiverkosto ja vedenlaatua seurataan niistä otettavilla näytteillä vähintään kerran kahdessa viikossa. Näytteenoton tiheys tulee sovittaa koetoimintavaiheiden muutoksiin.

Pohjavedenoton (talousveden) tarkkailu

Pohjaveden ottomäärää tulee seurata kakista ottokaivoista jatkuvatoimisesti. Talousvedeksi johdettavaa vettä tulee tarkkailla terveydensuojelulain mukaisen valvontatutkimusohjelman mukaisesti. Tämän lisäksi luvan saajan tulee koetoimintavaiheessa tarkkailla vedenlaatua vähintään kerran viikossa kaivoalueella, soveltaen valvontatutkimusohjelmassa määrättyä analyysivalikoimaa.

Sadetusalueet Natura 2000 -alueella ja muilla alueilla

Sadetusimeytysalueilla tulee sadetuksen vaikutuksia tarkkailla kasvillisuusseurannan avulla. Ennen imeytyksen aloittamista sadetusimeytysalueille ja niiden läheisyyteen tulee perustaa pysyvä riittävän laaja koealaverkosto ja riittävästi kontrollikoealoja. Kontrollialueet valitaan samantyyppisiltä harjuosilta.

Seuranta aloitetaan ennen sadetuksen aloittamista ja sitä jatketaan vuosittain vähintään viisi vuotta, jonka jälkeen seurantaväliä saadaan muuttaa valvontaviranomaisen hyväksymällä tavalla.

Punamultalukon suppasuo

Toiminnan vaikutuksia Punamultalukon suppasuohon tulee tarkkailla kasvillisuusseurantaverkoston avulla. Suolle tulee sijoittaa kaksi seurantalinjaa, joille 10 koealaa. Koealat tulee sijoittaa siten, että ne sijoittuvat laiteelle (6 kpl) ja suon keskiosalle (4 kpl). Linjoilta mitataan kasvillisuustyypien rajojen sijainti.

Koealoilta tulee tehdä lajimääritykset (pensas-, kenttä- ja pohjakerros) ja niiden runsaudet arvioida peittävyysprosentteina. Koealat tulee valokuvata. Seuranta aloitetaan ennen koetoimintaa ja sitä jatketaan kahden vuoden välein vähintään 10 vuotta.

Luontotyyppien tilan ja edustavuuden tarkkailu

Natura-alueilla, joihin kohdistuu toimenpiteitä, joiden on arvioitu aiheuttavan vain tilapäisiä muutoksia, tulee tehdä kasvillisuus- ja luontotyyppikartoitus

sekä edustavuuden arviointi. Tällaisia alueita ovat mm. putkikaivantojen kaivumassojen läjitysalueet. Alueet tulee kartoittaa ennen toimenpidettä ja neljä vuotta toimenpiteen toteuttamisen jälkeen.

Tarkkailutulosten toimittaminen

Koetoimintavaiheen tulokset toimitetaan vähintään kerran kuukaudessa valvontaviranomaiselle tai useammin valvontaviranomaisen pyynnöstä.

Toiminnan aikainen tarkkailu

Täysimittakaavaisen toiminnan tarkkailusuunnitelma tulee toimittaa aluehallintovirastolle hyväksyttäväksi koetoimintavaiheen jälkeen. Tarkkailua tulee jatkaa koetoimintavaiheen mukaisella tarkkailulla, kunnes tarkkailuohjelma on lainvoimainen.

Tarkkailuohjelman tarkistushakemus tulee toimittaa kultakin tuotantoalueelta aluehallintovirastoon koetoimintavaiheen jälkeen. Tarkkailua tulee jatkaa voimassaolevan tarkkailuohjelman mukaisesti, kunnes hakemus on ratkaistu.

Toiminnan aikaisessa tarkkailussa tulee olla muun muassa seuraavat tarkkailut:

Imeytysveden kiintoainestarkkailu

Tarkkailuohjelmaan tulee sisältyä kiintoaineksen tarkkailu, jolla pystytään määrittämään kiintoaineksen kulkeutuminen, kertyminen ja hajoaminen pohjavesimuodostumassa.

Sadetusalueet Natura 2000 -alueella ja muilla alueilla

Sadetusimeytysalueilla tulee sadetuksen vaikutuksia tarkkailla kasvillisuusseurannan avulla. Ennen imeytyksen aloittamista sadetusimeytysalueille ja niiden läheisyyteen tulee perustaa pysyvä riittävän laaja koealaverkosto ja riittävästi kontrollikoealoja. Kontrollialueet valitaan samantyyppisiltä harjuosilta.

Seuranta aloitetaan ennen sadetuksen aloittamista ja sitä jatketaan vuosittain vähintään viisi vuotta, jonka jälkeen seurantaväliä saadaan muuttaa valvontaviranomaisen hyväksymällä tavalla.

Punamultalukon suppasuo

Toiminnan vaikutuksia Punamultalukon suppasuohon tulee tarkkailla kasvillisuusseurantaverkoston avulla. Suolle tulee sijoittaa kaksi seurantalinjaa, joille 10 koealaa. Koealat tulee sijoittaa siten, että ne sijoittuvat laiteelle (6 kpl) ja suon keskiosalle (4 kpl). Linjoilta mitataan kasvillisuustyypien rajojen sijainti.

Koealoilta tulee tehdä lajimääritykset (pensas-, kenttä- ja pohjakerros) ja niiden runsaudet arvioida peittävyysprosentteina. Koealat tulee valokuvata. Seuranta aloitetaan ennen koetoimintaa ja sitä jatketaan kahden vuoden välein vähintään 10 vuotta.

Yksityiskaivojen ja rakennusten painumatarkkailu

Ennen koetoimintavaiheen aloitusta tulee kaikista alueen yksityiskaivoista, joiden omistajat antavat suostumuksen, analysoida vedenlaatu ja määrittää pinnan korkeus. Koetoimintavaiheen tulosten perusteella tulee valita mahdolliset hankkeen vaikutusalueella olevat yksityiskaivot ja niiden vedenlaatua tulee toiminnan aikana seurata vuosittain, omistajan suostumuksella.

Tuotantoalue TUA1:n läheisyydessä olevat kiinteistöjen 211-463-1-25, 211-463-1-68, 211-463-1-84 ja 211-463-1-89 sekä tuotantoalue TUA2:n läheisyydessä olevat kiinteistöjen 211-463-2-81 ja 211-463-2-82 talousvesikäytössä olevat kaivot tai niitä kuvaavat pohjavesiputket tulee sisällyttää vähintään kerran viikossa tarkkailtaviin kohteisiin. Näistä kaivoista, mikäli omistajat antavat suostumuksen, tulee vedenlaatua seurata koetoimintavaiheessa kerran viikossa.

Kaivovesistä tulee tehdä oleelliset talousvettä kuvaavat analyysit.

Hankkeen vaikutusalueelta tulee valita painumatarkkailuun rakennukset, joiden painumaa tarkkaillaan ennen toiminnan aloittamista ja siitä eteenpäin vuosittain kolmen vuoden ajan.

Tarkkailun vaatimukset

Näytteiden ottajalla tulee olla asianmukainen sertifiointi ja vesianalyysit tulee teettää akkreditoidussa laboratoriossa. Kasvillisuusseurannan ja painumatarkkailun toteuttajalla tulee olla riittävä asiantuntemus.

Päätöksen perusteluja

--

Intressivertailu

Hankkeesta saatava hyöty

Hanke on tarpeen seutukunnan talousvedensaannin varmistamiselle. Hankkeen hyötynä on seutukunnan asukkaille ja teollisuudelle hyvälaatuinen talousvesi, kriisi- ja poikkeustilanteiden toimintavarmuus mm. laitoksen varastotilavuuden muodossa ja vedenjakelukapasiteetin lisääntyminen. Aluehallintovirasto toteaa, että talousveden hinta on määritettävissä rahassa, mutta muut hyödyt eivät ole arvioitavissa rahassa.

Pintaveteen perustuviin laitoksiin verrattuna tekopohjaveteen perustuvan vedenhankintajärjestelmän etuna ovat talousveden parempi laatu, pienemmät laadun vaihtelut, veden riittävyys sekä veden lämpötilavaihtelujen ja niistä aiheutuvien ongelmien poistuminen.

Vehoniemenharju on luokiteltu vesienhoitolain mukaiseen 1-luokkaan, siis vedenhankinnan kannalta tärkeäksi pohjavesialueeksi, jota on tarkoitus käyttää yhdyskunnan vedenhankintaan. Pirkanmaan alueellisen vesihuollon kehittämissuunnitelman mukaan hanke on keskeisin kehittämishanke. Vehoniemenharjun pohjavesialueen käyttö yhdyskunnan talousvetenä on vesienhoitolain ja

vesienhoitosuunnitelman tavoitteiden mukaista.

Kun tuotantoalueiden vesitaseet ja ajotapa varmistetaan lupamääräysten ja tarkkailuvelvoitteen mukaisesti vielä koetoimintavaiheen avulla, niin muodostuvan tekopohjaveden arvioidaan olevan talousvesikäyttöön soveltuvaa.

Asiakirjojen mukaan Raikun ottamolta ei nykyolosuhteissa välttämättä pystytä ottamaan luvan mukaista täyttä kokonaismäärää (4500 m³/d), joten hanke lupamääräysten mukaisesti toteutettuna varmistaa myös vedenottoluvan haltijan ensisijaisen mahdollisuuden täysimääräiseen vedenottoon.

Hankkeesta aiheutuvat haitat yleiselle edulle

Hankkeen rakentaminen (mm. rakennukset, putkilinjat ja kaivot) aiheuttaa haittaa Keisarinharju-Vehoniemen ja Hiedanperänlahden luonnonarvoille. Osa hankkeen rakenteista ja toiminnasta sijoittuu Keisarinharju-Vehoniemenharjun Natura 2000 -alueelle ja siten hanke heikentää Natura-alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja. Rakenteet on määrätty toteutettavaksi mahdollisimman vähän haittaa aiheuttavalla tavalla. Natura-alueella haitalliset vaikutukset kohdistuvat harjumetsät-luontotyyppin edustavuudeltaan hyvään, merkittävään ja ei merkittävään luokkaan kuuluviin osiin. Haitallisten vaikutusten merkittävyys ja laajuus Natura 2000 -alueen suojelun perusteena olevien arvojen osalta on tutkittu aikaisemmassa valitusprosessissa. Laitoksen käytön aikana merkittävin haitta Natura-alueen luonnonarvoille aiheutuu sadetusimeytyksestä, jota on lupamääräyksin rajoitettu.

Hankkeen vaikutusalueella sijaitsee Punamultalukon supan pohjalla oleva suo, joka on ajoittain alttiina tekopohjaveden tuotannon aiheuttamille pohjavedenpintojen muutoksille.

Aluehallintovirasto arvioi, ottaen huomioon korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun perustelut ja tehdyt lisäselvitykset, että Natura-arvoihin lisätyt luontotyypit eivät vaikuta hankkeesta Natura-alueen luonnonarvoille aiheutuvien haittojen merkittävyyteen. Tekopohjaveden tuotantoa koskevilla lupamääräyksillä ja tarkkailuvelvoitteen avulla on varmistettu, että Punamultalukon pohjalla olevan suon luonnonarvoille ei aiheudu haittaa.

Maanpinnan kosteusolot ja kasvillisuus muuttuvat sadetusimeytysalueilla. Imeytysaltaiden ja -kaivojen ympäristössä ei tapahdu mainittavasti haitallisia maan pintavyöhykkeen kosteuden muutoksia. Imeytysalueilla pohjavedenpinnat nousevat paikallisesti ja kaivoalueilla ne laskevat paikallisesti. Imeytyskokeiden ja virtausmallien perusteella arvioitu pohjaveden ylenemä on tuotantoalueella TUA1 suurimmillaan 3 m ja alenema kaivoalueen ympäristössä noin 0,5 m. Tuotantoalueella TUA2 ylenemän on arvioitu suurimmillaan olevan 2 m ja aleneman 1,5 m.

Alueen pohjavedet ovat suhteellisen syvällä. Kun tuotantoalueiden vesitaseet ja ajotapa varmistetaan lupamääräysten ja tarkkailuvelvoitteen mukaisesti koetoimintavaiheen avulla, niin laitoksen toiminnan ei arvioida aiheuttavan haitallisia muutoksia pohjaveden korkeuksissa. Hankkeella ei arvioida olevan sanottavaa vaikutusta alueen pohjaveden laatuun.

Hiedanperänlahden vesistötöistä aiheutuu työnaikaista veden samenemista ja mahdollisesti kiintoaineen kulkeutumista vesistössä. Suojaverhon ja rakennusaikaan liittyvillä määräyksillä varmistetaan, että viitasammakkojen lisääntymis- ja levähdyspaikkoja ei hävitetä tai heikennetä ja että haittaa ei aiheudu myöskään muille merkittävälle luonnonarvoille, eikä virkistyskäytölle. Kalataloudelle ja kalastukselle arvioidaan aiheutuvan jonkin verran haittaa ja haitat on määrätty kompensoitavaksi kalatalousmaksulla. Hankkeella ei arvioida olevan pysyviä haitallisia vaikutuksia Roineen tilaan tai käyttöön, eikä hanke vaikuta vesienhoitosuunnitelman ympäristötavoitteiden saavuttamiseen.

Hankkeen aiheuttamat riskit pohjaveden laadulle ja määrälle on hallittavissa. Arvioiden mukaan hanke ei aiheuta merkittävää pysyvää haittaa alueen luonnonarvoille.

Hankkeesta yleiselle edulle aiheutuvat vahingot, haitat ja muut edunmenetykset ovat vaikeasti muutettavissa rahaksi.

Hankkeesta aiheutuvat haitat yksityiselle edulle

Hanke haittaa Natura 2000 -alueiden sisä- ja ulkopuolisten harjumetsien metsätalouden hoitamista hakijalle myönnettyjen käyttöoikeusalueiden osalta. Haitasta on määrätty maksettavaksi korvaukset.

Putkikaivannot aiheuttavat työnaikaista haittaa peltoviljelylle ja maa-alueiden muulle käytölle. Haittojen minimoimiseksi on annettu määräyksiä. Myönnetyn käyttöoikeuden ja töiden suorittamisen aiheuttamat haitat on määrätty korvattaviksi.

Tekopohjavesilaitoksen vaikutusalueella olevissa kaivoissa saattaa aiheutua vaikutuksia, joiden haitallisuus on määrätty tarkkailtavaksi ja yksityiskaivojen talousvedensaanti on määrätty turvattavaksi.

Sadetusimeytysalueet aiheuttavat virkistyskäyttöhaittaa muun muassa kulke-mishaitan muodossa. Tekopohjavesilaitoksen suurimmat rakenteet raakavesi- ja siirtopumppaamo aiheuttavat muun käytön estymisen kokonaan niiden alueella.

Vesistötyöt aiheuttavat vesiliikenteelle ja muulle virkistyskäytölle haittaa töiden aikana Hiedanperänlahdella.

Vaikutusalueella olevien rakennusten ei arvioida painuvan hankkeen vaikutusten seurauksena. Arvion varmistamiseksi on määrätty painumatarkkailu.

Raakavesipumppaamo rakennetaan Hiedanperänlahden rantaan siten, että se saattaa näkyä takana olevien kolmen omakotitalokiinteistön maisemassa. Kiinteistöt ovat korkeuskäyrien mukaan 10 metriä korkeammalla, joten aluehallintovirasto katsoo, että rakennus ei aiheuta korvattavaa haittaa niiden järvimaisemalle.

Aluehallintovirasto arvioi, että yksityisille kiinteistönomistajille aiheutuva edunmenetykset on yhteensä 108 733 €, joka on määrätty korvattavaksi. Tämän

lisäksi on määrätty korvattavaksi kalataloushaitta, vesivoiman menetys ja yksityistien käyttöoikeus.

Intressivertailun lopputulos

Hankkeen yleiset hyödyt ja haitat ovat vaikeasti muutettavissa rahaksi. Hankkeesta saatava yleinen etu usean kunnan vedenhankinnalle on huomattava verrattuna siitä aiheutuviin yksityisiin ja yleisiin haittoihin.

Käyttöoikeuksia koskevan ratkaisun perustelut

Tarvittavat oikeudet toisten alueisiin voidaan myöntää, koska niitä tarvitaan yleistä etua edistävän vesihuoltohankkeen toteuttamiseksi ja hanke on yleisen tarpeen vaatima. Hanke on yhteiskunnallisen intressin kannalta merkittävä.

Hankkeen muut edellytykset

Hanke ei vaaranna yleistä terveydentilaa tai turvallisuutta, eikä se aiheuta huomattavia vahingollisia muutoksia ympäristön luonnonsuhteissa tai vesiluonnossa. Hanke ei huononna alueen asutus- tai elinkeino-oloja.

Hanke ei ole ympäristönsuojelulain maaperän tai pohjaveden pilaamiskiellon vastainen, eikä hankkeessa ole ympäristönsuojelulain 28 § mukaisia toimintoja.

Luvan saajan tulee saada tarvittaessa erillisillä lupamenettelyillä varmistettua hankkeen oikeudelliset toteuttamisedellytykset muun muassa maankäyttö- ja rakennuslain mukaan.

Edellytykset luonnonsuojelulain perusteella

Natura-arvioinnin, lupamääräysten, Natura-arvioinnin ajantasaisuustarkastelun ja aikaisemman oikeusproessin päätösten perusteella aluehallintovirasto arvioi, että hanke ei aiheuta luonnonsuojelulain 66 §:n 1 momentissa tarkoitettuja merkittävästi heikentäviä vaikutuksia niille luonnonarvoille, joiden vuoksi Keisarinharju-Vehoniemenharjun alue on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon.

Aluehallintovirasto katsoo, että hanke ei heikennä merkittävästi Natura 2000 -verkostoon kuuluvan alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja yksinään eikä tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa.

Annettujen lupamääräysten, hakemusasiakirjojen ja valituskäsittelyn aikana tehtyjen lisäselvitysten perusteella aluehallintovirasto arvioi, että hanke ei heikennä tai hävitä luontodirektiivin liitteissä mainittujen lajien lisääntymis- tai levähdyspaikkoja, eikä siten ole luonnonsuojelulain 49 §:n vastainen.

Kun otetaan huomioon lupamääräysten tarkistamista koskevat velvoitteet, niin hankkeen vaikutusarvioihin ei jää merkittävää epävarmuutta. Laitoksen toiminnanaikaiset vaikutukset ovat hallittavissa laitoksen ohjauksen, tarkkailutulojen ja valvontatoimien avulla. Hankkeesta ei aiheudu luonnonsuojelulain tai sen nojalla säädetyn vastaisia seurauksia.

Punamultalukko-kiinteistö ja sen rekisteröinti

Tekopohjavesilaitoksen vaikutukset Punamultalukko-kiinteistön Natura-arvoihin on kuvattu edellä kohdassa ”Hankkeesta aiheutuvat haitat yleiselle edulle”. Punamultalukko on myös geologisilta arvoiltaan huomattavan arvokas. Kiinteistön yksi merkittävä luonnonarvo on suppamuodostuma ja sen pohjalla oleva suo. Luonnonsuojelualueeseen liitettäväksi tarkoitettu Punamultalukko-kiinteistö on kuitenkin suppa-aluetta suurempi ja tekopohjavesilaitoksen rakenteita on esitetty vain suppa-alueen ulkopuoliselle kiinteistön alueelle, missä ei ole suppaan liittyviä geologisia luonnonarvoja.

Aluehallintovirasto arvioi, että talousvesi-intressi ja luonnonsuojeluintressi eivät ole ristiriidassa myöskään supan geologisten luonnonarvojen osalta, koska suppa-alueelle ei aiheudu geologisia arvoja vaarantavia toimenpiteitä.

--

Korvausten ja kalatalousvelvoitteen perustelut

--

Aluehallintovirasto katsoo, että Arviointikeskuksen tekemät yksikköhinta- ja haitta-arvio on asianmukaisesti tehty. Arvioinnissa on käytetty seuraavia yksikköhintoja: peltomaa 12 000 €/ha, metsämaa 1 200 €/ha ja muu rakennuspaikka 25 000 €/ha.

Korvaukset maapohjaan määrätään korvattavaksi puolitoistakertaisena, niiltä alueilta, joihin rakennetaan huoltotie putkilinjojen päälle. Vedenottamoa ja vesijohtoja varten myönnettyt käyttöoikeudet määrätään korvattavaksi täysimääräisenä. Hakijan ehdottamaa korvaussummaa ei kuitenkaan alenneta kiinteistöjen omistajien vahingoksi, vaikka se joiltakin osin mahdollisesti ylittäisikin arvioidun täysimääräisen edunmenetyksen määrän.

Aluehallintovirasto määrää vesilain mukaiset yleiselle ja yksityiselle kalatalousintressille syntyvät vahingot ja haitat maksettavaksi kalatalousmaksuna kalatalousviranomaiselle. Kalatalousmaksun tai -velvoitteen tarkoituksena on kompensoida hoitotoimin kala- ja rapukannalle sekä kalastukselle ja ravustukselle aiheutuvia vahinkoja eli kompensoida sekä yleiselle että yksityiselle kalatalousedulle koituvia menetyksiä. Määrätty kalatalousmaksu noudattaa suuruudeltaan vastaavia vesistöhankeita.

Vesialueen pysyvästä käyttöoikeudesta Roineen osakaskunta on vaatinut maksettavaksi 420 €/vuosi ja korvauksia kalatalousintressille erillisen laskeman mukaisesti yli 20 000 €.

Aluehallintovirasto toteaa, että lupakäytännössä on käytetty tavanomaisesti käyttöoikeuskorvauksen suuruutena 0,5-1 € putkimetri ja käyttöoikeuskorvaus määrätään kertakorvauksena.

Kaksi imuputkea ja siirtoputki sijoitetaan vierekkäin kaivantoon, joten aluehallintovirasto katsoo, että hakija tarvitsee vesialueella käyttöoikeuden koko kai-

vannon suuruiselle alueelle ja lisäksi kaivannon ulkopuolella pohjaan upotettaville kahdelle halkaisijaltaan 1,2 metrin imuputkelle, joiden pituudet ovat kaivannon ulkopuolella 1 200 m ja 400 m. Kaivannon pituus on syvyysprofiilikartan ja hakemuksen mukaan enintään 500 m ja leveys enintään 8 metriä, joten kaivannon käyttöoikeuspinta-ala on 4 000 m². Imuputkien yhteenlaskettu pituus kaivannon ulkopuolella on 1 600 m.

Hakija on pysyttänyt vesialueen omistajalle (Roineen osakaskunta) tekemänsä korvausehdotuksen (28.3.2014), joka on sisältänyt korvauksia myös kalatalousintressille ja on ollut suuruudeltaan kertakorvauksena 8 248 €.

Putkikaivannon alueella käyttöoikeuskorvaukseksi ja edunmenetykseksi aluehallintovirasto arvioi 1 €/m² ja kaivannon ulkopuolella putkien käyttöoikeuskorvaukseksi ja edunmenetykseksi 1,5 €/m. Yhteensä vesialueen omistajalle arvioidaan aiheutuvan korvattavaa edunmenetystä kertakorvauksena käyttöoikeudesta 6 400 €. Hakija on ehdottanut korvaukseksi 8 248 €. Aluehallintovirasto ei alenna hakijan ehdottamaa korvausta haitankärsijän vahingoksi, joten maksettavaksi määrättyjen korvausten summa on 8 248 €. Käyttöoikeuskorvaus käsittää myös korvauksen kalastuksen ja ravustuksen estymisestä tai vaikeutumisesta rakennusaikana.

Tekopohjavesilaitoksen toimivuus

Aluehallintovirasto katsoo, että tekopohjaveden laatu riippuu erityisesti tekopohjaveden viipymästä ja raakaveden laadusta. Koetoimintavaiheen ja tarkkailutulosten perusteella laitoksen ajotapa ja tuotantomäärät pystytään säätämään siten, että tekopohjavesi täyttää talousvesivaatimukset. Roineen raakavesi soveltuu hyvin tekopohjaveden muodostamiseen. Mahdolliset piilevähaitat pystytään välttämään vedenottoa säätämällä ja vedenottosyvyyttä vaihtelemalla.

Selvitysten riittävyys

Hankkeessa on tehty kattavat selvitykset, jotka antavat riittävän varmuuden lupaharkintaa varten hankkeen vaikutuksista. Pohjavesimallinnukseen sisältyy aina mm. lähtötiedoista johtuvaa epätarkkuutta, mutta koetoimintavaiheen, tarkkailun, valvonnan ja lupamääräysten tarkistamisveloitteen avulla pystytään varmistamaan, että hallitsematonta haitallista vaikutusta ei aiheudu.

YVA-arviointi

Aluehallintovirasto toteaa, että alkuperäisen hakemuksen johdosta tehty ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (468/1994) mukainen ympäristövaikutusten arviointi on otettu huomioon hakijan tekemien lisäselvitysten, hakemuksen muutosten ja annettujen lupamääräysten mukaisesti.

YVA-arviointi on tehty aiemman YVA-lain mukaisesti, eikä aiempi YVA-laki sisältänyt veloitetta perustellun päätelmän tekemisestä. Aluehallintovirastolla on kuitenkin ollut käytettävissään vastaavat tiedot hankkeen merkittävistä ympäristövaikutuksista kuin nykyisen YVA-lain 23 §:ssä säädetyn perustellun päätelmän tulee sisältää.

Hakemukseen YVA-arvioinnin tekemisen jälkeen tehdyt muutokset vähentävät

haitallisia ympäristövaikutuksia ja haitalliset vaikutukset ovat vähäisempiä kuin arviointiselostuksessa on esitetty, joten hankkeelle ei tarvitse tehdä uutta YVA-arviointia.

--

Valmisteluluvan perustelut

Valmistelevat toimenpiteet voidaan suorittaa tuottamatta muulle vesien käytölle tai luonnolle ja sen toiminnalle huomattavaa haittaa. Luvassa tarkoitetut työt ovat sellaisia, että niiden suorittamisen jälkeen olot voidaan olennaisilta osin palauttaa entisen veroisiksi siinä tapauksessa, että lupapäätös kumotaan tai sen määräyksiä muutetaan. Valmisteleville toimenpiteille on perusteltu syy.

Muutoksenhakutuomioistuimien voi määrätä toimenpiteiden jatkamisen keskeytettäväksi tai rajoitettavaksi.

Vaatimukset hallinto-oikeudessa

1. [REDACTED] *asiakumppaneineen* on vaatinut, että aluehallintoviraston päätökset 7.3. ja 13.12.2019 kumotaan. Ympäristöneuvos Arto Paananen on todettava esteelliseksi. Asiat on palautettava aluehallintovirastolle uudelleen käsiteltäväksi. Paananen esteellisyyden osalta asia on ratkaistava hallinto-oikeuden välipäätöksellä.

Lisäksi muutoksenhakijat ovat vaatineet, että valmistelulupa kumotaan ja päätösten täytäntöönpano kielletään.

Mikäli lupa kuitenkin myönnetään, ovat muutoksenhakijat toissijaisesti vaatineet, että lupaan lisätään määräys, jolla turvataan asianosaisille oikeus saada tietoonsa kaikki Tavase Oy:n tutkimusaineistot.

Muutoksenhakijat ovat edelleen vaatineet, että hallinto-oikeus toimittaa suullisen käsittelyn ja katselmuksen hankealueella. Katselmus on kohdistettava erityisesti Hiedanperänlahden viitasammakkopopulaation alueeseen, sen lähiympäristöön sekä Vehoniemenharjun luonnonsuojelualueeseen ja Punamultalukoon. Muutoksenhakijoille on varattava tilaisuus kuulla todistaja katselmuksessa tai suullisessa käsittelyssä.

Muutoksenhakijat ovat vielä vaatineet, että aluehallintovirasto veloitetaan korvaamaan muutoksenhakijoiden aluehallintoviraston päätökseen 7.3.2019 liittyvät oikeudenkäyntikulut 1 000 euroa korkoineen ja että Tavase Oy veloitetaan korvaamaan muutoksenhakijoiden aluehallintoviraston päätökseen 13.12.2019 liittyvät oikeudenkäyntikulut korkoineen.

Muutoksenhakijat ovat myös vaatineet 10 000 euron hyvitystä oikeudenkäynnin viivästymisestä.

Perusteluinaan muutoksenhakijat ovat esteellisyysasian osalta muun muassa esittäneet, että esteellisyysväite on hallintolain 29 §:n 1 momentin nojalla käsiteltävä kiireellisenä.

Muutoksenhakijat ovat esittäneet uudistavansa kaiken asiassa aikaisemmin esittämänsä ja lisäksi esittäneet muun muassa seuraavaa:

Ympäristöneuvos Arto Paananen on toiminut Hämeen ympäristökeskuksessa eri tehtävissä 03.11.1997 lähtien ja ylitarkastajana Pirkanmaan ELY-keskuksessa 01.03.2010 lähtien vuorotteluvapaata lukuun ottamatta 31.07.2017 saakka. Hänet on nimitetty 01.08.2017 lähtien ympäristöneuvokseksi Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastoon. Hänen esteellisyyttään arvioitaessa on otettava huomioon virkasuhteen pitkä kesto ja sen aiheuttama lojaliteettisuhde ELY-keskuksen käytäntöihin, jolloin nyt käsiteltävän asian laatu ja mahdolliset aikaisemmat asiaan liittyvät linjaukset ja henkilökohtaiset suhteet saattavat vaarantaa Paanasen puolueettomuuden ja aiheuttaa esteellisyyden toimia tässä asiassa ratkaisevana esittelijänä.

Paananen on ottanut aktiivisesti osaa Tavase Oy:n tekopohjavesilaitoksen rakentamisprosessiin. Hän on Pirkanmaan ELY-keskuksessa vesilain valvojana ollessaan tehnyt tekopohjavesilaitoksen valmisteluun liittyneitä valvontatoimenpiteitä ja laatinut niitä koskeneita muistioita tai muita kirjelmiä. Hän on myös ollut mukana antamassa Pirkanmaan ELY-keskuksen lausuntoja Tavase Oy:n hankkeen vaikutusten ja toteuttamismahdollisuuksien selvittämistä koskeneissa vesilain mukaisissa tutkimuslupa-asioissa. Paananen on tämän toimintansa vuoksi esteellinen valituksenalaisessa asiassa.

Koko tekopohjavesihanke on lähtöisin alun perin Tampereen vesi- ja ympäristöpiirin, sittemmin Pirkanmaan ELY-keskuksen, aloitteesta. Tapauksessa on sovellettava korkeimman hallinto-oikeuden päätöksestä 2018:116 ilmenevää oikeusohjetta. Muutoksenhakijat voivat perustellusti kokea, ja ulkopuolinen tarkkailija mieltää, että Paananen ei ole voinut, huomioon ottaen hänen pitkä uransa Pirkanmaan ELY-keskuksen palveluksessa vesiasioiden käsittelijänä ja Tavase-asioiden esittelijänä ja lausunnon antajana, täysin puolueettomasti toimia ratkaisevana esittelijänä tässä asiassa. ■■■■■ harjoittavat maa- ja metsätaloutta hankealueella ja kokevat, että Pirkanmaan ELY-keskus on ollut paremminkin Tavase Oy:n tekopohjavesihankkeen edistäjä ja kumppani eikä puolueeton valvontaviranomainen.

Suoritettavaksi vaaditut 1 000 euron oikeudenkäyntikulut sisältävät suoranaisia kuluja arviolta 400 euroa ja palkkiota 600 euroa. Aluehallintovirasto on omalla toiminnallaan myötävaikuttanut oikeudenkäyntikulujen syntymiseen. Oikeudenkäyntikuluja määriteltäessä korottavana tekijänä on huomioitava hankitun oikeudenkäyntiaineiston laajuus.

Perusteluinaan vesitalousluvan ja valmisteluluvan osalta muutoksenhakijat ovat muun muassa esittäneet, että korkein hallinto-oikeus ei 30.8.2018 antamassaan päätöksessä taltio 3947 tarkastellut muuta kuin Natura-alueita ja tekopohjavesilaitoksen vaikutuksia niihin. Aluehallintoviraston olisi tullut käsitellä kaikki muutoksenhakijoiden vaatimukset ja väitteet palautetun asian käsittelyssä ja tarkastella niitä kaikkia vesilain, ympäristönsuojelulain sekä luonnonsuojelulain näkökulmasta sekä antaa niihin perusteltu vastauksensa.

Tekopohjavesilaitos kokonaisuudessaan ja siirtoputket kuntiin on käsiteltävä samassa lupakäsittelyssä riippumatta niiden omistuksesta. Aluehallintoviraston

päätöstä ei ole laadittu hallintolain 44 §:n säätämässä muodossa, koska päätöksestä tulee käydä selvästi ilmi asianosaiset, joihin päätös välittömästi kohdistuu".

Hakemusasiakirjat perustuvat lähes kokonaisuudessaan aiemmin laadittuihin asiakirjoihin. Ne ovat sekavat, ristiriitaiset ja niissä viitataan toistuvasti Pälkäneellä sijaitsevaan tutkimusalue 3:een. Pälkänettä koskeva alue on lopullisesti hylätty korkeimman hallinto-oikeuden päätöksellä eikä aluehallintovirastolla ole oikeutta ottaa sitä uudelleen käsittelyyn vanhoilla hakemusasiakirjoilla. Kangasalan kaupungin aluetta koskevissa hakemusasiakirjoissa ei saa olla edes viittausta Pälkänettä koskevaan tuotantoalue 3:een.

Tavase Oy on velvoitettava tekemään uudet yksilöidyt hakemusasiakirjat, jos se aikoo jatkaa hakemustaan. Hakemus on tällaisena joko hylättävä tai palautettava hakijalle täydennettäväksi, jos asian käsittelyä enää ylipäätään voidaan jatkaa.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto on 18.6.2015 likimain samalla aineistolla hylännyt Tavase Oy:n hakemuksen kokonaisuudessaan, jopa osittain samalla kokoonpanolla. Nyt hakemusaineistoon on tehty vain kosmeettisia muutoksia. Korkein hallinto-oikeus on käsitellyt vain hankkeen vaikutuksia Natura-alueisiin, mutta kaikki vesioikeudellisen luvan myöntämisedellytykset ovat käsittelemättä. Vastakkaiset päätökset herättävät kysymyksiä valituksenalaisen päätöksen oikeudenmukaisuudesta oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin näkökulmasta. Aluehallintovirasto on päätöksensä sivulla 162 lausunut, että tekopohjavesihankkeen toteuttaminen haetussa mittakaavassa ei ole välttämätön alueen vesihuollon turvaamiseksi.

Nyt käsiteltävässä asiassa ei ole edellytyksiä valmisteluluvan myöntämiselle.

Jo tekopohjavesilaitoksen koekäyttö ja siihen liittyvät valmisteluvan sallimat toimenpiteet ovat niin massiivisia, ettei lupaa voida myöntää olemassa olevilla tutkimuksilla, vaan etukäteistutkimukset on saatettava loppuun ennen koekäyttöä. Valmistelulupa vaikeuttaa esimerkiksi [REDACTED] maatalouden harjoittamista hankealueella paljon ja he eivät tule antamaan lupaa omistamansa maa-alueen käyttöön edes koetoiminnassa.

Vesilain mukaan käyttöoikeutta ei saa myöntää, mikäli oikeus kohdistuu vähäistä laajempaan alueeseen ja siitä aiheutuu huomattavaa haittaa alueen omistajan mahdollisuudelle käyttää oikeuden kohteena olevaa aluetta hyväkseen.

Katselmus olisi kohdistettava erityisesti Hiedanperinlahden viitasammakko-populaation alueeseen, sen lähiympäristöön sekä asetuksella 29.6.1983/601 suojeltuun Vehoniemenharjun luonnonsuojelualueeseen. Luonnonsuojelualueeksi hankittua Punamultalukko-nimistä kiinteistöä ei voida käyttää muuhun tarkoitukseen ja alueella on voimassa samat rauhoitusmääräykset kuin luonnonsuojelualueella.

On korostettava myös tekopohjavesihankkeen massiivisuutta ja suunniteltua toiminta-aikaa (100 vuotta). Hanke vaikuttaisi toteutuessaan koko Vehoniemenharjun asukkaisiin, elinkeinotoimintaan ja ympäristöarvoihin. Maa- ja

metsätalouden harjoittaminen vaikeutuisi, koska suunnitellut putkilinjat pirstoisivat metsäalueita ja kaikille imeytyskaivoille tulisi olla käyttökelpoinen tieyhteys. Uusien teiden rakentaminen on Vehoniemenharjun luonnonsuojelualuetta koskevan asetuksen 2 §:ssä kielletty. Osaan teistä tarvitaan myös tien molemmille puolille ojat tien kuivatuksen takia. Hakemuksessa mainittu 4 - 5 metrin leveys ei tule riittämään, koska tien leveys mitataan ojan ulkoreunasta toisen ojan ulkoreunaan.

Punamultalukko -kiinteistöllä, joka on hankittu valtiolle liitettäväksi luonnonsuojelualueeseen, on luonnonsuojelulain 22 §:n 1 momentin mukaisesti heti hankintahetkestä lähtien noudatettava luonnonsuojelualuetta koskevia määräyksiä. Aluehallintovirasto on ylittänyt toimivaltansa antaessaan valmisteluvan. Kaikilla alueen asukkailla ja maanomistajilla on korostunut oikeus-suojan tarve, joka korostaa luvan ratkaisijoiden esteettömyysvaatimusta.

Käsiteltävänä on erittäin pitkään eri oikeusasteissa ja viranomaismenettelyissä vireillä ollut mittava vesitaloushanke, jolla on erittäin suuri vaikutus hankealueen väestöön, ympäristöön ja elinkeinojen harjoittamiseen. Prosessi on nyt kestänyt lähes 17 vuotta. Prosessin kesto loukkaa sekä perustuslain 21 §:n oikeusturvaperusoikeutta sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklaa, koska molemmat takaavat oikeudenkäynnin kohtuullisessa ajassa.

Aluehallintoviraston intressivertailu on puutteellinen ja abstrakti eikä siinä ole huomioitu maa- ja metsätaloudelle aiheutettuja haittoja ja vahinkoja täysimääräisesti. Yksityisen edun ja haitan määritelmää on lähtökohtaisesti tulkittava laveasti, koska lainsäätäjän tarkoituksena on ollut sisällyttää lupaharkintaan hankkeen hyödyt ja haitat kokonaisuudessaan. Intressivertailussa ei ole huomioitu lainkaan ympäristöhaittoja eikä haittoja asetuksella suojellulle luonnonsuojelualueelle, harjumetsille eikä maisemalle. Käyttöoikeuksia ei ole perustettu vesilain edellyttämällä tavalla. Aluehallintovirastolla ei ollut toimivaltaa myöntää käyttöoikeuksia lupapäätöksessä ilmenevässä laajuudessa.

Intressivertailu on ollut tarkoitushakuinen ja perustunut Tavase Oy:n esittämiin lupaehtoesityksiin. Hankkeeseen liittyy epävarmuutta.

Silttiverholla ei voida suojata viitasammakpopulaation säilymistä, vaan se tuhoutuu koska silttiverho estää myös viitasammakoiden liikkumista. Hankkeelle ei ole haettu lupaa poiketa lajisuojelusta. Aluehallintoviraston tulkinta viitasammakpopulaationsuojelusta poikkeaa Suomen ympäristökeskuksen tulkinnasta.

Tavase Oy:n hankeasiakirjoja ei ole muutettu, vaikka Valkeakoski on eronnut yhtiöstä ja Akaa hankkii vetensä HS-vedeltä. Näiden kahden kaupungin muuttuneet vedenhankintasuunnitelmat vaikuttavat koko Tavase Oy:n hankkeeseen ja vähentävät tekopohjavesilaitoksen tarvetta. Intressivertailussakaan ei ole millään tavoin otettu vähentynyttä veden tarvetta huomioon. Tekopohjaveden siirtoputket Valkeakoskelle ovat edelleen hankkeessa mukana, vaikka Valkeakoski on eronnut yhtiöstä.

Hanke ei enää perustu parhaaseen käytettävissä olevaan tekniikkaan, koska siinä ei ole tarkasteltu Roineen raakaveden sisältämiä mikromuovimääriä eikä

muita vierasaineita. Hanke perustuu pääosin puhdistamattoman järveden kai-voimeytykseen. Teilikankaan tekopohjavesilaitoksen tapauksessa Päijännetun-nelista saatu puhdistamaton raakavesi ei puhdistunut kaivoimeytyksellä suun-nitellulla tavalla. Johtopäätöksenä on, ettei kaivoimeytys toimi hankealueella ja allasimeytystä ei voida käyttää jyrkissä harjun rinteissä. Tämä olisi todennä-köinen ongelma Raikun vedenottamon alueella. Tavase Oy ei ole millään ta-voim myöskään selvittänyt, olisiko raakaveden puhdistukseen käytettävissä uu-dempaa puhdistusmenetelmää.

Tampereen kaupunki tehdessään 100 vuoden vuokrasopimuksen hiekkakuop-paan Tavase Oy:n kanssa ei ole omistanut kyseistä aluetta, vaan se on ollut Kangasalan kaupungin omistuksessa. Hiekkakuopan omistusoikeudella on perustavanlaatuinen merkitys vuokrasopimuksen pätevyyyteen. Vakuuden määrä 15 000 euroa on liian pieni valmisteluluvan laajuuteen näh-den.

Luvan myöntämiselle on este, koska intressivertailu osoittaa että

- hankkeesta aiheutuu huomattavia vahingollisia muutoksia ympäristön luon-nonsuhteissa, harjun pohjavesiolosuhteissa ja virtauksissa sekä laadussa,
- hanke huonontaa paikkakunnan elinkeino-oloja, erityisesti maa- ja metsäta-louden harjoittamista sekä asumisolosuhteita,
- hanke on vesi-, ympäristönsuojelu-, luonnonsuojelu- ja hallintolain vastainen
- suuret imeytettävät vesimäärät saattavat aiheuttaa Raikun vedenottamon ve-den pilaantumisen, huomioon ottaen päätöksen sivulla 19 mainitut rauta- ja mangaanipitoisuudet,
- hanke on Vehoniemenharjun luonnonsuojelualueesta annetun asetuksen 29.6.1983/601 vastainen.

Ainakin alueen maanomistajien on saatava tieto tutkimusaineistosta, koska pohjavesitutkimukset tehdään heidän omistamillaan alueilla. Oikeus tiedon saantiin turvataan Århusin sopimuksella ja EY:n ympäristötiedon julkista saa-tavuutta koskevalla direktiivillä. Tavase Oy:n väite, että kyseessä olisi liikesa-laisuus, ei pidä paikkaansa.

Asia on ollut pitkään vireillä eikä sitä enää voida lykätä. Siksi muutoksenhaki-jat suhtautuvat epäilevästi asian palauttamiseen aluehallintovirastolle. Tavase Oy:n tekopohjavesilaitoshakemus on hylättävä puutteellisten asiakirjojen pe-rusteella.

Prosessilla on ollut erityisen suuri merkitys [REDACTED], koska he harjoittavat omistamallaan [REDACTED] sukutilalla maa- ja metsätaloutta. Prosessin ollessa vi-reillä tilan investoinnit ja kehittäminen on ollut hankalaa ja osittain jopa mah-dotonta, koska Tavasen tekopohjavesihanke aiheuttaa epävarmuutta tulevai-suudesta. Tämän vuoksi [REDACTED] on määrättävä hyvitys oikeudenkäynnin pit-kittymisestä.

2. *Pälkäneen kunta* on vaatinut, että aluehallintoviraston päätös 13.12.2019 kumotaan ja että Tavase Oy:n lupahakemus ainakin osittain jätetään tutkimatta, hylätään kokonaisuudessaan tai palautetaan aluehallintovirastoon uudelleen käsiteltäväksi.

Lisäksi Pälkäneen kunta on vaatinut, että hallinto-oikeus kieltää aluehallintoviraston myöntämän valmisteluluvan täytäntöönpanon ennen päätöksen lainvoimaiseksi tulemistä.

Perusteluinaan Pälkäneen kunta on muun muassa esittänyt, että korkein hallinto-oikeus on Tavase Oy:n hakemusasiassa 30.8.2018 antamallaan päätöksellä taltionumero 3947 kumonnut Vaasan hallinto-oikeuden asiassa aiemmin tekemän päätöksen suunnitellun tekopohjavesilaitoksen Pälkäneellä sijaitsevan tuotantoalueen 3 (TUA3) osalta, eikä asiaa ole tältä osin päätöksessä palautettu aluehallintoviraston uudelleen käsiteltäväksi. Samalla korkein hallinto-oikeus saattoi tuotantoalue 3:n osalta voimaan aluehallintoviraston alemman lupahakemuksen hylkäävän päätöksen.

Tuotantoalueen 3 vedenottoa koskeva asia on siten jo lainvoimaisesti ratkaistu, eikä asian käsitteleminen uudelleen ole mahdollista ilman kokonaan uutta prosessia, eikä kyseisen alueen mahdollista vedenottoa siten ole tullut ottaa tutkittavaksi nyt kyseessä olevaa asiaa ratkaistaessa. Aluehallintoviraston päätöksessä tuotantoalueelle 3 esitetyt lupamääräykset tulee siten poistaa luvasta.

Vedentarve ja luvanmukainen vedenottomäärä on arvioitu liian suureksi. Virheellinen arvio perustuu vanhoihin ja virheellisiin tietoihin, eivätkä käytetyt tiedot vastaa vedentarpeen nykytilannetta. Valkeakosken kaupunki on jo kokonaisuudessaan irtautunut hankkeesta ja Tavase Oy:stä, eikä Valkeakosken kaupungin arvioitua vedentarvemäärää siten ole enää tullut ottaa nyt kyseessä olevassa lupaharkinnassa lainkaan huomioon. Lupahakemuksen mukaiselle hankkeelle ei siten myöskään enää ole tarpeen korvata esimerkiksi Valkeakosken Tyrynlahden pintavesilaitoksen vedentuotantoa tai laitoksen saneeraustoimenpiteitä. Lisäksi myös Tampereen Vesi on jo uusinut vedenhankintaansa sellaisilla uusilla vedensaantia turvaavilla vedenhankintaratkaisulla, muun muassa Kaupinojan pintavesilaitoksen jo toteutetulla saneerauksella, joiden vaikutuksesta myös Tampereen kaupungin vedentarvemäärä on merkittävästi pienempi kuin mitä aluehallintoviraston päätöksen perusteena olevassa hakemuksessa on ilmoitettu.

Haettava lupamäärä ja toteutettavan laitoksen mitoitus tulee kaikilta osin korjata vastaamaan todellista vedentarvetta ja vesimäärää. Virheellisiin perusteisiin perustuva lupaharkinta on tältä osin suoritettava uudelleen todellisten tietojen perusteella.

Valkeakosken vedenottoa palveleva siirtoputkisto, joka osittain kulkee Pälkäneen kunnan alueella, tulee poistaa. Päätöksessä todettu putkiston kautta kulkeva veden kuutiomäärä vastaa Valkeakosken arvioitua vedentarvetta, mikä tarve on poistunut Valkeakosken irtauduttua lupahakemuksen mukaisesta hankkeesta. Kyseinen siirtoputkisto on siten kokonaisuudessaan tarpeeton.

Intressivertailu perustuu virheellisiin ja puutteellisiin tietoihin. Tekopohjaveden laatu ei poikkea merkittävästi nykyisestä Tampereen seutukunnan puhdistetun talousveden laadusta. Lisäksi tekopohjavesilaitoksella käytetään edelleen pintavettä raakavetenä, joten tekopohjavesilaitokselta saatava vesimäärä on riippuvainen samalla tavoin pintavesistöstä kuin pintavesilaitoksella.

Suunnitellun tekopohjavesilaitoksen toiminnan arviointia varten ei ole tehty

kattavia ja virtaamaltaan riittäviä koepumppauksia eikä koeimeytyksiä laitoksen aiheuttamien määrällisten ja laadullisten muutoksien luetettavaksi arvioimiseksi. Päätöksessä käytetyt arvioinnit perustuvat puutteellisiin ja virheellisiin virtausmallinnuksiin. Hakija ei ole esittänyt suunnitellun laitoksen toiminnasta luotettavia vaikutusarvioita, vaikka ne ovat luvan myöntämisen edellytyksiä.

Aluehallintovirasto on päätöksensä sivulla 151 perustellut myös tekopohjavesilaitoksen toimivuutta puutteelliseen vanhaan tietoon perustuen. Tosiasiassa tekopohjaveden puhdistumisen kannalta oleellisia seikkoja ovat viipymääjan lisäksi maaperän hydrauliset ominaisuudet. Puhdistuminen on vähäistä, jos maaperän vedenjohtavuus on suuri. Nämä laitoksen toimintaan liittyvät olennaiset seikat tulee selvittää laitoksen suunnittelua varten tehtävillä kattavilla pohjavesitutkimuksilla. Tällaisia tutkimustuloksia ei ole esitetty hakemusasiakirjoissa, eikä laitoksen toimivuutta näin ollen ole myöskään aluehallintoviraston päätöksenteossa voitu asianmukaisesti arvioida. Imeytyskokeet tulee suorittaa myös nyt kyseessä olevan hankkeen osalta, jotta laitoksen toiminnan arviointiin on käytettävissä riittävät tiedot.

Pälkäneen kunnan nyt kyseessä olevasta hankkeesta antamaa muistutusta ei ole huomioitu aluehallintoviraston päätöksessä lainkaan. Muistutuksen tietoja ei ole otettu huomioon lupamääräyksissä eikä edes laitoksen koetoiminnan tarkkailuohjelmassa, vaikka muistutus on sisältänyt olennaisia yleiseen ja yksityiseen etuun vaikuttavia tietoja.

Aluehallintoviraston olisi tullut vaatia uuden ympäristövaikutusten arvioinnin toteuttamista, koska lupaharkinnassa käytetty aikaisempi ympäristövaikutusten arviointi on jo ollut vanhentunut. Vanhentuneen ympäristövaikutusten arvioinnin toteuttamisen jälkeen on laitoksen sijoittelun ja olosuhteiden muutoksen lisäksi myös ympäristövaikutusten arviointimenettelyä koskeva laki uudistunut, millä on merkitystä myös nyt kyseessä olevan hankkeen kannalta.

3. [REDACTED] on katsottava vaatineen, että aluehallintoviraston päätös 13.12.2019 ensisijaisesti kumotaan ja hakemus hylätään ja toissijaisesti, että heille määrättyä korvausta korotetaan.

Perusteluinaan muutoksenhakijat ovat muun muassa esittäneet, että Tavase Oy:n suunnitelmissa on tehdä maastoon Varalantiestä erkaneva sorapäällysteinen, raskain konein liikennöitävä huoltotie, jonka leveys olisi useita metrejä. Itse imeytyskäyttöön suunniteltu alue on melko kuivaa kangasmaata, jonka puusto on noin 50 vuotta vanhaa männikköä. Sen välittömässä läheisyydessä on luonnontilaiseksi jätetty ikimetsämäinen, jyrkkärinteinen suppa. Pirkanmaan ELY-keskuksen päätöksestä suppa-alueesta on muodostettu vuonna 2014 yksityinen, luonnonsuojelulain nojalla suojeltu alue.

Aluehallintoviraston lupapäätöksessä ei ole otettu huomioon riittävästi Vehoniemenharjun luontoarvoja. Maisemallisen merkityksen lisäksi alue on nykyisin aktiivisessa ulkoilu- ja virkistyskäytössä ja sitä käyttävät niin marjastajat, sienestäjät, lenkkeilijät kuin suunnistajatkin. Tässä mielessä alueen käyttöarvo on paikallista laajempaa. Metsäalueen soveltuvuutta imeytyskäyttöön ei ole tutkittu lainkaan.

Maaperään pumpattava vesi irrottaisi maata, ja maassa seisova vesi turmelisi alueen virkistyskäyttöön sopimattomaksi. Tavase Oy:n 28.6.2012 päivätyssä hakemussuunnitelmassa viitataan erilaisiin ”vähäisiin haittoihin”, joita maaperän haltuunotto imeytystarkoituksiin merkitsisi käyttöoikeusalueella. Tällaisia haittoja ovat esimerkiksi kasvillisuustyyppien muutokset, luontoalueiden pirstoutuminen ja rajoitukset metsänkasvatuksessa. Mainittujen haittojen todellinen laajuus on muutoksenhakijoiden kokemuksen ja saatavissa olevan tiedon mukaan huomattavasti suurempi ja pitkäaikaisempi kuin Tavase Oy:n suunnitelmissa ja selvityksissä on esitetty. Lisäksi on erittäin todennäköistä, että Tavase Oy:n ilmoittama veden imeytykseen aiottu käyttöalue ja siitä aiheutuvat haitat ulottuisivat selvästi laajemmalle maa-alueelle kuin kyseisissä suunnitelmissa esitetään.

Jos Tavase Oy:n suunnitelma toteutuu, samalla tuhoutuu maaperän lisäksi kasvillisuus. Tavase Oy:n esittämällä alueella on suojeltu luonnontilainen, kostea ja ikimetsämäinen, jyrkkärinteinen suppa, jossa kasvaa korkeita kuusia ja maan peittää paksu sammal. Siellä ei ole tehty metsänhoitotoimenpiteitä vähintään useisiin kymmeneen vuosiin, mahdollisesti ei aiemminkaan. Puusto on iältään yli satavuotiasta. Alue halutaan säilyttää nykyisessä tilassaan ja koskemattomana. Suppa muistuttaa metsätyypiltään ja ulkoasultaan läheistä Punamultalukkoa, jonka suojelupäätös on viipynyt jo pitkään.

Muutoksenhakijoiden alue rajoittuu eteläpuolelta valtion luonnonsuojelualueeseen eli Natura-alueeseen, jota Tavase Oy:n suunnitelmat niin ikään uhkaavat. Suunniteltu imeytysalue ja toimenpiteiden vaatimat rakennukset, koneistot ja laitteet sijaitsisivat näin kahden supan välissä ja uhkaisivat tuottaa näihin luonnonmuodostelmiin vakavaa eroosiota. Myös muutoksenhakijoiden alueeseen rajautuvalle valtion luonnonsuojelualueelle aiheutuisi ulkopuolelta tulevaa haitallista vaikutusta, sillä on itsestään selvää, että imeytyksessä ruiskutettavat vesimäärät ja niiden seurauksena maaperän tuhot muuttaisivat ratkaisevasti myös valtion luonnonsuojelualueen kasvillisuutta.

Tekopohjavesilaitoksen vaatimista rakennelmista ja laitteista ei ole esitetty julkisuudessa juuri minkäänlaisia havainne- tai kaavakuvia tai muita visuaalisia esityksiä. Tämä saa arvelemaan, että kuvamateriaalin esittämättä jättäminen on tarkoitushakuista ja tähtää siihen, että maanomistajat ja muu yleisö eivät saa muodostettua tarkkaa käsitystä hankkeen laajuudesta ja laitteistojen ja rakennusten merkityksestä Vehoniemen alueen metsä-, ranta- ja peltomaisemassa. Laitteiden ja rakenteiden asentaminen turmelee laajoilta aloilta metsäluontoa ja koettelee jo olemassa olevien harjualueen teiden kestokykyä. Seutu muuttuu siis erittäin todennäköisesti paljon enemmän kuin lukuisiin osiin pilkotun Tavase-hankkeen tiedotus antaa ymmärtää. Esimerkiksi laitoksen ja laitteiden tuottamista meluhaitoista ei ole puhuttu mitään.

Muutoksenhakijoiden kesäasunto sijaitsee Roineen rannalla. Ilmastonmuutoksen vaikutusten vuoksi Roineen pinta on laskenut. Laskua on tapahtunut etenkin noin viiden viime vuoden aikana. Roineen keskimääräinen syvyys on yli seitsemän metriä, mutta Saarikylien, Vehoniemen ja Hiedanperänlahden alueilla vesialueiden keskisyvyys on selvästi vähemmän, usein vain noin kolme metriä. Tavase Oy suunnittelee päivittäin nostettavan ja maahan pumpattavan veden määräksi 70 000–90 000 kuutiometriä. Tämä herättää kysymyksen siitä, miten Roineen kestokyky on huomioitu suunnittelussa. Jo ennestään laskenut

vedenpinta haittaa Roineen alueen tuhansien asukkaiden ja kesäasukkaiden viihtyvyyttä, luonnonympäristön arvoa ja laskee kiinteistöjen taloudellista arvoa. Veden imuputkien asennus ja ruoppaus aiheuttaa vääjäämättä kalastushaittojen ja kala- ja rapuvahinkojen lisäksi veden samenemista, kun mutaista järvenpohjaa kaivetaan.

Kun Tavase Oy teki noin vuonna 2010 merkkiainekokeiluja virtausten selvittämiseksi, muutoksenhakijoiden kesäasunnon vesi värjäytyi tummanharmaaksi ja samalla juomakelvottomaksi. Muutoksenhakijoiden porakaivon syvyys on 104 metriä ja etäisyys Vehoniemenharjuun suunnitelluille pumppausalueille noin kaksi kilometriä. Kun merkkiainekokeilu päättyi, veden laatu kaivossa parani välittömästi. Tähän asti esitetty materiaali osoittaa, että Tavase Oy:n suunnitelmat perustuvat toistaiseksi tuntemattomille veden virtauksille.

Useat tähän asti Suomessa rakennetut tekopohjavesilaitokset tai niiden koeimeytykset esimerkiksi Alastaron Virttaankankaalla ja Nurmijärven Teilinummella ovat osoittaneet, että sadetus- ja muut imeytysmenetelmät ovat tukkeutuneet nopeasti eikä tekopohjavettä ole syntynyt ennakoidusti. Tästä syystä maaperään on imeytetty jo esipuhdistettua vettä. On siis täysin epäselvää, mitä kustannushyötyä Tavase-hanke tuottaa Tampereen kaupungin vedenjakeluun ja lähialueille, jos ja kun nykyiset vedenottamot toimivat moitteettomasti ja vedenkulutuksen on esitetty Tampereen seudulla muun muassa nykyisen ympäristötietoisuuden ansiosta ennemmin laskevan kuin kasvavan.

Hankesuunnitelmat ja aluehallintoviraston päätös selvityksineen jättää ratkeamattomia kysymyksiä:

- Millä tavoin tekopohjaveden tuottaminen talousvedeksi on kustannuksiltaan edullisempaa kuin pintaveden käyttö, kun otetaan huomioon rakentaminen, vedenoton ja tuottamisen toimimattomuudesta aiheutuvat riskit ja veden siirtokustannukset Tampereelle ja muihin kuntiin?
- Mihin nykyisiin tarvelaskelmiin Tavase hyödyt täsmälleen ottaen pohjautuvat? Minkä puutteen olemassa olevissa järjestelmissä Tavase täyttää?
- Mitä ovat ”kriisitilanteet” ja ”vedenjakelun toimintavarmuus”, joilla Tavasea on toistuvasti perusteltu?
- Mitä arvoa lasketaan nyt ja tulevaisuudessa Tampereen naapurikaupungissa Kangasalla sijaitsevalle luonnonmaisemalle ja biotoopeille kasvi- ja eläinlajeineen, joka halutaan nyt tuhota hankkeen vuoksi?
- Miten ilmaston muuttuminen on otettu huomioon Tavase suunnitelmissa?

Tavase Oy:n ilmoittamat korvaukset imeytysalueen IA2.2 maapohjan ja puuston lopullisesta käyttöönnotosta ovat 15 670 m²:n alueelta, joka sisältää 14 737 m² imeytysalueeksi kaavailtua metsämaata, 314 m² työnaikaista käyttöaluetta ja 619 m² metsämaata tie- ja johtolinjoihin, kaikkiaan 4 239 euroa. Se on 236 euroa vähemmän kuin Tavase Oy:n Vuonna 2013 ilmoittama korvaussumma 4 475 euroa, joka koski 14 737 m²:n metsäalaa.

Muutoksenhakijat eivät voi hyväksyä esitettyjä korvaussummia. Ne eivät perustu metsän todelliseen arvoon, sillä metsämaan ja puuston arvo eivät vastaa minkäänlaisia toteutuneita metsän myyntihintoja Pirkanmaalla. Arvioinnissa on lisäksi tarkasteltava koko alueen käytön ja luonnonmaiseman pysyvää tuhoutumista.

4. *Kangasalan kaupungin viranomaislautakunta* on kaupungin ympäristönsuojeluviranomaisena vaatinut, että aluehallintoviraston päätös 13.12.2019 kumotaan. Myös valmistelulupa on kumottava.

Muutoksenhakutuomioistuimen tulee rajoittaa myönnettyä valmistelulupaa siltä osin, kun se koskee huolto- ja liikennereittien käyttämistä ja ylläpitoa, vedenotto- ja imeytyskaivojen ja tilapäisten putkilinjojen rakentamista sekä pohjaveden kierrätyskokeille 10 000 m³/d tuotantoaluetta kohden.

Perusteluinaan lautakunta on muun muassa esittänyt, että aluehallintovirasto ei ole päätöksessään perustellut riittävästi vesilain mukaisten luvan myöntämisen edellytysten täyttymistä. Intressivertailu on tehty osittain vanhentuneiden tietojen pohjalta. Tavase Oy:n hankkeesta on irtautunut Valkeakosken kaupunki, ja Kangasalan kaupunki on päättänyt aloittaa neuvottelut muiden osakaskuntien kanssa Tavase Oy:n tulevaisuudesta ja Kangasalan irtautumiseksi yhtiöstä. Lisäksi Akaan kaupunki on rakentanut vesihuoltolinjan Hämeenlinnasta ja alueen pintavesilaitoksia on saneerattu. Tekopohjavesihankkeen merkitys ei ole siten enää sama kuin se on ollut hakemuksen alun perin vireille tullessa. Hakijaa ei ole pyydetty täydentämään hakemustaan muuttuneiden olosuhteiden johdosta.

Aluehallintovirasto on tehnyt päätöksen vanhentuneen hakemuksen pohjalta. Hakemusasiakirjat sisältävät myös Pälkanen tuotantoalueiden tiedot eikä siinä ole huomioitu kuntien irtautumista hankkeesta tai vedenhankinnan turvaamista muilla keinoin. Nämä ovat vaikuttaneet ja tulevat vaikuttamaan muun muassa hankkeen tarpeeseen ja mitoitukseen. Valkeakosken varaus pumppaukseen on ollut 8 250 m³/d ja Kangasalan 4 850 m³/d, joka on lähes viidennes koko hankkeen vesimääristä.

Hankkeesta on tehty YVA vuonna jo vuonna 2003. Kuudentoista vuoden takainen ympäristövaikutusten arviointi kuvaa sen hetkistä tilannetta. Hankkeen tarve, laajuus, alueen luonnonolosuhteet ja muut olosuhteet, kuten maankäytön intressit, ovat muuttuneet. Hankkeesta olisi tullut vaatia tehtäväksi uusi ympäristövaikutusten arviointi ennen päätöksen antamista.

Hankkeella muutetaan pohjavettä, alennetaan pohjaveden pinnankorkeutta ja heikennetään pohjaveden tilaa. Tekopohjavesilaitoksen toiminta tulee muuttamaan pohjaveden laatua. Imeytyspaikkojen läheisyydessä vedenlaatu muistuttaa pintavettä. Tällä on kyseisillä alueilla hyvin merkittävä vaikutus pohjaveden laatuun. Vaikutukset pohjaveteen ovat myös pitkäaikaisia. Jos imeytys lopetetaan, veden laadun muuttuminen takaisin luontaisen pohjaveden kaltaiseksi vie arvion mukaan jopa 20 vuotta. Tavase Oy:n hankkeessa pohjaveteen johdetaan suoraan ainetta, mikä aiheuttaa merkittävän riskin I-luokan pohjavesialueella ja on siten ympäristönsuojelulain pohjaveden pilaamiskiellon vastaista.

Hankkeella on vaikutuksia yksityisten kaivojen talousveden riittävyyteen ja laatuun. Lupamääräys 54 ei ole riittävä turvaamaan yksityisen kaivon omistajan talousveden saantia. On mahdollista, että riitatilanteessa kiinteistönomistaja voi olla pitkiäkin aikoja ilman talousvettä. Hanke on ristiriidassa etusijajärjestyksen kanssa. Hakija ei ole luotettavasti pystynyt esittämään, ettei pohjaveden laatu heikkene.

Pirkanmaan vedenhankinta pystytään turvaamaan myös muilla vedenhankintatavoilla kuin Tavase Oy:n tekopohjavesihankkeella. Pirkanmaan nykyisessä vesihuoltosuunnitelmassa (2015) tekopohjavedenottoa ei enää linjata pääta-voitteeksi, kuten vuoden 2006 suunnitelmassa, vaan vesihuoltosuunnitelma pohjautuu kaikkiin kolmeen eri vedenhankintatapaan. Muiden vedenhankintakeinojen vaikutukset ovat vähäisemmät kuin tekopohjavesihankkeen.

Aluehallintovirasto ei ole huomionnut imu- ja siirtoputkien sijoittumista kahden ruovikon, jossa esiintyy viitasammakkoa, väliin. Hakemuksesta jätetyssä muistutuksessa on tuotu esiin luotettava havainto viitasammakosta myös kyseisellä alueella. Putkien asennustöillä ja itse putkilla voi olla heikentäviä vaikutuksia ruovikon merkitykseen viitasammakon lisääntymisalueena. Lisäksi imu- ja siirtoputkien rakentaminen vesistöön voi talvikuukausien aikana muodostaa riskin alueella talvehtiville aikuisille viitasammakoille ja kesäkuukausien aikana alueella kehittyville nuijapäille. Hankkeen vaikutukset viitasammakon esiintymiseen on edelleen epäselvät. Lajin esiintyminen imu- ja siirtoputkien sijoitusalueella tulee selvittää ennen asian ratkaisua ja mikäli toimenpiteet sijoittuvat viitasammakon lisääntymispaikkojen valittamaan läheisyyteen tai niistä aiheutuu haitallisia vaikutuksia, tulee toimille hakea luonnonsuojelulain 49 § 3 momentin mukaista poikkeuslupaa.

Mikäli imeytyskokeet toteutetaan ennen luvan lainvoimaisuutta, ehditään aiheuttamaan pysyviä tai pitkäaikaisia vaikutuksia, joten valmistelulupa tältä osin tekee muutoksen haun osittain hyödyttömäksi. Vakuuden määrä on liian alhainen toiminnan vaikutusten laajuuteen nähden.

5. *Monttutien yksityistien tiekunta* on vaatinut, että aluehallintoviraston päätös 13.12.2019 kumotaan, sikäli kun päätös epää tiekunnan yksityistielain mukaisen oikeuden päättää tie- ja tienkäyttömaksuista.

Perusteluinaan tiekunta on esittänyt muun muassa, että päätöksestä ei täysin selvästi käy ilmi onko lupamääräyksessä 52 tarkoitettu 130 €/vuosi korvausta tien vapaasta käytöstä riippumatta käyttömäärästä, vai onko se maksu käyttöoikeudesta, jonka lisäksi tulee yksityistielain mukainen käyttömaksu.

Yksityistielain mukaan tiekunnalla on oikeus määrätä tienkäytöstä maksut. Kiinteän vuosittaisen käytöstä riippumattoman maksun määrääminen loukkaa tiekunnan oikeutta ja tienkäyttäjien yhdenvertaisuutta.

6. [REDACTED] on vaatinut, että aluehallintoviraston päätös 13.12.2019 on kumottava. Mikäli lupa myönnetään, lupa töiden aloittamiseksi ennen päätöksen lainvoimaiseksi tulemista tulee kumota.

Perusteluinaan muutoksenhakija on muun muassa esittänyt, että Tavase Oy ei ole hakemuksessaan edes yrittänyt tehdä realistista taloudellisten hyötyjen ja haittojen vertailua, vaan käyttänyt perusteluina hankkeen hyödyllisyydelle varsin yleispäteviä seikkoja. Hakija ei ole selvittänyt laitoksen toimintaedellytyksiä esimerkiksi yllättävien energianhinnan nousujen tapahtuessa. Vettä on saatavilla riittävästi tälläkin hetkellä. Nykykäytäntöjen kuvaus puuttuu.

Tavase Oy ei ole konkreettisella tavalla ole pystynyt, eikä juuri yrittänytkään perustella miten laitoshanke edistäisi yleistä etua. Laitoshanketta ei voikaan

pitää vesilain tarkoittamana yleisen tarpeen edellyttämänä hankkeena eikä luvan myöntämiselle ole edellytyksiä.

7. Kangasalan luonto ry. ja Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan Piiri ry. ovat vaatineet, että aluehallintoviraston päätös 13.12.2019 kumotaan. Myös valmistelulupa on kumottava. Jos hanketta jatketaan, on toteutettava uusi ympäristövaikutusten arviointimenettely.

Perusteluinaan muutoksenhakijat ovat muun muassa esittäneet, että Tavase Oy:n hanke ei ole yleisen edun mukainen. Pirkanmaalla ei ole todennettua vesipulaa, joka pakottaisi tekopohjavesiteknologian käyttöön. Talousvettä voidaan tuottaa riittävästi myös kriisitilanteissa ympäristöystävällisemmin ja edullisemmin nykyisiä pinta- ja pohjavesilaitoksia kehittämällä. Pirkanmaan 2015 vesihuoltosuunnitelmassa tekopohjavesi ei ole päätavoite.

Vuonna 2015 Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto katsoi, että tekopohjavesihankkeen toteuttaminen haetussa mittakaavassa ei ole välttämätön alueen vesihuollon turvaamiseksi. Neljä vuotta myöhemmin sama viranomaisen totesi ristiriitaisesti, että hankkeesta saatava yleinen etu usean kunnan vedenhankinnalle on huomattava verrattuna siitä aiheutuviin yksityisiin ja yleisiin haittoihin.

Vesilain 4 luvun 5 §:n etusijajärjestyksen mukaan ensisijaisia veden ottajia ovat lähistön tavanomaiset kiinteistöt. Toisena varmistetaan paikkakunnalla eli Kangasalla yhdyskunnan vesihuolto, siis Kangasalan omistaman Raikun vesilaitoksen tarve. Vasta tämän jälkeen voivat muut, kuten Tampere ja Tavase Oy, ottaa vettä. Tällöinkin tulisi osoittaa, että ulkopuolisten veden ottajien oma vesi on loppumassa ja vesihuolto vaarantunut. Tampereella ei ole vesipulaa, vaan kaupungilla on kaksi suurta toimivaa laitosta (Kaupinoja ja Rusko) sekä lukuisia pienempiä pohjavesilähteitä.

Tavase Oy:n hanke ei siten ole yleisen edun mukainen, eikä se ole voinut sellaiseksi muuttua neljän vuoden aikana. Länsi ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto totesi yleisen edun mukaisuuden oikein päätöksessään 18.6.2015. Korkein hallinto-oikeus päätöksessään 2018:121 ei muuttanut tätä, koska se otti kantaa vain Kangasalan puolen Natura-arviointiin. Aluehallintoviraston intressivertailu 13.12.2019 on epäonnistunut.

Päätöstä on ollut valmistelemissa ympäristöneuvos Arto Paananen, joka on aiemmin ollut Pirkanmaan ELY-keskuksessa valmistelemissa Tavase-hanketta.

Erityisen huomattavan vaaran aiheuttaa Tavase Oy:lle annettu lupa käyttää vedentuotannossa sellaisenaan suuria määriä (50 000–70 000 m³/vrk) esikäsittelemätöntä järvivettä. Tavasen imeytysmäärät ovat valtavia, huomioiden vielä ajoittaista yli-imeytystä 5 000 m³/vrk. Vesialan asiantuntijoiden mukaan tämä on fyysikaalinen mahdottomuus. Jyväskylän Vuonteen vastaavalla laitoksella on 10 kappaletta imeytysalueita 30 hehtaarin alueella loivarinteisellä harjulla tuotannon ollessa 15 000 m³/vrk. Alueet ovat osoittautuneet riittämättömiksi ja niitä halutaan laajentaa. Tavase väittää kykenevänsä yli nelinkertaiseen tuotantoon puolta pienemmällä alueella paikoin erittäin jyrkkärinteisellä harjulla. On ilmeistä, että tuotanto jää vain pieneen osaan ilmoitetusta. Tällöin alueita on joko tuntuvasti laajennettava niin Kangasalla kuin Pälkäneellä tai rakennettava

toinen laitos Ylöjärven Pinsiönkankaalle, mitä yhtiö onkin suunnitellut. Tämä merkitsee Vehoniemen-Syrjänharjun Natura 2000–alueiden vaarantumista sekä huomattavaa kustannustason nousua.

Tavase Oy:n imeytyskokeet on tehty pohjavedellä, ei järvivedellä. Silti ne laajasti epäonnistuivat eivätkä tulokset olleet odotusten mukaisia. Pitkäaikaisesta, vuosia ja vuosikymmeniä kestävästä järviveden imeytyksestä ei ole tietoa.

Aluehallintoviraston päätöksessä hyväksytään järviveden käyttö sellaisenaan kaivoimeytyksessä. Nurmijärven Teilinummen tekopohjavesilaitoksella on kaivoimeytetty Päijännetunnelin raakavettä. Kaivot tukkeutuivat alle vuoden koe-käytössä. Laajamittainen esikäsittelemättömän järviveden käyttö vaarantaa alueen luontoarvoja. Päätös on myös pohjaveden pilaamiskiellon vastainen.

Alueella on merkittävä luonnonmuodostuma Punamultalukko, jääkauden aikainen suppa. Punamultalukon kiinteistö on hankittu valtiolle ja tarkoituksena on liittää se Keisarinharjun-Vehoniemenharjun luonnonsuojelualueeseen. Suuren vesimassojen imeyttäminen alueella mitä todennäköisimmin pilaa supan ja sen veden.

Ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain mukaan perustellun päätelmän on oltava ajan tasalla lupa-asiaa ratkaistaessa. Tavasen YVA on tehty 17 vuotta sitten. Hakemussuunnitelmassa käytetään uusia ja erilaisia imeytysalueita sekä -menetelmiä kuin mihin vuoden 2003 YVA perustui. Virtaustutkimukset Kangasalla ovat tekemättä.

Vuoden 2003 YVA-selostuksessa esitetyt luontotiedot eivät ole ajantasaisia. Lajien uhanalaisuutta on päivitetty 2019. Alueelta on löytynyt runsaasti uhanalaisten lintujen syöntijälkiä sekä lajeille tyypillisiä yöpymiskoloja. Vehoniemi toimii niille merkittävänä ruokailualueena. Koivulinnan alueelle suunniteltu purkupuutki tulisi osin uhanalaiselle lajille soveltuvan alueen läpi.

Suunnitellun laitoksen poikkeustilanteissa ylivuoto johdetaan siirtopumppaamolta lähtevään purkupuutken kautta Hykkölään. Sen virtaama olisi 24 000 m³/vrk. Ylivuoto johdetaan matalaan lahteen missä veden purkautuminen saattaa aiheuttaa haittaa vesistön käytölle. Vaikutusta vesistöön ei ole selvitetty.

Päätöksessä kierretään ratkaisua KHO 2018:121 hyväksymällä Pälkäneen jättäminen pois hakemuksesta. Pilkkominen osiin on hallintolain 25 §:n vastaista.

Kangasalan voimassa oleva vesihuollon kehittämissuunnitelma 2030 ei perustu tekopohjaveden käyttöön. Laitos on haitallinen eikä sille ole tarvetta. Yhtiön hakemus on ristiriidassa lainvoimaisten Kangasalan strategisen yleiskaavan ja Vehoniemen osayleiskaavan kanssa sekä Vehoniemenharjun maa-ainesten ottoalueen maisemoinnin ja virkistyskäytön yleissuunnitelman 1.10.2018 kanssa.

Tavasen pumppaamon kohdalla Hiedanperässä on todennettu viitasammakko-esiintymä. Kyseinen alue on arvioitu maakunnallisesti arvokkaaksi maisemaksi. Pumppaamon ja siirtolinjojen rakentaminen alueelle on mahdotonta vaarantamatta viitasammakkoja. Saman vaaran aiheuttaa tehokkaan pumppaamolaitoksen lähialueen vesistöön johtama jatkuva häiriöääni.

Valmisteluluvan myöntämiselle ei ole edellytyksiä.

8. *TTM Consulting Oy:n* on katsottava vaatineen, että aluehallintoviraston päätös 13.12.2019 on ensisijaisesti kumottava ja toissijaisesti päätöksessä määrätty korvaus on korotettava kymmenkertaiseksi.

Perusteluinaan muutoksenhakija on esittänyt, että hanke turmelee ainutlaatuisen luonnonkohteen. Korvaukset ovat mitättömiä verrattuna haittoihin.

9. *Roineen osakaskunta* on vaatinut, että aluehallintoviraston päätöstä 13.12.2019 muutetaan korvausten osalta siten, että korvaukset ovat osakaskunnan 17.5.2019 päivätyssä muistutuksessa esitetyn mukaiset.

Perusteluinaan osakaskunta on muun muassa esittänyt, ettei aluehallintovirasto ole perusteluissaan esittänyt mitään sellaista, minä näyttäisi toteen, että osakaskunnan laskelmat olisivat väärin perustein lasketut. Tässä hankkeessa on todennäköisesti ensimmäisen kerran laskettu auki kaikki korvausvaatimukset ja laskelmissa on käytetty seurantaraportteihin ja selvityksiin perustuvia, todellisia arvoja.

Hankkeessa ei ole kyse tavanomaisesta vesistöön laskettavasta putkilinjasta, vaan huomattavasti isommasta ja vaikutuksiltaan erittäin laajasta hankkeesta. Tällöin ei voida käyttää tavanomaisia korvauksia, vaan haitat ja käyttöoikeudet tulee korvata kokonaisuudessaan ja täysimääräisenä. Aluehallintovirasto on määrännyt osakaskunnalle maksettavaksi huomattavasti alhaisemman korvauksen kuin mitä osakaskunta on erilaisiin velvoitetarkkailu- ja seurantaraportteihin perustuvien laskelmin esittänyt sille aiheutuvan muun muassa rakentamisen aikaisena haittana sekä kalastuksen ja ravustuksen estymisenä myös myöhemmin.

Vesialueen omistajalle aiheutuvat haitat tulee kompensoida suoraan vesialueen omistajalle kalatalousviranomaiselle maksettavan kalatalousmaksun sijaan. Kalatalousmaksuna voidaan kompensoida ainoastaan yleiselle kalataloudelle aiheutuneet haitat.

10. [REDACTED] *asiakumppaneineen* on vaatinut, että aluehallintoviraston päätös 13.12.2019 ensisijaisesti kumotaan ja Tavase Oy:n hakemus hylätään tai toissijaisesti, että päätös kumotaan ja asia palautetaan aluehallintovirastolle uutta käsittelyä varten.

Vielä muutoksenhakijat ovat vaatineet, että mikäli päätöstä ei kumota, asia on ratkaistava intressivertailussa oikeiden ja ajantasaisten tietojen perusteella. Lupamääräyksillä on asetettava sellaiset mitattavissa olevat laatuvaatimukset tuottavalle tekopohjavedelle, joilla voidaan varmistaa talousveden laadun paraneminen. Jos tekopohjaveden paremmaksi uskoteltua laatua käytetään intressivertailun perusteena, käyttöoikeusalueiden korvausperusteista on määrättävä muutoksenhakijoiden yhteismuistutuksessa esitettyjen vaatimusten mukaisesti.

Muutoksenhakijat ovat lisäksi vaatineet, että hallinto-oikeus määrää aluehallintoviraston myöntämän valmisteluluvan mahdollistamat toimenpiteet keskeytettäväksi.

Muutoksenhakijat ovat myös vaatineet, että hallinto-oikeus pitää asiassa suullisen kuulemisen tai antaa valittajille mahdollisuuden audienssiin.

Muutoksenhakijat ovat edellyttäneet, että hakija:

- toimittaa hallinto-oikeudelle hakemussuunnitelmassa perusteiksi esitetyt asiakirjat ja korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen perusteena mainittujen virtausmallinnuksen tiedot sisältävät asiakirjat,
- selvittää omatoimisesti virtausmallinnukset tai pyytää niistä ulkopuoliselta asiantuntijalta lausunnon.

Perusteluinaan muutoksenhakijat ovat muun muassa esittäneet, että osakaskuntien vedentarve on arvioitu liian suureksi vanhentuneiden ja virheellisten tietojen perusteella. Valkeakoski on irtautunut yhtiöstä ja sen hankkeesta, mutta sen siirtolinjaa ei ole poistettu suunnitelmasta. Tampereen Vesi on turvannut vesihuoltonsa uusilla ratkaisuihin. Pälkäneen tuotantoalueen osalta lupahakemus on hylätty. Haetut tuotantomäärät eivät vastaa tarvetta ja ne tulee korjata. Laitoksella mahdollisesti tuotettavan veden laatua ja määrää ei ole riittävästi selvitetty.

Mahdolliset kokeet Roineen raakavedellä vaatisivat täysimittaisen laitoksen rakentamista, mikä sisältää vältettävissä olevan suuren investointi- ja ympäristöriskin. Nurmijärvellä on rakennettu vastaaviin teknisiin ratkaisuihin perustuva laitos, jossa hyvälaatuinen Päijännetunnelin raakavesi ei puhdistunut.

Intressivertailu on perustunut virheellisiin ja puutteellisiin tietoihin. Veden laadun paranemiselle ei ole esitetty perusteluja eikä edes vaatimuksia. Nykyisen tutkitusti erittäin hyvälaatuisen talousveden korvaaminen tutkimattomalla tekopohjavedellä ei ole perusteltua. Aluehallintovirasto ei ole huolehtinut asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä. 20 vuotta sitten tehty YVA on vanhentunut ja vastaa sen aikaista vanhentunutta lainsäädäntöä.

Aluehallintoviraston puutteellisen päätöksen takia on suuri riski sille, että teknistaloudellisesti ja ympäristöllisesti toimimaton tekopohjavesilaitos rakennetaan, ja luvan mahdollistamiin tutkimuksiin, rakentamiseen ja investointeihin käytetyt rahat menevät hukkaan. Riskiä kasvattaa se, että kyseinen lupapäätös on osaratkaisu, joka ei sisällä Pälkäneen tuotantoaluetta eikä siirtolinjoja osakaskuntiin.

Hankkeen asiakirjat ovat pitkän hakemusprosessin vuoksi sekavat. Päätöksen teko vaatii asioiden selvittämistä, mikä on asiakirjojen perusteella vaikeaa. Asianosaiset pitävät tärkeänä, että asian selkiyttämiseksi hallinto-oikeus järjestää suullisen kuulemisen asiasta tai antaa mahdollisuuden audienssiin.

Valmisteluluvan mahdollistamat työt vaativat useiden miljoonien eurojen investointeja laitoksen rakenteiden toteuttamiseen sekä laajojen tutkimusten toteuttamista. Natura-alueille aiheutuu mittavia vahinkoja muun muassa imeytys- ja vedenottoaivojen rakentamisesta jyrkkiin harjun rinteisiin.

On suuri todennäköisyys sille, että aluehallintoviraston myöntämä lupa hylätään tai palautetaan uudelleen valmisteluun valitusmenettelyssä, jolloin valmisteluun ja siitä aiheutuvien vahinkojen korjaamiseen käytetyt resurssit huka-

taan. Natura -alueelle aiheutuvia vaurioita ei voida korjata. Hankkeelle on haettu lupaa jo 16 vuotta. Tämä viive ei ole mitenkään haitannut talousveden laadua tai tuotantokykyä, vaan pikemminkin päinvastoin. Hakemuksessa ei ole esitetty erityistä syytä valmisteluluvalle.

Aluehallintoviraston tekemän päätöksen esittelevänä ratkaisijana on toiminut ympäristöneuvos Arto Paananen, joka on työskennellyt Pirkanmaan ympäristökeskuksessa tai sen seuraajassa Pirkanmaan ELY-keskuksessa vuosina 1998-2017, mistä Tavase-hankkeeseen liittyvissä tehtävissä vuosina 2009-2014 tai jopa vuoteen 2017 asti, jolloin hän siirtyi nykyiseen tehtäväänsä aluehallintovirastossa.

Aluehallintovirastossa Paananen on toiminut esittelijänä sekä Tavase Oy:n Kangasalan että Pälkäneen osan lupapäätöksen esittelijänä. Asian esittelijänä toiminut Arto Paananen ei kyennyt toimimaan puolueettomasti ja tasapuolisesti Pälkäneen Natura-lausuntoa koskevassa asiassa, vaan toiminnallaan vaikeutti hankkeeseen negatiivisesti suhtautuvien tiedonsaantia sekä lausumisen edellytyksiä. Vastaavalla tavalla Paananen on toiminut myös Pirkanmaan ELY-keskuksen virkamiehenä.

Pirkanmaan ELY-keskuksen on hankealueella erityisesti Pälkäneellä koettu olevan kiinteä osa Tavasea. Ympäristökeskus onkin ollut perustamassa yhtiötä sekä tekemässä tutkimuksia ja selvityksiä sille. Pälkäneen ja Kangasalan kansalaisten on mahdotonta ymmärtää, että Pirkanmaan ELY-keskuksen entinen virkamies Paananen, joka on toiminnallaan profiloitunut Tavasehankkeeseen, valitaan esittelijäksi Tavase Oy:n lupahakemuksen käsittelyssä. Tavase Oy:n Pälkäneen imeytys- ja merkkiainekokeen valvovana virkamiehenä hän ei puuttunut syntyneeseen vakavaan riskiin eikä välittänyt havaituista imeytysongelmista, kuten eivät hänen työtoverinsaakaan.

Paanasen esimiehenä Pirkanmaan ELY-keskuksessa toimi Ari Nygren, jonka ohjasi ja esitteli Pirkanmaan vesihuoltosuunnitelman kehittämissuunnitelman päivitystä yhdessä Tavase Oy:n käyttämien konsulttien kanssa.

Ympäristöneuvos Paanasen puolueettomuus on objektiivisesti arvioiden vaarantunut ja hän on näin ollut esteellinen toimimaan esittelijän tehtävässään. Aluehallintovirasto ei ole järjestänyt vastuualueen toimintaa siten, että riippumattomuus ja puolueettomuus Tavase Oy:n lupahakemuksen käsittelyssä olisi turvattu.

Asianmukaista intressivertailua ei ole tehty. Aluehallintovirasto ei ole hankkinut asian ratkaisemiseksi tarpeellisia tietoja sekä selvityksiä.

Intressivertailussa ei rahallista arviointia ole lainkaan tehty. Pirkanmaan vesihuollon kehittämissuunnitelman päivityksessä on kerrottu, että tekopohjavesivaihtoehdon toteutus vaatisi 100 miljoonan euron lisäinvestoinnit olemassa olevaan kaikki talousvesihuollolle asetetut vaatimukset täyttävään vaihtoehtoon verrattuna.

Nykyinen talousvesi täyttää kirkkaasti talousvedelle asetetut vaatimukset, joten tekopohjavedestä ei ole odotettavissa intressivertailussa esitettyä hyötyä. Päätöksen perusteena olevan paremman veden laadun takeita ei ole esitetty.

Hankkeen arvioissa esitetty talousveden määrällinen tarve ei vastaa tilastojen mukaisia kulutustrendejä ja perustuu liioiteltuihin väestömääräennusteisiin. Aluehallintovirasto ei ole esittänyt saavutettaville hyödyille kestäviä perusteita. Pirkanmaan alueellinen vesihuollon kehittämissuunnitelma (2006, päivitys 2015) ei ole ajan tasalla ja sisältää runsaasti Tavase-hankkeen perustamiseen liittynyttä vanhentunutta tietoa.

Hankkeen toteuttaminen ei paranna Tampereen kaupunkiseudun vedenjakelun toimintavarmuutta, koska Tampereen siirtolinjan raakatekopohjavesi on suunniteltu esikäsiteltävän saneerattavassa Ruskon vesilaitoksessa, mistä se pumpataan vesijohtoverkoston. Esikäsittelemätöntä tekopohjavettä ei voida pumpata siirtolinjoista jakeluverkostoihin.

Perusteita sille, että hanke parantaisi Etelä-Pirkanmaan vedenjakelun toimintavarmuutta, ei ole esitetty. Siirtolinja Valkeakoskelle ei toteudu, koska Valkeakoski on irtautunut hankkeesta. Alun perin suunniteltu tekopohjaveden jälkikäsitteily Valkeakosken Tyrynlahden vesilaitoksessa ei myöskään tule toteutumaan, koska juuri rakennettu pintavesilaitos ei sisällä tekopohjaveden jälkikäsitteilyyn tarvittavia osia. Kangasalan suunnan siirtolinjat ovat olleet valmiita jo lähes 20 vuotta, joten hanke ei paranna senkään suunnan jakelua. Talousveden jakeluverkostot eivät ole riippuvaisia Tavase-hankkeesta.

100 miljoonan euron ylimääräiset investointikustannukset sekä lukuisien varalaitosten käynnissä pidon aiheuttamat lisäkustannukset ovat merkittäviä tekijöitä intressivertailussa. Ruskon pintavedenkäsittelykapasiteetti aiotaan edelleen säilyttää varalla. Tämä vaatii investointeja sekä tuottaa käyttökustannuksia.

Kaksi pintaveden raakavesilähdettä Roine ja Näsijärvi ja alueen pohjavesilaitokset varmistavat talousveden toimintavarmuuden ja moninkertaisen varastotilavuuden tekopohjavesihankkeeseen verrattuna. Varastotilavuus, joka tekopohjavesihankkeella on arvioitu saavutettavan, on huomattavasti ylimitoitettu, koska tekopohjaveden viipymä on yliarvioitu moninkertaiseksi yliarvioimalla maaperän varastokerrointa.

Vesihuollon kehittämissuunnitelman mukaan pintavesivaihtoehdolla VVE 0+ veden laatu paranee käyttäjäkunnissa Tampereen seudulla. Vedenottopisteen valinnalla voidaan taata lämpötilaltaan ja laadultaan tasainen raakavesi. Aivan kokonaan haju- ja makuhaittoja ei kuitenkaan kyetä poistamaan.

Kehittämissuunnitelman mukaan tekopohjavesivaihtoehdon VVE 1 parantaa korkealaatuisen veden saantia ja pintaveden käytöstä johtuvat haju- ja makuhaitat poistuvat.

Haju- ja makuongelmien osalta kehittämissuunnitelman tiedot vastaavat 90-luvun käsityksiä, jolloin Tavase-hanketta käynnistettiin. Näitä ongelmia ei kuitenkaan ole ollut Tampereen Veden toimittamassa talousvedessä.

Tampereen Veden tilinpäätöksen 2018 mukaan liikevaihto on laskenut eikä ole noussut odotetusti. Asiakkaat ostavat vähemmän vettä kuin aiemmin, vaikka käyttäjien määrä on kasvanut. Kehittämissuunnitelmassa väitettyjä talousveden

laatuongelmia ei ole havaittu mittauksissa veden laadussa tai asiakkaiden tyytyväisyydessä.

Laitos on suunniteltu Pirkanmaalle alueelle, jonka maaperässä on poikkeuksellisen suuri arseenipitoisuus ja jossa on ilmeinen vaara arseenin liukenemiseen tekopohjaveteen.

Nurmijärven Teilinummen tekopohjavesilaitoksella on todettu, että kaivoimeytetty vesi ei ole puhdistunut eikä kaivoilla saatu raakavettä imeytettyä. Päijännetunnelin hyvälaatuinen raakavesi ei ole puhdistunut harjussa ja sen TOC-pitoisuus ottokaivolla TK2 jäänyt korkeaksi ollen yli 4 mg/litra. Tekopohjaveden viipymän on todettu olevan luokkaa kuusi kuukautta, mutta silti vesi ei puhdistu.

Tavasen hakemussuunnitelmassa kerrotaan, että ”tekopohjavesilaitoksen TOC-poistuman (viipymä 50-75 päivää) voidaan teoreettisesti arvioida olevan 65 – 80 %, jolloin tuotetun veden TOC on 1,3 – 2,3 mg/l”. YVA-viranomaisen asiantuntija on arvioinut viipymän olevan vain 13-18 vrk eli vain neljänneksen tästä.

Kaivoimeytys ei toimi luotettavasti. Tampereen Ruskon pintavesilaitoksella TOC-pitoisuus on 2 mg/litra eli alle puolet Nurmijärvellä saavutetusta tasosta. Helsingin pintavesilaitoksilla saavutetaan vieläkin parempi taso. On selvää, että Tavase-tekopohjavesi ei pääse nykyistä laatutasoa lähellekään suunnitelmallaan laitoksella ja vesimäärillä.

Kehityssuunnitelman väestöennuste vuodelle 2040 on Tampereen kehyskuntien osalta 11% suurempi kuin tuorein ennuste ja Eteläisen Pirkanmaan osalta 32% suurempi. Tamperetta lukuun ottamatta kehityssuunnitelman väestöennusteet muille kunnille ovat olleet 22-46% suurempia kuin tuoreimmassa ennusteessa. Tampereen Veden myymän talousveden määrä on tilastojen perusteella vähentynyt vuodesta 2006 alkaen 10%:lla, vaikka vedenkäyttäjien määrä on kasvanut 15%:lla. Akaan, Valkeakosken, Kangasalan ja Lempäälän osalta tarvetta hankkeen tuottamalle lisävedelle tai varavedelle ei ole olemassa, vaan kunnat ovat jo tehneet asian vaatimat sopimukset ja ratkaisut.

Kehityssuunnitelman arvio 93 010 m³/d talousveden vuoden 2040 tarpeesta Tampereen kehyskunnissa on ylimitoitettu. Realistisempi arvio tarpeesta vastaa nykytilaa 72 000 m³/d. Vastaavasti Etelä-Pirkanmaan osalta kehityssuunnitelman arvio talousveden vuoden 2040 tarpeesta 10 410 m³/d on ylimitoitettu. Realistisempi arvio tarpeesta on nykytilaa noin 10 % vähäisempi 7 000 m³/d. Kehityssuunnitelman ylimitoitetuista tarvearvioista on suoraan seurannut mitattavia ja ilmeisen turhia tarpeita erityisesti kriisi- ja poikkeustilanteiden varavesiyhteyksien ja siirtolinjojen osalle.

Kehityssuunnitelmaa ovat olleet laatimassa Tavase Oy:lle työskennelleet konsultit. Myös suunnitelman laatimista ohjanneen Pirkanmaan ELY-keskuksen ja Pirkanmaan liiton henkilökunta on ollut vahvasti sitoutunut Tavase-hankkeeseen.

Nykyisen Ruskon pintavesilaitoksen kapasiteetti on 55 000 m³/d. Tavase Oy:n

suunniteltu kapasiteetti on 66 000 m³/d, mutta Tampereen suunnan vesimäärävaraus on vain 46 000 m³/d. Tämän varauksen mukainen määrä johdettaisiin Ruskon laitokselle jälkikäsiteltäväksi ja verkostoon pumpattavaksi. Määrä on selvästi pienempi kuin Ruskon laitoksen nykyinen kapasiteetti, joten tekopohjavesilaitos ei kasvattaisi edes teoriassa Tampereen Veden talousvesikapasiteettia. Tampereella on ollut jo ennen Kaupinojan pintavesilaitoksen saneerausta toimiva varavesijärjestelmä. Kaupinojan saneerauksen jälkeen tilanne on erittäin hyvä pitkälle tulevaisuuteen. Lisäksi pohjavesivarjoja voitaisiin hyödyntää Tampereen seudulla vielä 28 000 m³/d nykyistä enemmän. Nykyinen vesihuolto on järjestetty huomattavasti luotettavammin kuin Tavase Oy:n hankesuunnitelmassa on esitetty.

Akaa on siirtynyt Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy:n (HS-Vesi) osakkaaksi ja saa talousvetensä nykyään Hämeenlinnan suunnasta. Yhteys Valkeakosken Tyrynlahden pintavesilaitokselle, mistä on aiemmin tuotettu Akaan talousvesi, jää varavesiyhteydeksi. Valkeakoski, Akaa ja Lempäälä ovat tehneet sopimuksen, minkä perusteella Valkeakoski ja/tai Lempäälä toimittavat tarvittaessa kumpikin Akaalle varavettä 2000 m³/d. Pirkanmaan vesihuollon kehittämissuunnitelman perusteella Akaan talousveden kulutus on ollut 2 105 m³/d (vuonna 2011) ja tulisi olemaan 2 420 m³/d (ennuste vuodelle 2025) ja 2 800 m³/d (ennuste vuodelle 2040). Akaan talousveden tarve on tyydytetty, koska sillä on käytössään kapasiteettia ja varavesikapasiteettia huomattavasti enemmän kuin ennustettua tarvetta.

Valkeakoski on irtautunut yhtiöstä ja uusi Tyrynlahden pintavesilaitos otetaan käyttöön Valkeakoskella tämän vuoden alkupuolella. Valkeakoskella, Akaalla ja Lempäälällä on varavesisopimus poikkeustilanteita varten.

Kangasalan valtuusto on tehnyt päätöksen irtautua Tavase Oy:stä 16.4.2012 eikä Tavase Oy:n laitos ole mukana 15.1.2014 päivätyssä Kangasalan vesihuollon kehittämissuunnitelmassa.

Pirkanmaan vesihuollon kehittämissuunnitelman perusteella Lempäälän talousveden tarve on ollut 4 058 m³/d (vuonna 2011) ja tulisi olemaan 5 140 m³/d (ennuste vuodelle 2025) ja 6 640 m³/d (ennuste vuodelle 2040). Lempäälän omat pohjavesivarat riittävät noin 1000 m³/d talousveden tuotantoon. Valkeakosken, Akaan ja Lempäälän välisen uusitun VaToViLe sopimuksen perusteella Valkeakoski tuottaa Lempäälälle jatkuvasti 500–1 500 m³/d talousvettä. Sopimuksen mukaan Akaa ja Valkeakoski toimittavat tarvittaessa Lempäälään 2 000+2 000 m³/d varavettä. Loput tarvitsemastaan talousvedestä Lempäälä ostaa Tampereelta. Edellisen perusteella Lempäälän vedentarve on määrällisesti tyydytetty.

YVA-selostuksen vanhentunut vaihtoehtojen arviointi olisi tullut uusiksi, koska olosuhteet ovat olennaisesti muuttuneet YVA-selostuksen tekemisen jälkeen. YVA-selostuksen valmistumisen jälkeen lainsäädäntö ja yhteiskunnan arvot ovat muuttuneet merkittävästi. Hankkeessa ja valituksenalaisessa lupapäätöksessä ei ole huomioitu näitä muutoksia.

Aluehallintovirasto ei ole luparatkaisussaan toiminut hallintolain 31 §:n vaatimuksien mukaisesti, kun se ei ole huolehtinut, että perusteltu päätelmä olisi

ajantasainen ja että hakija olisi tehnyt tarvittavat toimenpiteet puutteiden korjaamiseksi. YVA-viranomaiselta Keski-Suomen ELY-keskukselta ei ole edes pyydetty perusteltua päätelmää, saati tiedusteltu sen ajantasaisuutta. YVA-prosessi on uusittava hankevaihtoehtojen ja laitoksen toteutusvaihtoehtojen selvittämiseksi.

TUA2:n sorakuopan aluetta koskeva vuokrasopimus on ilmeisesti mitätön, koska Tampere on vuokrannut alueen Tavase Oy:lle vasta sen jälkeen, kun omistusoikeus on siirtynyt Kangasalan kunnalle. Aluehallintovirasto ei ole selvittänyt asiaa.

Aluehallintoviraston olisi pitänyt vaatia hakijaa tekemään uusi lupahakemus (tuotantoalueet 1, 2 ja 3) tai jatkaa vanhan hakemuksen käsittelyä vain tuotantoalueiden 1 ja 2 osalta. Lupakäsittelyn jakaminen ensin osapäätöksenä Kangasalan puolelle ja sitten osapäätöksenä Pälkäneen puolelle ei ole ollut jakamattomuusperiaatteen mukaista eikä huomioi asianosaisten oikeusturvaa. Asian korjaamiseksi tuotantoaluetta TUA3 (Pälkäne) koskevat asiat on syytä poistaa hakemusasiakirjoista.

Lupapäätös tulisi ratkaista kerralla kaikilta osiltaan. Hankkeen pilkkomista ei voi perustella hakijan pyynnöllä, vaikka se olisi hakijan näkökulmasta tarkoituksenmukaista.

Mittauksilla on varmistettava, että tekopohjaveden laatu on ei heikennä nykyisen talousveden laatua ja että laatu täyttää asetuksen mukaiset vaatimukset ja suositukset.

Tarvittava lupamääräys nykyisen talousveden laadun puuttuu lupapäätöksestä. Imeytettävän raakaveden laadulle ja erityisesti sen kiintoainespitoisuudelle tulee asettaa laatuvaatimukset luvassa.

Lupamääräystä Pälkäneen puoleiselle osalle ei voida antaa, koska korkein hallinto-oikeus on päätöksellään hylännyt kyseistä aluetta koskevan hakemuksen.

Kaivoimeytyksen suhteellista määrää (IA1.1, IA1.2 ja IA2.2) on lisättävä. IA1.1:n Natura-alueen ulkopuolisen alueen välittömässä läheisyydessä sijaitsee omakotitalo, mihin sadetuksen aiheuttamat haitalliset vaikutukset (rinnevalunta, kosteus) tai vastaavat haitat voivat välittömästi kohdistua.

Lupamääräystä 23 tulee tarkentaa, jotta kulkureitit harjualueella pysyvät edelleen käyttökelpoisina.

Lupamääräykset 26, 33 ja 54 eivät ole asianmukaisia. Terveysturvallisuuden osalta ei ole realistista mahdollisuutta antaa päätöstä asiasta, mistä ei ole kokeellista tietoa. Hakijalla tulee olla valmius toimittaa talousvettä välittömästi, kun yksityisen kaivon käyttäjä sitä tarvitsee. Lupamääräysten tarkistaminen on tehtävä aiemmin.

Raakaveden puhdistuminen tekopohjavesilaitoksessa riippuu erityisesti raakaveden laadusta, tekopohjaveden viipymäajasta sekä maaperästä. Hankealueen karkealajisessa maaperässä virtaavan veden viipymäaika pitäisi olla huomattavasti pidempiä kuin muilla Suomessa toimivilla laitoksilla, missä maa-

aines on hienojakoisempaa.

Raakaveden ongelma on sen suuri kiintoainepitoisuus ja piileväesiintymät. Lupapäätöksessä esikäsittelynä mainitun siivilöinnin tai vastaavan toimivuutta rihmamaiselle piilevälle ei ole selvitetty. Myöskään esikäsittelystä syntyvän jäteveden käsittelyä ja johtamista jätevedenpuhdistamolle ei ole selvitetty tarvittavalla tavalla eikä huomioitu ympäristövaikutusten arvioinnissa.

YVA-viranomainen on lausunnossaan osoittanut, että Tavase Oy:n suunnittelella laitoksella tekopohjavesi ei puhdistu. Siinä todetaan, että tekopohjavesi vastaa laadultaan lähinnä raakavetenä käytettävää järvivettä, ei alueen hyvälaatuista pohjavettä. Myös tekopohjaveden lämpötila seuraa järveden lämpötilaa. Ongelmaksi muodostuu lähinnä pintaveden sisältämä orgaaninen aines ja mahdollisesti myös mikrobiologiset tekijät.

Lausunto liittyy alkuperäiseen hakemussuunnitelmaan, mutta uudessa suunnitelmassa, missä imeytys- ja kaivoalueet ovat siirtyneet lähelle toisiaan (erityisesti TUA1 ja TUA3), tilanne on vain pahentunut. Veden viipymä maaperässä pienenee, kun etäisyydet pienenevät, jolloin imeytetyn raakaveden orgaanisen aineksen (TOC) poistuminen vähenee. Lisäksi vaara bakteerien sekä virusten kulkeutumisesta ottokaivoille on todennäköisempää. Keinoharjututkimuksissa vajovesivyöhykkeessä bakteriofagipitoisuudet ovat vähentyneet merkittävästi ja kokonaisuudessaan poistuneet vasta noin 19 vuorokauden viipymän jälkeen.

Olisi erityisen tärkeää saada luotettava tieto imeytetyn veden kulkeutumisaikasta ottokaivoille sekä mahdollisten oikovirtausten vaikutuksesta siihen. Tämä olisi mahdollista vain pohjaveden kierrätyskokeiden yhteydessä tehtävällä merkkiainekokeella.

Raikun vedenottamon läheisyydessä tehdyissä pohjavesitutkimuksissa on havaittu talousvedelle asetettujen vaatimusten ylittäviä tai kohonneita raskasmetallipitoisuuksia. Nikkelin, kuparin, lyijyn sekä muiden raskasmetallien pitoisuuden mittaamista erityisesti kierrätysvaiheen ja koevaiheen aikana sekä tuotannon alkuaikana on tehtävä säännöllisesti ja useasti. Laitos on ainakin osittain Kangasalan arseenialueella.

Kaikille tuotantoalueille on tehty maatulkuotauksia sekä sedimentologinen rakenneselvitys vuosina 2009–2013. Selvitykset olivat huomattavasti kattavampia kuin alkuperäiset rakenneselvitykset, jolloin ei maatulkuotauksia lainkaan käytetty. Ne muuttivat käsitystä harjun rakenteesta merkittävästi kaikkien tuotantoalueiden osalta. Kuitenkaan tehdyillä maatulkuotauksilla ei edes hyvissä olosuhteissa kyetty mittaamaan pohjavesikerrokseen asti suurella osalla tuotantoalueista. Pohjaveden virtausten arvioimiseksi on oleellista tuntea pohjavedenpinta ja sen alapuoliset harjurakenteet.

Tuotantoalueiden TUA1 ja TUA2 kaivoalueilla on mahdollisesti suppia ja piilosuppia, joilla on merkittävä vaikutus kaivoalueiden toimivuuteen ja käyttökelpoisuuteen. Hakemussuunnitelman kaikkien tuotantoalueiden imeytysalueet ja -menetelmät poikkeavat olennaisesti siitä, mitä ne ovat olleet imeytyskokeissa. TUA3:n kaivoalueet ovat täysin erilaisia. Virtausmallien validointiin ei ole ollut käytettävissä luotettavaa tutkimusaineistoa.

Tuotantoalueiden TUA1 ja TUA 2 imeytystutkimukset tehtiin vuosina 1997-1998, jolloin hankealueella oli vain 59 havaintoputkea. Havaintoputkien määrä ei ollut riittävä eivätkä ne mitenkään voineet kattaa uusia imeytys- ja kaivoalueita sekä lähialueiden vaikutuksia. Laitoksen harjunalueen heterogeeninen rakenne vaatii runsaasti havaintopisteitä virtausmallinnuksen perusteeksi. Tehtyjen imeytyskokeiden jälkeen imeytys- ja kaivoalueiden paikat ovat muuttuneet merkittävästi kaikilla tuotantoalueilla. Näiden uusien suunnitelmien perusteeksi tarvittavat imeytyskokeet ja kaivonpaikkatutkimukset ovat vasta suunnitelmissa.

TUA1:n ja TUA2:n hakemussuunnitelmassa esitetyt virtausmallinnuksien raportit on tehty vuonna 2003, mutta hakemussuunnitelmassa esitetyt maatulku- luotaukset ja rakenneselvitykset on tehty vuonna 2009 tai sen jälkeen. Siten lupahakemuksen liitteenä olevissa virtausmallinnuksissa ei ole voitu huomioida maatulku- luotauksia ja niihin perustuvia rakenneselvityksiä.

Vuoden 2003 virtausmallinnuksissa ei ole tarkasteltu 5000 m³/d vuosikeskiarvona yli-imeytyksen vaikutusta ympäristöön TUA1:lla tai TUA2:lla. Määrä on kaksin-kolminkertainen näiden tuotantoalueiden luonnollisen pohjaveden määrään verrattuna.

TUA1:lla yli-imeytyksen määrä ilmeisesti purkautuu länteen pelloille sekä luoteeseen Hiedanperän lahden suuntaan ja TUA2:lla lounaan suuntaan. Tämä merkitsee suurta muutosta peltojen sekä metsien vesitasapainoon sekä myös Roineen ranta-alueen kosteikkoihin, lähteisiin, mihin kuten nykyisin luonnollinen pohjavesi purkautuu. Näissä kohteissa on luonnonsuojelullisesti arvokkaita kohteita. YVA:n yhteydessä ei ole yli-imeytyksen vaikutuksia mitenkään arvioitu.

Natura-alueiden ulkopuolisten alueiden vaikutusten ja haittojen arvioimisen perusteiksi asianosaiset tarvitsevat tiedot virtausmallinnuksesta tuotantotilanteen aikana ja erityisesti yli-imeytystä käytettäessä. Mallinnuksen pohjavedenpinnan korkeuden samanarvonkäyriä tarvitaan, jotta voidaan arvioida tuotantoalueen ympäristöön tulevaa ulosvirtausta.

Natura-vaikutusten rajoittamiseksi tarvittavien lupamääräyksien asettamiselle ei ole perusteita, koska perustavaa laatua olevat tutkimukset ovat tekemättä.

Haetut käyttöoikeudet eivät mahdollista korvauksien saamista vahingoista. Hankkeesta on jo aiheutunut asukkaille rajoituksia ja kustannuksia. Tavase Oy:n konsultin laatimia arvioita ei voida pitää objektiivina ja oikeudenmukaisina. Maisemallista haittaa ja arvon alennusta ei ole riittävästi arvioitu tai huomioitu päätöksessä.

Lupahakemuksen asiakirjat ovat puutteellisia. Erityisesti maaperän rakennetutkimustiedot eivät ole mukana asiakirjoissa. Asiakirjat eivät ole siten yhtenäisiä ja ajantasaisia, vaan ne ovat sekavia.

Asian käsittely hallinto-oikeudessa

Tavase Oy on valmisteluluvan kumoamisvaatimusten johdosta antamassaan

lausumassa pyytännyt, että valittajien vaatimukset valmisteluluvan kumoamiseksi hylätään.

Perustelunaan Tavase Oy on muun muassa esittänyt, että kaikki esitetyt toimenpiteet ovat tarvittaessa täysin ennallistettavissa. Imeytysharavat, maanpinnalla kulkevat tilapäiset putkilinjat sekä kaivojen ja havaintoputkien maanpäälliset osat poistetaan. Kaivojen ja havaintoputkien maanalaiset osat jätetään maahan ja ne täytetään soralla. Sorakuopassa sijaitsevan imeytysaltaan alue voidaan muotoilla nykyisen kaltaiseksi. Työkoneiden jäljet maastossa sekä tilapäiset huolto- ja liikennereitit ovat maisemoitavissa. Maatutkaluotauksista, seurantamittausten suorittamisesta tai muista maasto- ja maaperätutkimuksista ei aiheudu ennallistamistoimenpiteitä.

Kaikki valmisteluluvassa esitetyt työvaiheet ovat hankkeen valmistelua. Tämä koskee myös kierrätyskoetta, jossa on kyse hankkeen teknis-taloudellisesta optimoinnista.

Hankkeessa on kyse noin 300 000 vedenkäyttäjän hyvälaatuisen veden turvaamisesta. Hankkeen toteuttaminen on jo nyt viivästynyt huomattavasti muun muassa hankkeeseen liittyen lupapäätöksiin liittyvistä valitusprosesseista johtuen. Tämä viivästys aiheuttaa omalta osaltaan merkittävää painetta valmisteluvien töiden käynnistämiseksi. Hankkeen valmistelun viivästymisellä ei voida perustella valmisteluvien töiden käynnistämisen estämistä.

Valmisteluvien töiden osalta muutoksia pohjaveden laatuun ei synny. Valmisteluvilla töillä ei aiheuteta olennaista haittaa alueen kiinteistöjen käytölle.

Arto Paananen ei ole ollut esteellinen osallistumaan asian käsittelyyn. Oikeustapaukset KHO 2018:116 ja KHO 2019:4 ovat olennaisilta osin erilaiset kuin nyt kyseessä oleva asia. KHO 2018:116 koski tapausta, jossa ratkaisuun osallistuneella virkamiehellä oli edelleen voimassa oleva virkasuhde asianosaisen vastapuoleksi katsottavaan viranomaiseen. KHO 2019:4 puolestaan koski tilannetta, jossa päätöksentekoon osallistunut viranomainen oli ilmaissut julkisesti kantansa ennen asian ratkaisua. Tässä asiassa ei ole kyse tällaisista tilanteista.

██████████ *asiakumppaneineen* on valituksen täydennyksessä esittänyt muun muassa, että olisi prosessitaloudellisesti ja muutoinkin tarkoituksenmukaista ratkaista Arto Paanasen esteellisyys ennen koko pääasian ratkaisemista. Muutoksenhakijat ovat tältä osin viitanneet muun muassa korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuun KHO:2016:190.

Hankealueella Hiedanperänlahdessa elää todistetusti viitasammakopopulaatio. Tämän on myös Tavase Oy myöntänyt. Viitasammakko (*Rana arvalis*) on EU:n luontodirektiivillä suojeltu laji. Hakija ei ole hakenut luonnonsuojelulain 49 §:n 3 momentissa tarkoitettua poikkeusta lajisuojelusta eikä selvittänyt, olisiko löydettävissä muuta tyydyttävää ratkaisua lajisuojeluun siten, ettei poikkeuslupaa tarvittaisi. Aluehallintovirastolla ei ole ollut toimivaltaa poiketa viitasammakon suojelusta. Esitettyjä suojelutoimia ei voida pitää riittävinä estämään viitasammakon esiintymisalueen tuhoutumista.

Tavase Oy on velvoitettava korvaamaan muutoksenhakijoiden oikeudenkäyntikulut 3 000 eurolla korkoineen. Summa koostuu toimistokuluista 500 euroa sekä työkorvausta 25 tuntia á 100 euroa, yhteensä 2 500 euroa. Summa ei sisällä vähennettävää arvonlisäveroa.

Kangasalan kaupungille, Kangasalan kaupungin terveydensuojeluviranomaiselle, Kangasalan kaupungin kaavoitusviranomaiselle, Kangasalan vesi -liikelaitokselle, Liikenne- ja viestintävirasto Traficomille sekä Museovirastolle on varattu tilaisuus antaa vastine. Vastineita ei ole annettu.

Kangasalan kaupungin ympäristö- ja rakennusvalvonta on antanut vastineen.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto on lausuntonaan esittänyt, että valituksissa ei ole esitetty sellaisia seikkoja, joiden johdosta aluehallintoviraston päätöstä tulisi muuttaa.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kalatalousyksikkö on ilmoittanut, ettei se anna asiassa vastinetta.

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on vastineenaan esittänyt muun muassa, että se viittaa oman esteellisyydensä osalta korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuun 23.5.2008 (taltio 1289), jossa korkein hallinto-oikeus on käsitellyt Pälkäneen kunnanhallituksen ja eräiden muiden valittajien esittämää väitettä Pirkanmaan ympäristökeskuksen esteellisyydestä Tavase Oy:n tutkimuslupa-asiassa. Korkein hallinto-oikeus on tuolloin todennut, että ympäristökeskus viranomaisena ei hallintolain 27 §:n perusteella voi tulla esteelliseksi hoitamaan sille kuuluvia tehtäviä.

Ympäristöneuvos Arto Paananen on työskennellyt Pirkanmaan ELY-keskuksen (tai aiemman Pirkanmaan ympäristökeskuksen) palveluksessa 1.3.1998-12.6.2016 lukuun ottamatta muutamien kuukausien katkoja.

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä yhteysviranomaisena on toiminut Keski-Suomen ympäristökeskus, nykyisin ELY-keskus. Pirkanmaan ELY-keskuksella ei siten ole ollut roolia kyseisessä arviointimenettelyssä. Tekopohjaveden muodostaminen pohjavesialueilla pintavettä imeyttämällä, kuten myös rantaimetyymiseen perustuva pohjavedenotto, on yleisesti oikeuskäytännössä hyväksytty, joten sitä ei voi pitää pohjaveden pilaamiskiellon vastaisena.

Pälkäneen kunta on vastineenaan esittänyt muun muassa, että Tavase Oy:n vastauksessa ei ole esitetty mitään kiistämisperusteita Pälkäneen kunnan valituksessa esitetyille väitteille ja perusteluille.

Kangasalan kaupungin ympäristönsuojeluviranomaisen lausunto osoittaa Tavase-hankkeeseen sisältyvät virheelliset tiedot, epävarmuustekijät sekä koetoinnin ja selvitysten perustavanlaatuiset puutteet. Hankkeen merkittävät haitalliset vaikutukset voivat ulottua myös Kangasalan kaupungin ulkopuolelle Pälkäneen kunnan puolelle. Tämän vuoksi valituksenalaisen päätöksen mukaisen laitoksen toiminta voi aiheuttaa merkittävää haittaa laajemman alueen luonnonarvoille ja talousvedenhankinnalle sekä elinoloille.

Suunnitellun laitoksen imeytys- ja kaivoalueilla ei ole tehty asianmukaisia

koepumppauksia ja imeytyskokeita. Valituksen alaisessa päätöksessä on todettu tarve suorittaa molemmilla tuotantoalueilla pitkäaikaiset ja virtaamaltaan 10 000 m³/d suuruiset koepumppaukset ja imeytyskokeet, joita Tavase Oy kutsuu kierrätyskokeiksi. Hakija näin ollen myöntää, ettei sillä ole varmuutta hakemuksen mukaisen laitoksen toimivuudesta ja erityisesti sen toiminnan aiheuttamista vaikutuksista ja niiden merkittävydestä ympäristöön ja muuhun vedenhankintaan. Siitä huolimatta aluehallintovirasto on myöntänyt luvan hankkeelle. Keskenään ristiriitaiset ja puutteelliset mallinnustyöt eivät ole riittävän luotettavia korvaamaan luonnontieteellistä kokeellista näyttöä.

Valmisteluvassa ja Tavase Oy:n 4.3.2020 päivätyssä lausumassa esitettyjen 14 imeytys- ja vedenotto-kaivon rakentaminen kaivonpaikkatutkimuksineen, 58 lisähavaintoputken asentaminen, maaperäkairausten ja muiden luotausten tekeminen sekä putkilinjojen toteuttaminen imeytyskoelaitteistoineen osoittavat, että kyseessä ei ole suhteellisen vähän haittaa aiheuttavista toimenpiteistä, vaan ne ovat merkittävä osa laitoksen suunnittelusta puuttuvia tutkimuksia. Niitä ei voida pitää valmistelulupaan kuuluvana toimenpiteenä. Valmistelulupaa tyypillisesti puoltava syy toimenpiteiden kiireellisyydestä hankkeen edistämiseksi ei toteudu Tavase-hankkeessa, koska hanke on ollut vireillä yli 15 vuotta eikä hankkeen toteuttamisesta ole tehty investointipäätöstä. Rakennustöihin ryhtymisen viivästyminen edelleen ei aiheuta kohtuuttomia vahinkoja Tavase Oy:lle.

Hankkeen lupakäsittelyn pitkäaikaisuus on johtunut Tavase Oy:n omista puutteellisista tutkimuksista, joita Tavase Oy on joutunut täydentämään useaan otteeseen lupakäsittelyn aikana. Lisäksi kiinteistöjen oikeuden haltijat ovat valtaosin vastustaneet hanketta eikä Tavase Oy ole edellä mainittujen koetoiminnan ja selvitysten puutteiden vuoksi kyennyt osoittamaan toisen osapuolen omistuksessa olevien alueiden käyttöoikeuden tarvetta. Mitään edellytyksiä valmisteluluvan myöntämiseksi ei siis ole.

Aluehallintovirasto on päätenyt käyttökorvaukseen yhteismäärältään 108 733 euroa, joka vastaisi laitoksen aiheuttamaa edunmenetystä yksityisille kiinteistöjen omistajille. Aluehallintoviraston myöntämässä valmisteluvassa on lähdetty siitä, että valmisteluluvan mukaisten töiden ennallistaminen olisi vähäinen työ eikä aiheuttaisi haittaa alueen kiinteistöjen käytölle. Edellä esitetyn lisäksi on jäänyt ratkaisematta, miten menetellään, jos koetoiminnan aikana havaitaan, etteivät kyseiset luvamukaiset käyttöoikeusalueet sovi hakemuksen mukaisen toiminnan harjoittamiseen.

Hanke on luonnonsuojelulain vastainen ja viitasammakkoselvitykset ovat puutteellisia.

Pälkäneen kunnalle on syntynyt viranomaisen toiminnasta käsitys, että lopullinen päätös olisi jo ollut tiedossa ennen kenenkään muun kuin Tavase Oy:n antamia lausumia. Valituksen alaisen päätöksen käsittely aluehallintovirastossa on ollut asenteellista, lausuntopyyntöjen osalta hapuilevalta, mikä on poikennut olennaisesti aikaisemmasta lupakäsittelyn asianmukaisesta valmistelusta. Lausuntopyyntömenettelyssä ei ole myöskään toimittu tasapuolisesti kaikkia asianosaisia kohtaan.

Pälkäneen kunnan rakennus- ja ympäristöjaosto on antanut vastineen, joka on

sisällöltään sama kuin Pälkäneen kunnan vastine.

Metsähallitus on vastineenaan muun muassa esittänyt, että Tampereella järjestettiin 25.6.2020 toimituskokous koskien Punamultalukon kiinteistön (211-463-2-107) liittämistä Vehoniemenharjun luonnonsuojelualueen suojelualuekiinteistöön (211-891-1-1). Toimituksen päätöksenä toimitusinsinööri toteasi, että Punamultalukon kiinteistön liittämiseksi Vehoniemenharjun luonnonsuojelualueeseen ei ole estettä. Toimituksessa Tavase Oy:lle tai sen hallinnassa oleville kiinteistöille ei perustettu rasitteita.

Suojelualueeseen liittämisen jälkeen Punamultalukon kiinteistöön sovelletaan asetusta Vehoniemenharjun luonnonsuojelualueesta (29.6.1983/601). Asetuksen 2 §:n mukaan Vehoniemenharjun luonnonsuojelualueella on kielletty muun ohella rakennusten, teiden ja rakennelmien rakentaminen sekä muut toimenpiteet, jotka saattavat muuttaa alueen luonnontilaa tai vaikuttaa epäedullisesti sen maisemakuvan säilymiseen.

Metsähallitus on täydentänyt vastinettaan vastineen tarkennetulla versiolla ja toimituskokouksen 25.6.2020 pöytäkirjalla.

Tavase Oy on vastineenaan vaatinut, että hallinto-oikeus jättää tutkimatta Roineen osakaskunnan vaatimuksen muutoksesta osakaskunnalle määrättyihin korvauksiin sekä [REDACTED] ja hänen asiakumppaniensa yhteisvalituksessa esitetyt korvausvaatimukset niin sanottujen Hiedanperänlahden tonttien ja Hallila -nimisen kiinteistön 211-463-3-70 osalta.

Tavase Oy on myös vaatinut, että valitukset hylätään ja aluehallintoviraston päätös pidetään sellaisenaan voimassa ja että esitetyt esteellisyysväitteet ja oikeudenkäyntikuluvaatimukset hylätään.

Perusteluinaan Tavase Oy on muun muassa esittänyt, että jos valituksessa vaaditaan korvausten määrään muutosta, tulee valituksessa esittää tältä osin määrältään yksilöity korvausvaatimus. Yksilöity korvausvaatimus tulee Tavase esittää lainmukaisessa valitusajassa.

Roineen osakaskunnan valituksessa vaaditaan muutosta osakaskunnalle määrättyihin korvauksiin. Valituksessa ei ole esitetty määrällistä ja yksilöityä korvausvaatimusta ja valitukseen vastaaminen on siten mahdotonta.

Yhteisvalituksen vaatimuskohdassa on viitattu korvausvaatimusten osalta aluehallintoviraston lupaprosessin yhteydessä esitettyyn muistutukseen ja yhteisvalituksen sivulla 36 on esitetty perusteluja korvausvaatimuksille. Valitusasiakirjasta ei ilmene vaatimus- tai perustelukohdasta, mikä on esitetty korvausvaatimus tai muutos aluehallintoviraston päätökseen. Korvausvaatimuksen perusteista ei myöskään ilmene, miten ja millä perusteella aluehallintoviraston päätöstä tulisi muuttaa.

Myöskään valituksen liitteenä olevassa ”Yhteismuistutus” -asiakirjassa ei ole yksilöity korvausvaatimusta määrältään eli viittausta liitteeseen ei voida pitää riittävänä korvausvaatimuksen yksilöimiseksi valituksessa. Korvausvaatimukseen vastaaminen valituksen ja siinä mainittujen liiteasiakirjojen perusteella on mahdotonta erityisesti korvauksen määrän osalta.

Tavase Oy suunnittelee Kangasalan ja Pälkäneen alueelle tekopohjavesilaitoskokonaisuutta. Aluehallintovirasto on jakanut hakemukset erillisiin kokonaisuuksiin, jotka ovat: 1. Kangasalan kaupungin puolella sijaitsevat tuotantoalueet TUA1 ja TUA2 ja 2. Pälkäneen kunnan alueella sijaitseva tuotantoalue TUA3.

Tavase Oy katsoo, että hankkeen jakaminen kahdeksi lupakokonaisuudeksi on ollut tarkoituksenmukaista, koska lupahakemukset ovat olleet eri vaiheessa. Hakemusten erillinen käsittely ei vaikuta lupakäsittelyyn tai erimerkiksi hankkeen vaikutusten arviointiin millään tavalla.

Hanke on tarpeellinen yhteiskunnallisen vedenhankinnan turvaamiseksi. Tavase Oy on viiden kunnan omistama yhtiö, jonka toiminnan tarkoituksena on turvata seudullinen vedenhankinta. Tavase Oy:n tekopohjavesihankkeella pyritään ratkaisemaan vedenhankinta Tampereen seudun 300 000–400 000 asukkaan tarpeisiin pitkällä aikavälillä, joten hanketta voidaan pitää yleisen edun kannalta hyödyllisenä.

TAVASE–hanke on keskeisin Pirkanmaan alueellisessa vesihuollon kehittämissuunnitelman päivityksessä (2015) esitetty alueellinen vedenhankinnan kehittämishanke. Aikaisemmassa, vuoden 2006 vesihuollon kehittämissuunnitelmassa esitetty tavoite, että Pirkanmaalla siirrytään pintaveden käytöstä pelkän pohja- tai tekopohjaveden käyttöön, on toistaiseksi jäänyt toteutumatta, mutta tekopohjaveden käytön lisäämiseen pyritään edelleen. Keskeisin kehittämistarve on vedenhankinnan turvaaminen. Pirkanmaan alueen pohjavesivarat eivät ole riittävät täyttämään koko maakunnan veden tarvetta, ja ne sijaitsevat maakunnan alueella epätasaisesti jakautuneena. Etenkin Pirkanmaan eteläosissa (Etelä-Pirkanmaa, Tampereen kehyskunnat, Lounais-Pirkanmaa) pohjavesivarat ovat riittämättömät ja alueilla joudutaan turvautumaan pintaveden kemialliseen puhdistamiseen talousveden tuottamiseksi.

Pirkanmaan alueellisen vesihuollon kehittämissuunnitelman päivityksen 1 mukaan tulevaisuudessa veden kokonaiskäyttö lisääntyy Tampereen kehyskuntien ja Eteläisen Pirkanmaan alueella väestönkasvusta johtuen, mikä edellyttää vedenhankinnan lisäämistä.

Tämän lupa-asian käsittelyn yhteydessä ei arvioida mahdollisia muita vedenhankinnan vaihtoehtoja tai niiden käyttökelpoisuutta. Päätökset vesihuollon järjestämisestä ja sen eri vaihtoehtojen hyödyntämisestä on tehty ja tehdään hankkeen osakaskunnissa sekä Tavase Oy:ssä.

TAVASE –hankkeella voidaan turvata seutukunnan asukkaille ja teollisuudelle hyvälaatuinen talousvesi, ratkaista kriisi- ja poikkeustilanteiden vedenhankinnan toimintavarmuus, vedenjakelun kapasiteettiin ja veden laatuun liittyvät ongelmat. Hankkeen on ennakoitu lisäävän myös seudun asuinviihtyisyyttä, mahdollistavan seutukunnan elinkeinotoiminnan kasvun ja antavan joustavuutta talousvetä käyttävän teollisuuden sijoittumismahdollisuuksien osalta. Hanke ei ole ristiriidassa vesienhoitosuunnitelman tavoitteiden ja toimenpideohjelman kanssa.

Hankkeeseen liittyvät siirtolinjat suunnitellaan ja luvitetaan erikseen. Tämä on tavanomainen käytäntö vesihuollon kehittämishankkeiden luvittamisessa.

Maakuntakaava 2040 tuli lainvoimaiseksi 24.4.2019 korkeimman hallinto-oikeuden tekemällä päätöksellä. Maakuntakaavassa tekopohjavesilaitoksen toiminnan edellyttämät alueet on merkitty teknisen huollon kehittämisen kohdealueeksi. Merkinnällä on osoitettu pohjavesialueet, joilla tulee varautua seudulliseen vedenhankintaan. Isokankaan-Syrjänharjun ja Vehoniemenharjun alueella tulee varautua mahdolliseen tekopohjaveden muodostamiseen.

Ympäristöneuvos Arto Paanasta kohtaan tehtiin esteellisyysväite jo aluehallintoviraston lupakäsittelyn yhteydessä. Osassa valituksia väite on uudistettu, sen sijaan valituksissa ei ole yksilöity sitä, millä perusteella aluehallintoviraston esteellisyysväiteasiassa tekemä päätös on ollut virheellinen.

Aluehallintovirasto ratkaisi asian päätöksellään 7.3.2019 (62/2019), jolla se hylkäsi tehdyn väitteen ja totesi, että Paananen ei ole esteellinen käsittelemään asiaa. Aluehallintovirasto totesi, että Paananen ei ole tehtävissään Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksessa (ELY-keskus) ottanut kantaa aluehallintovirastossa vireillä olevan Tavase Oy:n tekopohjavesilaitosta koskevan hakemuksen tai hankkeen luvan myöntämisedellytyksiin tai muutoinkaan hankkeeseen sillä tavoin, että hänen puolueettomuutensa ratkaista asiaa lupaviranomaisessa olisi vaarantunut. Aluehallintovirasto katsoi, että Paanasen osallistuminen virkansa puolesta valvojana tutkimuslupakokeiden maastotarkastukseen tai niitä koskevien muistioiden tai lausuntojen laatimiseen ei vaaranna luottamusta hänen puolueettomuuteensa käsitellä ja ratkaista lupa-asiaa. Tavase Oy viittaa aluehallintoviraston päätökseen ja sen perusteluihin.

Pälkäneen kunnan vastineessa on esitetty väite esimerkiksi lupakäsittelyn haipuilevuudesta. Tältä osin esteellisyysväitteen perustelut ovat yksilöimättömiä ja hyvin yleispiirteisiä. Yhteisvalituksen liitteessä perusteita ja taustoja Arto Paanasen esteellisyyden arvioinnille on esitetty laajasti asioita, joita ei ole mitenkään yhdistetty Paanasen toimintaan tai tehtäviin.

Korkein hallinto-oikeus piti päätöksellään 30.8.2018 voimassa Vaasan hallinto-oikeuden lopputuloksen, jonka mukaan hanke ei heikennä merkittävästi niitä luontoarvoja, joiden suojelemiseksi hankealueella osittain sijaitseva Natura 2000 -alue on perustettu. Korkein hallinto-oikeus on päätöksessään ohjannut lupapäätöksen sisältöä muun muassa siten, että sadetuksen osuutta tulee rajata lupamääräyksin ja siten, että Punamultalukon vesitaseesta tulee antaa tarvittavat lupamääräykset. Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä esitetyt näkökohdat on otettu riittävällä tavalla huomioon aluehallintoviraston päätöksessä ja erityisesti lupamääräyksissä. Hankkeen vaikutukset Natura 2000 -alueeseen on lainvoimaisesti ratkaistu ja asiaa ei siten tule tämän lupa-asian yhteydessä enää käsitellä.

Intressivertailussa tai lupapäätösharkinnassa aluehallintovirastolla ei ole toimivaltaa harkita, miten ja millä menetelmällä alueen kunnat haluavat vesihuoltonsa järjestää. Hankkeella ei vaaranneta alueella jo olemassa olevaa vedenottoa ja sen varmistamiseksi on annettu lupamääräys 54. Hakija on arvioinut, että hankkeelle ei vaikuteta yksityisiin kaivoihin. Mikäli ennalta arvaamattomia haittoja aiheutuisi, hakija on sitoutunut korvaamaan vahingon.

Tuotantoalueilla TUA1 ja TUA2 tehdyt tutkimukset ja selvitykset sekä virtausmallinnus ovat olleet riittävät vaikutusten arviointia varten. Tuotantoalueilla

tehdään tarkentavia selvityksiä toteutussuunnittelua varten. Pohjaveden kierrätyskokeessa varmistetaan imeytysolosuhteet ja optimoidaan imeytys- ja vedentottoaivojen lukumäärä teknis-taloudellisesti.

Tekopohjavesilaitoksen koekäyttövaiheessa, jossa käytetään Roineen vettä, varmistetaan veden johtamisjärjestelyt sekä alueiden toimivuus ja mitoitus tuotantotilanteessa. Lisäksi kokeillaan käytännössä tekopohjavesilaitoksen erilaisia ajotapoja sekä varmistetaan, ettei luvan mukaisesta toiminnasta aiheudu haitallisia ympäristövaikutuksia.

Ympäristövaikutusten menettelyn jälkeen hankealueen luontotietoja on päivitetty useaan otteeseen:

- Kasvillisuus ja luontotyypit on kartoitettu 2010, 2011, 2013 ja 2014
- Punamultalukon suppasuon kasvillisuuskartoitus, sammalpeitteen ja veden pinnan tason mittaus 2013.
- Uhanalaisten lajien tiedot, päivitetty 2010 ja 2019.
- Hiedanperänlahti, viitasammakkoselvitys 2016 ja 2017.
- Liito-oravakartoitus 2019.

Hakijalla ei ole tietoa uhanalaisen lintulajin esiintymisestä alueella siten, että hankkeella olisi siihen vaikutusta. Luontotiedot ovat ajantasaiset.

Hankkeessa lähdetään siitä, että viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikkojen ekologisen toiminnallisuus säilyy Hiedanperänlahdella. Ekologinen toimivuus toteutuu, kun lisääntymis- ja levähdyspaikat täyttävät kaikki lisääntymisen tai levähtämisen onnistumiseen tarvittavat ekologiset vaatimukset kuten riittävien kulkuyhteyksien suojeleminen osana lisääntymis- ja levähdyspaikkaa. Lajin suojelu voidaan Hiedanperänlahdella toteuttaa, eikä se ole este hankkeen toteuttamiselle.

Viitasammakoiden esiintymistä on kartoitettu Hiedanperänlahdelta 18. ja 20.5.2016 sekä 20. ja 24.5.2017. Näiden selvityksien perusteella lajin lisääntymis- ja levähdysalusta ei ole tehty havaintoja rakennettavilla imu- tai siirto-putkilinjoilla.

Ennen rakentamistoimia tehdään selvitys viitasammakon esiintymisestä, jonka perusteella arvioidaan, tarvitaanko luonnonsuojelulain 49 § 3 momentin mukaista poikkeuslupaa. Poikkeuslupaa haetaan, mikäli sille on perusteet.

Viitasammakkohavaintojen aikana 2019 Roineen vesipinta oli poikkeuksellisen alhaalla. Vedenkorkeus on ollut alempana vain vuosina 2002–2003. Kun Roineen Vedet ovat erittäin alhaalla, on mahdollista, että viitasammakko kutee koko rannan alueella, eikä pelkästään ruovikon osalla. Syynä tähän on ilmeisesti se, että erittäin matalan veden aikana kutupaikkoja on vähemmän tarjolla. Normaalisti kutupaikat ovat ruovikon suojassa, johon ei rakennustoimet ulotu. Alhainen vedentaso on poikkeuksellista ja siten haitta viitasammakolle on hyvin vähäinen. Asiaa arvioidaan myöhemmin tarkemmin myös tältä osin.

Putkien vesistökaivannon kaivutyöt ja putkien asennustyö tehdään elo-syyskuun aikana. Näin vältetään aiheuttamasta vahinkoa putkilinjalla mahdollisesti

talvehtiville viitasammakoille. Asennustyön ajankohdan vuoksi myöskään ke- säkuukausien aikana alueella kehittyville nuijapäille ei muodostu haittaa. Kai- vanto pidetään mahdollisimman kapeana ja se tehdään mahdollisimman etäälle viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikoista.

Silttiverholla voidaan suojata viitasammakoiden lisääntymispaikat samentumi- selta. Pumppaamon vesistöön johtama häiriöääni ei vaaranna viitasammakoita. Putket asennetaan hiekkaan, missä pumppausäänet vaimenevat erittäin nope- asti. Myöskään pumppaamon pumppujen äänet eivät vaikuta sammakoiden lisääntymiskäyttäytymiseen, koska melutaso lisääntymispaikoilla jää riittävän alhaiseksi.

YVA-menettelyssä tarkasteltu toiminta on pysynyt samana eli kyseessä on te- kopohjavesilaitoksen rakentaminen. Kaikki hankkeen edellyttämät rakenteet sijoittuvat YVA-menettelyn piirissä olleelle alueelle. Hanke ei ole muuttunut toiseksi ja lupakäsittelyssä olevaa hanketta voidaan pitää samana hankkeena.

Hankealueen ympäristöolosuhteet tai maankäyttö eivät ole muuttuneet YVA:n laatimisvaiheesta siten, että sillä olisi merkitystä hankkeen vaikutusten arvioin- nin kannalta. Hankkeen vaikutukset eivät ole muuttuneet, ne ovat ainoastaan vähentyneet.

Hankkeen vaikutusalueella olevat tahot ja intressiryhmät eivät ole muuttuneet YVA:n laatimisen jälkeen. Hankealueella tai sen vaikutusalueella ei ole tapah- tunut sellaisia muutoksia maankäytössä, elinkeinoissa tai muissa toiminnoissa, että sillä olisi vaikutusta YVA:n ajantasaisuuteen.

Hankesuunnitelmaa on tarkennettu YVA:n jälkeen, mutta hakemuksen koh- teena oleva hanke ei ole ristiriidassa YVA-menettelyn kanssa. Suunnitelmia on tarkennettu YVA-yhteysviranomaisen esittämien ja tehtyjen lisäselvitysten pe- rusteella. Vaikka imeytysalueisiin ja imeytystekniikoihin on tullut muutoksia YVA:n jälkeen, vesimäärät eri tuotantoalueilla ovat pysyneet samoina ja hank- keen vaikutusalue on pysynyt samana. Toimintaa Natura-alueilla on vähen- netty. Suunnitelmien tarkentumisen myötä hankkeen ympäristövaikutukset ovat vähentyneet.

Uudelle YVA:lle ei ole perusteita. Hanke ei ole muuttunut siten, että uusi YVA olisi tarpeellinen. Tekopohjavesihanketta koskeva YVA ei ole mitään osin vanhentunut. Keski-Suomen ELY-keskus on antanut lausunnon 18.3.2020 kos- kien Tavase Oy:n tuotantoalueen 3 (TUA3, Pälkäne) tekopohjavesilaitoksen rakentamiseen ja valmisteluun liittyvän YVA-arvioinnin ajantasaisuutta. ELY- keskus katsoi, ettei hankkeen muutoksen myötä tuotantoalueella kolme ole tar- peen aloittaa uutta YVA-lain mukaista menettelyä.

Imeytyskokeet eivät ole epäonnistuneet. Pohjaveden virtausmalli on vastannut tehtyjä selvityksiä riittävällä tarkkuudella ja virtausmallit tullaan päivittämään lupaehtojen mukaisesti, kun jatkosuunnittelu etenee ja teknis-taloudellisten selvitysten tulokset ovat käytettävissä. Pohjavesimallia päivitetään koko lai- toksen käytön ajan. Laajoin selvityksin on todennettu, että tekopohjaveden vii- pymä on riittävä ja laitos toimii suunnitellusti.

Valituksissa on viitattu Nurmijärven Vesi -liikelaitoksen tekemiin tutkimuksiin.

Tällä hetkellä Nurmijärvellä ei ole tekopohjavesilaitosta, mutta Nurmijärven Vesi –liikelaitos suunnittelee tekopohjavesilaitosta Teilinummen pohjavesialueelle, jossa on tehty imeytyskoe. Imeytyskoe alkoi syksyllä 2018 ja jatkui ke- säkuun 2020 loppuun asti. Imeytyskaivot toimivat odotusten mukaisesti, koko imeytysmäärä voitiin imeyttää kaivojen kautta. Syksyllä 2019 kauemmalle imeytysalueelle rakennettiin imeytysallas, koska sinne haluttiin imeyttää suu- rempi määrä vettä pidemmän viipymän saavuttamiseksi. TOC-pitoisuudet koe- kaivossa vaihtelivat vuoden 2020 aikana välillä 2,4 -2,6 mg/l.

Hakemuksessa ei ole haettu lupaa osakaskuntien siirtolinjoille. Tekopohjave- den siirto osakaskuntiin on osakaskuntien vesihuoltolaitosten vastuulla ja tar- vittavat siirtolinjat luvitetaan erikseen.

Hakemuksessa on haettu lupaa tekopohjaveden ja pohjaveden johtolinjoille siirtopumppaamolle Kangasalan kaupungin rajaan saakka. Tavase Oy:n osak- kaat eivät ole vielä tehneet päätöstä Valkeakosken siirtolinjan osalta. Suunni- telma-alueella sijaitseva tekopohjaveden siirtolinja Kangasalan siirtopumppaa- molta Valkeakosken suuntaan on merkitty suunnitelmakarttoihin, koska se si- joitetaan soveltuvien osien samoihin kaivantoihin muiden putkilinjojen kanssa.

Hykkölään suunnitellun ylivuotoputken osalta suunnitelmat tarkentuvat ja putki suunnitellaan sekä toteutetaan siten, että haitallisia vaikutuksia ei synny.

Vehoniemenharju on luokiteltu vesienhoitolain mukaiseen 1-luokkaan, siis ve- denhankinnan kannalta tärkeäksi pohjavesialueeksi, jota on tarkoitus käyttää yhdyskunnan vedenhankintaan. Pirkanmaan alueellisen vesihuollon kehittä- missuunnitelman mukaan hanke on keskeisin kehittämishanke. Vehoniemen- harjun pohjavesialueen käyttö yhdyskunnan talousvetenä on vesienhoitolain ja vesienhoitosuunnitelman tavoitteiden mukaista.

Hanke ei ole ympäristönsuojelulain maaperän tai pohjaveden pilaamiskiellon vastainen, eikä hankkeessa ole kyse ympäristönsuojelulain 28 §:n mukaisia toimenpiteistä. Tekopohjavesilaitos ei muuta alueen pohjavettä siten, että se pilaantuisi, tulisi terveydelle vaaralliseksi tai kelpaamattomaksi tarkoitukseen, johon sitä voidaan käyttää, tai sen laatu muutoin olennaisesti huonontuisi. Poh- javeden laatua seurataan velvoitetarkkailun avulla.

Pohjaveden pilaamiskiellon päätavoitteena on turvata pohjaveden hyvä laatu vedenhankintakäyttöä varten. Tavase Oy:n tekopohjavesilaitoksen tarkoituk- sena on turvata hyvälaatuisen veden saanti Tavase Oy:n osakkaiden tarpeisiin. Pohjaveden laadun säilyminen hyvänä on Tavase Oy:n intresseissä.

Tekopohjaveden muodostaminen pohjavesialueella pintavettä imeyttämällä, on yleisesti hyväksytty, joten sitä ei voida pitää pohjaveden pilaamiskiellon vas- taisena.

Pälkäneen tuotantoalueella vuonna 2009...2010 tehdyn merkkiainekokeen ai- kana ei ole raportoitu [REDACTED] kuvaamaa porakaivon veden värjäytymistä. Mikäli tällaisia vaikutuksia olisi aiheutunut, näkyisivät muutokset kahden kilo- metrin päässä koetoiminnasta selvällä viiveellä eikä laatu olisi palautunut vä- littömästi kokeen päätyttyä.

Tavase Oy:n korvausesitykset perustuvat Maanomistajien Arvioitikeskus Oy:n esittämiin yksikköhintoihin. Aluehallintovirasto on katsonut päätöksessään, että Arvioitikeskuksen tekemät yksikköhinta- ja haitta-arvio on asianmukaisesti tehty. Arvioinnissa on käytetty seuraavia yksikköhintoja: peltomaa 12 000 €/ha, metsämaa 1 200 €/ha ja muu rakennuspaikka 25 000 €/ha.

Monttutien yksityistien tiekunnalle esitetty korvaus vastaa hakijan Varanlan yksityiselle tiekunnalle esitettyä korvausta. Korvaus tien käytöstä voidaan sopia erikseen tiekunnan kanssa tai asia voidaan ratkaista siten kuin yksityistielaisissa säädetään.

TTM Consulting Oy on vaatinut korvausten kymmenkertaistamista. Valituksessa ei ole esitetty perusteita vaatimukselle. Vaatimus ei vastaa oikeuskäytännön mukaista korvaustasoa ja se tulee hylätä.

Asiassa on järjestetty useita katselmuksia vuosien aikana. Katselmuksen ovat järjestäneet aluehallintovirasto, Vaasan hallinto-oikeus sekä korkein hallinto-oikeus. Ottaen huomioon jo toteutetut katselemukset ja se, että tässä vaiheessa käsittelyn keskiössä on vesitaloudellisen luvan käsittely, on epäselvää, mitä lisäarvoa katselmus asiassa tuottaisi.

Maanmittaustoimituksessa 26.6.2020 tehdyt päätökset eivät ole lainvoimaiset ja Punamultalukko -kiinteistön liittäminen Vehoniemenharjun luonnonsuojelun alueen suojelualuekiinteistöön liittyvää rekisteröintiä ei ole tehty. Päätöksestä on valitettu maa- ja metsätalouden ministeriölle. Aluetta koskevat suojelumääräykset eivät siten ole vielä voimassa ja niitä ei tule huomioida nyt käsiteltävänä olevassa valitusprosessissa tai käsillä olevaa lupa-asiaa ratkaistaessa.

██████████, Kangasalan viranomaislautakunnalle, Monttutien yksityistien tiekunnalle, ██████████, TTM Consulting Oy:lle ja Roineen osakaskunnalle on varattu tilaisuus antaa vastaselitys. Vastaselityksiä ei ole annettu.

██████████ asiakumppaneineen on vastaselityksessään viitannut Pälkäneen tuotantoaluetta TUA-3 koskevassa valituksessaan 9.7.2020 esittämäänsä ja lisäksi muun muassa esittänyt, että koska tekopohjavesihanke on kokonaisuus, hanketta koskeva lupa on käsiteltävä yhdessä mukaan lukien kuntien rakennettaviksi sovitut tekopohjaveden siirtoputket osakaskuntiin. EU-tuomioistuimen tulkintaohjeiden mukaan hanketta ei voida pilkkoa osiin.

Valmistelevat työt aiheuttavat maanviljelylle ja metsätaloudelle haittaa. Lepistönaron salaojan päälinja ja tarkistuskaivot ovat tekopohjavesilaitoksen putkijallalla.

Peltojen sato menetetään joko osittain tai kokonaan ainakin rakentamisvuodelta, mikä saattaa vaikuttaa EU-tukiin. Pellon ruokamultakerros menee sekaisin ruokamultakerroksen alla olevan savi- tai muun huonomman maakerroksen kanssa johtuen kaivuutöistä. Pelloille voi ohjautua vettä savikerroksien kaivamisesta johtuen tai harjasta voi ohjautua pelloille normaalia enemmän vettä. Maa tiivistyy kaivamisen ja raskaiden koneiden tiivistämänä ja siitä aiheutuu sadon heikkenemistä.

■■■■■■■■■■ sivuelinkeinona on ■■■■■■■■■■ juhlatila, jonka vuokrattavien tilojen käyttöaste alenee, kun Hiedanperän lahden kaivuutyöt imuputkien asentamiseksi aiheuttavat veden laadun heikkenemistä ja samentumista. Samentuminen saattaa kestää kauan.

Pohjavesi saattaa nousta veden imeytyksen seurauksena niin, etteivät salaojat pysty kuivattamaan peltoa ja maa-ainesten sekoittuminen kaivettaessa saattaa aiheuttaa uusien lähteiden muodostumista. Kaivetusta savikerroksesta muodostuu padonomainen este veden kulkeutumiselle.

Havaintoputket haittaavat metsätalouden harjoittamista ja ne ovat huonosti merkittyjä tai kokonaan merkitsemättä. Putkilinjojen kaivaminen aiheuttaa taimisto-, puusto- ja juuristovaurioita. Kaivamisen yhteydessä saatetaan rikkoa harjun savikerroksia, mistä aiheutuu veden ohjautumista metsään ja seurauksena on puustotuhoja

Suurten vesimäärien imeytys harjuun aiheuttaa rinteillä veden valumia, saattaa muuttaa virtaussuuntia ja siten aiheuttaa puustovaurioita sekä haittaa metsän kasvua.

Rakentamisen yhteydessä aiheutuu puustovaurioita. Maaperään rakentamisvaiheessa aiheutetut ennalta arvatut tai arvaamattomat vahingot ole ennallistettavissa.

Käyttöoikeuksien myöntämistä ei ole lupapäätöksessä perusteltu asianmukaisesti. Luvassa myönnetty käyttöoikeudet ovat voimassa olevan vesilain vastaisia

Ympäristöneuvos Arto Paananen on Pirkanmaan ELY-keskuksessa toimiessaan käsitellyt muun muassa Tavase Oy:n tekopohjavesilaitoksen rakentamiseen liittyviä hakemuksia ja laatinut niitä koskevia lausuntoja, joilla viranomaislausuntoina on ollut merkittävää vaikutusta asian käsittelyyn.

Vastaselitykseen on liitetty kopiot Tampereen veden asiakaslehdestä numero 1/2019 ja Kangasalan Sanomissa 18.1.2.2019 julkaistuista artikkeleista. Artikkeleissa Tavase Oy:n toimitusjohtaja Petri Jokela on esittänyt, että hänen saamiensa ennakkotietojen mukaan Pälkänettä koskeva päätös olisi tulossa ensi kesään mennessä. Nämä ennakkotiedot voivat olla peräisin vain ympäristöneuvos Paanaselta, koska kukaan muu ei ole voinut tietää lupaharkinnan kannalta ratkaisevia ajankohtia ja lupapäätöksen oletettua sisältöä. Molemmista kirjoituksista saa vahvan käsityksen, että lupapäätös on Tavase Oy:lle myönteinen, kuten sitten olikin.

Lehtilausunnot, asian menettelyvirheet, mukaan lukien alueen TUA 3 käsittelyssä tapahtuneet menettelyvirheet sekä Pälkäneen kunnan ympäristöviranomaisen lausunto osoittavat, että ympäristöneuvos Paananen on ollut asenteellinen ja esteellinen käsittelemään asiaa. Ympäristöneuvos Paanasen menettely osoittaa, ettei hän ole irrottanut Pirkanmaan ELY-keskuksessa sisäistämistään roolista.

Hallinto-oikeuden tulisi välipäätöksellään määrätä tekopohjavesilaitosta kos-

kevan hakemuksen käsiteltäväksi kokonaisuutena Pälkäneen kunnan ja Kangasalan kaupungin osalta.

Aluehallintoviraston päätöksessä valittajien ja muistutusten tekijöiden esittämiä vaatimuksia ja kannanottoja ei ole lainkaan käsitelty. Muistutusten tekijöiden ja valittajien vaatimukset on tutkittava ja niissä esitettyjen väitteiden ja vaatimustenvaikutukset päätöksentekoon perusteltava. Päätös on tältäkin osin hallintolain vastainen.

Rakentamisvaiheessa ja sen jälkeen syntyneet tai syntyvät haitat ja vahingot eivät ole etukäteen arvioitavissa.

██████████ *asiakumppaneineen* on antanut vastaselityksen. Vastaselityksessä on ilmoitettu, että ██████████ ja ██████████ poistetaan valittajien joukosta.

Vastaselityksessä on esitetty uusina vaatimuksina, että luparatkaisua tulee lykätä, kunnes Punamultalukon kiinteistön liittäminen Vehoniemenharjun luonnonsuojelualueeseen on saanut lainvoiman, ja että hakijan on esitettävä asianmukaisesti lista ja perusteasiakirjat niistä laitoksen rakenteista, joille se haakee oikeutta pysyttämislle. Nämä rakenteet on lueteltava lupapäätöksessä.

Perusteluinaan muutoksenhakijat ovat muun muassa esittäneet, että Raikun vedenottamon ympäristön virtausolosuhteet ovat sellaiset, että pilaantumiskorkeimman hallinto-oikeuden lupapäätöksen 6.11.2015 numero 3150/2015 mukaan luvan saajalla olisi ollut lupa ottaa pohjavettä imeytyskoekiteita varten enintään 6 000 m³/d (lupamääräys 3). Valituksen alaisen lupapäätöksen mukainen määrä 10 000 m³/d kasvattaa riskiä pohjaveden pilaantumisesta merkittävästi. Se on myös paljon suurempi kuin tutkimusluvassa määrätty 6 000 m³/d. Pohjaveden pilaaminen ei voi olla hyväksyttävää, vaikka lupamääräyksillä pyrittäisiin turvaamaan talousveden toimitukset ja korvaavan vahingot muilla tavoin.

Vedenlaadun ongelmia aiheutuu erityisesti, koska Längelmäveden puolelta harjuun rantaimettyy heikkolaatuista vähähappista vettä. Vastaavasti myös Raikunjärven suunnan hienoainesalueelta kulkeutuu ottokaivoille heikkolaatuista hapetonta pohjavettä. Veden laatu heikkenee voimakkaasti imeytysmäärien kasvaessa. Heikkolaatuista pohjavettä kulkeutuu ottokaivolle, kun vedenotto on suurempaa kuin luontaisesti muodostuvan pohjaveden määrä. Kangasalan Veden mittausten mukaan Raikun vedenottamolla helmikuusta 2010 helmikuuhun 2011 ajanjaksolla vedenottoa kasvatettiin 1 700 m³/d:stä 3 300 m³/d:iin, jolloin mangaanipitoisuus kaivolla K6 nousi 90 µg/m³:sta yli 300 µg/m³:iin, mikä on kuusinkertainen talousvesiasetuksen laatusuosituksen 50 µg/m³ nähden

Lupapäätöksestä jää epäselväksi, koskevatko koekäyttövaiheen määräykset pohjaveden kierrätyskoetta. Epäselvä ja sekava hakemussuunnitelma ei ole vesilain mukainen ja siksi hakemussuunnitelma tulee selkiyttää.

Korvausten perusteena olevat kiinteistöjen hinta-arviot on laadittava asianmu-

kaisesti. Tavase Oy:n arvioinnissa on merkittäviä puutteita. Kaikkien kiinteistöjen osalta on suoritettava katselmointi arvioinnin perusteeksi ja tarkentamiseksi. Käypää markkina-arvoa ei voi määrittää toimistopöydän äärestä.

Asianosaisten osalta ei ole järkevää, että jokainen alkaa selvittämään yksityiskohtaisesti korvausten perusteita. Hakijalla on velvollisuus toteuttaa nämä selvitykset asianmukaisesti omalla kustannuksellaan ja viranomaisen valvoa, että näin on tehty. Kohteita ei voida hinnoitella massamaisesti.

Pirkanmaan ELY-keskuksen vastineen ratkaisija Vesa Hyvärinen toimi ylitar kastajana Tavase Oy:n Pälkäneen imeytys- ja merkkiainekokeeseen liittyvissä asioissa kuten myöskin silloinen ylitar kastaja Paananen. Hyvärinen ja Paananen ovat pitkäaikaiset työtoverit, joten on kyseenalaista, onko Hyvärinen kyennyt toimimaan puolueettomasti ratkaistessaan vastineen, missä käsitellään muun muassa hänen entiseen työtoveriinsa kohdistuvia esteellisyysasioita.

Muutoksenhakijoiden valituksessa on tuotu esille Paanasen esteellisyyteen liittyviä asioita sekä myös sitä, onko aluehallintovirasto valitessaan Paanasen esittelijäksi, järjestänyt vastuualueensa toimintaa siten, että riippumattomuus ja puolueettomuus lupahakemuksen käsittelyssä olisi turvattu lain edellyttämällä tavalla. Muutoksenhakijoiden näkemyksen mukaan riippumaton ja puolueeton käsittely ei ole toteutunut. Toimittuaan pitkäaikaisesti osana Tavase Oy rakentamiseen ja perustamiseen osallistunutta organisaatiota, Paanasta ei voida pitää puolueettomana ja riippumattomana asian esittelevänä ratkaisijana.

Korkein hallinto-oikeus ei ole todennut, että valituksen alaisen päätöksessä annetut lupamääräykset olisivat riittäviä Natura-alueen vaikutusten vähentämiselle ja että niiden vaikutus vastaisi korkeimman hallinto-oikeuden esittämää arviota asiasta.

Pirkanmaan ELY-keskus ei ole kyennyt lausumaan intressivertailusta puolueettomasti, koska se on ollut perustamassa Tavase Oy:tä ja osallistunut laitoksen tutkimuksiin ja suunnitteluun. ELY-keskuksen laatima vesihuollon kehittämissuunnitelma ei edusta kuntien tahtotilaa, vaan ELY-keskuksen virkamiesten subjektiivista näkemystä asioista.

Tekopohjavesilaitoksen suhteen Tampereen kaupunki on kertonut tekevänsä rakentamispäätöksen vasta luvan saatuaan. Päätöksen perusteeksi kaupunki tarvitsee tiedon investointitarpeesta, joten ratkaisu perustuisi kustannuksiin eikä välttämättömään tarpeeseen. Muillakaan osakaskunnilla ei ole tarvetta Tavase Oy:n tekopohjavedelle. Tavase Oy ei ole huomionnut hankkeessaan kuntien tarpeita ja niihin 20 vuoden aikana tulleita muutoksia.

Intressivertailussa selvitetään, onko hankkeen hyödyt haittoja suuremmat. Näin ei ole asianmukaisesti tehty. Hankkeelle tulee olla välttämätön tarve, jotta se olisi yleisen edun mukainen ja sille voitaisiin antaa käyttöoikeuksia toisten omistamille kiinteistölle. Koska hankkeelle ei ole välttämätöntä tarvetta, niin hankkeen suunnitelman toteuttamiselle ei ole edellytyksiä.

Tavase Oy:n viitasammakkoselvitykset on toteutettu asiantuntemattomasti. Viitasammakon kutu tapahtuu heti jäiden lähdettyä, joten selvitysten tekijät ovat olleet useita viikkoja myöhässä lisääntymisalueiden tutkimuksessa.

Vuonna 2016 havainnoitiin soidinääntä vain keskipäivällä, vaikka tulokset ovat luotettavimmat ilta- ja yöaikaan, kun viitasammakot ääntelevät aktiivisimmin. Tavase Oy ei ole yrittänyt asianmukaisesti selvittää viitasammakon levähdyspaikkoja.

Runsasta vesikasvillisuutta on rannasta järvelle päin kymmenien metrien matkalla koko rannan pituudelta eli pitkälle putkilinjan molemmin puolille. Ranta on erittäin loiva ja matala. Vesikasvillisuus ja rantaluhta voivat soveltua hyvin viitasammakon kutu- ja levähdyspaikaksi.

Raakavesipumppaamo voidaan rakentaa harjun toiselle puolelle Längelmäveden puolelle. Ei ole välttämätöntä tarvetta rakentaa raakavesipumppaamo Hiedanperän arvokkaaseen maisemaan ja luontokohteeseen, missä on myös elinvoimainen lainsuojaama viitasammakopopulaatio.

YVA-prosessista on kohta kulunut jo 20 vuotta. Suuri osa prosessiin osallistuneista on muuttanut pois alueelta ja keskuudestamme. Myös uusia ihmisiä on muuttanut alueelle. Useat asiaosaisista eivät ole edes tietoisia, että hanke on edes ollut olemassa tai että se on edelleen käynnissä.

Ympäristö on muuttunut merkittävästi. Harjun keskiosa on 20 vuoden aikana kaivettu täyteen sorakuoppia. Soranotto alueella on loppumassa, joten ennallistettavat sorakuopat soveltuvat erinomaisesti putkilinjojen kulkuväyläksi, jolloin ne poistuvat peltoalueilta. Tämä mahdollistaa myös laitoksen rakenteista siirtopumppaamon ja yhden imeytysalueen siirron pois Natura-alueelta. Silloin on mahdollista hyödyntää myös Tavase Oy:n vuonna 2003 selvittämää vaihtoehtoista raakavesipumppaamon paikkaa Längelmäveden rannalla.

YVA-yhteysviranomaisen lausunnossa 9.7.2003 todettiin tutkimustarpeen liittyvän koko hankealueeseen eli sekä Kangasalan että Pälkäneen tuotantoalueille. Sen jälkeen YVA-viranomainen ei ole lausunut asiasta Kangasalan osalta. Tutkimustarpeen ja myös riskin pumpatun veden leviämisestä vaikutusalueen ulkopuolelle on todennut myös Tavase Oy Kangasalan tutkimushakemuksen ensimmäisessä hakemussuunnitelmassaan vuonna 2008. Tätä tutkimusta ei ole toteutettu.

Muutoksenhakijoiden valituksessa ei ole todettu imeytystutkimusten epäonnistuneen, vaan että tutkimukset ovat olleet puutteelliset muun muassa vähäisen ja puutteellisen havainnoinnin takia. Tutkimuksissa on tullut myös esille laitoksen toimivuuteen liittyviä ongelmia muun muassa veden karkaamisesta ei haluttuun suuntaan sekä veden puhdistumisesta. Nämä ongelmat eivät tarkoita, että tutkimukset olisivat epäonnistuneet, vaan että niiden perusteella saatiin arvokasta tietoa suunnitelman toimimattomuudesta.

Tavase Oy on todennut, että se ei voi toteuttaa laitostaan muulla kuin hakemussuunnitelmassa esitetyllä tavalla. Nurmijärvellä imeytysmenetelmää ja imeytysaluetta oli mahdollista muuttaa koetulosten osoittaessa suunnitelman toimimattomuuden, mutta Tavase Oy:llä ei tätä mahdollisuutta ole olemassa.

Tavase Oy kertoo vastineessaan, että Nurmijärven koekaivossa TOC-pitoisuudet vaihtelivat vuoden 2020 aikana välillä 2,4-2,6 mg/l.

Tampereen Ruskon pintavesilaitoksella, minkä talousveden Tavase haluaisi korvata, orgaanisen aineksen TOC-pitoisuus on 2,0 mg/litra eli merkittävästi pienempi kuin Nurmijärvellä on saavutettu. Helsingin pintavesilaitoksilla saavutetaan vielä Ruskoakin parempi taso. On selvää, että Tavase-tekopohjavesi ei pääse nykyistä Ruskon pintavesilaitoksen laatutasoa lähellekään suunnitelmallaan laitoksella ja vesimäärillä. Saneerattu nykyaikaisempi Ruskon laitos kykenisi tuottamaan entistäkin parempaa talousvettä. Talousveden laadun heikentäminen, mihin Tavase Oy:n hanke johtaisi, ei ole yleisen edun mukaista.

Kangasalan kunnan Raikun vedenottamoita eikä yksityiskaivojakaan ole tarpeellista vaarantaa Tavase Oy:n suunnittelemilla ja aluehallintoviraston lupapäätöksessään hyväksymillä kokeilla/tutkimuksilla, mitkä edellyttävät koko laitoksen rakentamista. Raikun pohjavettä käyttävät muun muassa Saarioisten tehtaot, joille jo vähäisiltäkin tuntuvat veden laadun muutokset voivat aiheuttaa ongelmia tuotantoprosesseissa. Tuotantoalueella TUA1 tehdyssä pohjavedenkierrätystutkimuksessa vuonna 1997 [REDACTED] porakaivo tukkeutui rautasakasta. Asianosaiset eivät koe, että Tavase Oy Pirkanmaan ELY-keskuksen valvonnassa kykenisi luotettavasti toimimaan ongelmatilanteissa ja huolehtimaan asianmukaisesti asianosaisiin kohdistuvista vahingoista.

Hakijan on laitoksen lupakäsittelyn perusteiksi toteutettava pohjavedenkierrätyskokeet, missä pumpattava vesimäärä saa olla korkeintaan 6 000 m³/d KHO:n tuotantoalueen TUA1 tutkimuslupapäätöksen mukaisesti.

Katselmoinnit ovat asianosaisille tärkeitä tilaisuuksia, missä he voivat nostaa esille lupaprosessiin olennaisesti vaikuttavia asioita. Valittaneiden asianosaisien suuri määrä kertoo suuresta kiinnostuksesta ja tarpeesta. Tärkeänä muutoksenhakijat pitävät erityisesti intressivertailuun liittyviä asioita sekä heidän esittämänsä vaihtoehtoiseen laitossuunnitelmaan tutustumista. Tutustuminen Hiedanperän raakavesipumppaamon paikkaan sekä sen viitasammakkopopulaation olosuhteisiin olisi tärkeää kuten myös tutustuminen vaihtoehtoiseen raakavesipumppaamon paikkaan Längelmäveden rannalla.

Mikäli hallinto-oikeus ei katso katselmoinnin pitämistä tarpeellisena, niin valittajien edustajat voisivat pitää audienssissa valmistellun puheenvuoronsa asiasta. Valittajat eivät edellytä, että audienssista pidetään pöytäkirjaa tai että hallinto-oikeus ottaisi kantaa asioihin audienssin aikana.

[REDACTED] myivät Punamultalukon kiinteistön 4.9.1996 Suomen valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin. Kiinteistönmuodostus luonnonsuojelualueeseen liittämistä valmistui 2.11.2012 ja tuli lainvoimaiseksi 17.12.2012. Tavase Oy haki ja sai jatkoaikaa valitusta varten, mutta ei valittanut asiasta. Toimitusinsinööri päätti 17.12.2012 viivästyttää lainvoimaisen kiinteistötoimituksen rekisteröintiä. Uusi toimituskokous järjestettiin 10.2.2020, jolloin toimitusinsinööri todettiin esteelliseksi.

Uuden toimitusinsinöörin johdolla pidettiin toimituskokous 25.6.2020. Kokouksessa Tavase Oy esitti vaatimuksia jo olemassa olevien sekä suunniteltujen laitosrakenteiden rasitteiden muodostamisesta kiinteistölle. Rasitteiden perustamiselle ei ollut lainmukaisia perusteita, joten vaatimukset hylättiin. Punamultalukon kiinteistö liitettiin osaksi Vehoniemenharjun-luonnonsuojelualueetta toimituspöytäkirjalla 1.7.2020. Tavase Oy valitti toimituksesta maa- ja metsätalouden

21.7.2020.

Tavase Oy:llä on kiire saada lupapäätös ennen luonnonsuojelualueen määräysten voimaantulusta. Asian selkiyttämiseksi ja ympäristöministeriön tahtotilan toteuttamiseksi muutoksenhakijat ovat esittäneet vaatimuksen luparatkaisun lykkäämisestä, kunnes Punamultalukon kiinteistön liittäminen Vehonienharjun -luonnonsuojelualueeseen on saanut lainvoiman.

Lupapäätöksen lupamääräys 14 on ympäröivä eikä se ole yksiselitteinen. Siksi muutoksenhakijat ovat esittäneet uuden vaatimuksen, että hakijan on esitettävä asianmukaisesti lista ja perusteasiakirjat niistä laitoksen rakenteista, joille se hakee oikeutta pysyttämistä. Nämä rakenteet on lueteltava yksiselitteisesti lupapäätöksessä.

Pälkäneen kunta on vastaselityksensä muun muassa esittänyt, että Tavase Oy ei ole vastineessaan vastannut Pälkäneen kunnan vaatimukseen aluehallintoviraston päätöksessä tuotantoalueelle 3 esitettyjen lupamääräysten poistamisesta. Niitä ei olisi pitänyt korkeimman hallinto-oikeuden lainvoimaisen päätöksen 30.8.2018 taltionumero 3947 perusteella ottaa tämän asian käsittelyn yhteydessä edes tutkittavaksi.

Valkeakosken kaupunki on irrottanut Tavase -hankkeesta ja Akaan kaupunki on sopinut Hämeenlinnan kaupungin kanssa jo korvaavasta vedenhankinnasta. Tätä ei ole huomioitu vedenhoidon kehittämissuunnitelmassa.

Kehittämissuunnitelmassa on myös nimenomaisesti todettu, että nykyiselläänkin Pirkanmaan veden laatu on erittäin hyvää. Veden laadussa ei ole sellaisia ongelmia, mihin yleisesti on viitattu. Kehittämissuunnitelmassa on muun ohella todettu, että pintaveden puhdistus on edelleen hyvin merkittävä osa vedenhankintaa Pirkanmaalla myös jatkossa ja, että pintavesien, kuten Näsijärven, parantunut tila ja vedenlaatu ovat osaltaan mahdollistaneet suunnitelmasta poikkeavan kehityksen. Lisäksi on huomattava, ettei Tavase Oy:llä eikä aluehallintovirastolla ole edes tällä hetkellä käytössään sellaisia tutkimustuloksia, joiden perusteella hakemuksen mukaisen vesitaloushankkeen avulla saatavan veden laatua voisi määritellä.

Lupahakemuksen mukainen vedentarve ja luvanmukainen vedenottomäärä on arvioitu liian suureksi. Virheellinen arvio perustuu vanhoihin ja virheellisiin tietoihin, eivätkä käytetyt tiedot vastaa vedentarpeen nykytilannetta.

Tavase Oy ei ole ottanut mitään kantaa Pälkäneen kunnan yhteiskunnalliseen tarpeettomuuteen ja intressivertailun virheellisyyteen esittämiin perusteluihin. Tavase Oy väittää virheellisesti, että tuotantoalueiden 1 ja 2 tehdyt tutkimukset ja selvitykset sekä virtausmallinnus ovat olleet riittävät vaikutusten arviointia varten. Nämä eivät ole kuitenkaan riittäviä, vaan Tavase Oy yrittää nämä olennaiset luvan edellytyksenä olevat tutkimukset ja selvitykset lainsäädännön vastaisesti siirtää myöhemmin tehtäviin tosiasiallisiin tutkimuksiin ja selvityksiin.

Tavase Oy on väittänyt, ettei aluehallintoviraston olisi tullut vaatia uuden ympäristövaikutusten arvioinnin toteuttamista, koska hanke on pysynyt samana, hankkeen vaikutukset ovat pysyneet samoina ja menettelyyn osallistuneet ja

vaikutusten kohteena olevat tahot ovat pysyneet samoina. Hanke ei ole kuitenkaan pysynyt samana, vaan lupahakemuksen liitteenä olevan ympäristövaikutusten arvioinnin laatimisen jälkeen on laitoksen sijoittelu ja olosuhteet muuttuneet. Lisäksi Tavase Oy on sivuuttanut täysin sen, että ympäristövaikutusten arviointimenettelyä koskeva laki on uudistunut ja sen perusteella Tavase Oy on velvollinen toteuttamaan uuden ympäristövaikutusten arvioinnin. Keski-Suomen ELY-keskuksen antamaa lausunto 18.3.2020 koskee tuotantoaluetta 3 ja se perustuu virheellisiin johtopäätöksiin.

YVA-arviointi on vanhentunut eikä vastaa laajentunutta ja muuttunutta laitospokonaisuutta eikä siinä ole huomioitu merkittävästi laajentunutta vaikutusaluetta. Hakemuksen lupakäsittelyä ei olisi voitu jatkaa ennen uuden hankkeen YVA-lain mukaista käsittelyä. Aluehallintovirastolla ei ole ollut ratkaisua tehdessään sellaista tutkimustietoa muutetun laitoksen osalta, jolla sen toiminnan vaikutuksia olisi voitu arvioida siten kuin YVA-laki sitä edellyttää eikä myöskään vesilain edellyttämällä tavoin.

Vuonna 2003 tehtyä ympäristövaikutusten arviointia ei voi hyväksyä enää nykyisin voimassa olevan lainsäädännön edellyttämäksi ympäristövaikutusten arvioinniksi, vaan hakijan on laadittava ja liitettävä hakemukseen uusi ympäristövaikutusten arviointi, joka vastaa nykyistä hakemusta ja tähän hakemukseen sovellettavaa lainsäädäntöä.

Kangasalan luonto ry. ja Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry. ovat vastaselityksenään muun muassa esittäneet, että Tavase Oy:n ongelmat ja pian 20 vuotta kestäneet riidat ja valitukset hallinto-oikeuksissa johtuvat suunnitellun laitoksen epäonnistuneesta sijaintipaikasta ja todellisen tarkoituksen salaamisesta. Lukuisten tutkimusten mukaan tekopohjavesilaitos tulee sijoittaa talousmetsään, jossa ei ole ekologisesti, taloudellisesti tai kulttuurisesti merkittäviä arvoja. Vehoniemen-Syrjänharju on laitoksen sijaintipaikkana täysin väärä. Siellä on luonnonsuojelualueita, valtakunnallisesti arvokkaita maisemia ja kulttuurinähtävyyksiä, asutusta, maataloutta, teollisuusalue ja Pälkäneen kuntakeskus. Pirkanmaalla ei myöskään voida osoittaa vesipulaa, jonka takia laitos olisi välttämätön.

Tavase Oy on alusta lähtien ilmoittanut, että Pirkanmaan vesi olisi kokonaisuudessaan tekopohjavettä ja nykyiset vesilaitokset jäisivät varalaitoksiksi. Kangasala ja Pälkäne eivät tarvitse yhtiön vettä. Tampere pääsee halvemmalla pitämällä kunnossa Ruskon ja Kaupinojan vesilaitokset.

Päätöstä on ollut valmistelemissa ympäristöneuvos Arto Paananen, joka on aiemmin ollut Pirkanmaan ELY-keskuksessa valmistelemissa Tavase-hanketta. Arto Paananen on pitkään toiminut Tavase Oy:n suunnitteluun ja rakentamiseen liittyvässä organisaatiossa. Täten häntä ei voi pitää puolueettomana päätoimihenkilönä.

Laajamittainen esikäsittelemättömän järveden käyttö vaarantaa alueen luontoarvoja.

Tavasen YVA on tehty 17 vuotta sitten. Vuoden 2003 YVA-selostuksessa esitetyt luontotiedot eivät ole ajantasaisia. Hakemussuunnitelmassa käytetään uusia

ja erilaisia imeytysalueita sekä -menetelmiä kuin mihin vuoden 2003 YVA perustui. Kaivo- ja allasimeytyksen toimivuutta alueella ei ole tutkittu. Sorakuoppien soveltuvuus imeytymiseen on testaamatta. Ilman selvityspäivitystä ei voida varmistua, ettei suunniteltu hanke aiheuta yhdessä muun kuormituksen kanssa merkittävästi heikentävää vaikutusta Natura-kohteen suojelun perusteena oleviin luontoarvoihin.

Kangasalan voimassa oleva vesihuollon kehittämissuunnitelma 2030 ei perustu tekopohjaveden käyttöön. Laitos on haitallinen eikä sille ole tarvetta. Yhtiön hakemus on ristiriidassa lainvoimaisten Kangasalan strategisen yleiskaavan ja Vehoniemen osayleiskaavan kanssa. Alueella on muun muassa kaivamiskielto. Alueella on voimassa Kangasalan rantaosayleiskaava, joka sai lainvoiman 2004. Suunniteltu laitos on ristiriidassa Vehoniemenharjun maa-ainesten ottoalueen maisemoinnin ja virkistyskäytön yleissuunnitelman 1.10.2018 kanssa. Se linjaa Vehoniemen yhdeksi Kangasalan virkistyskäytön ja matkailun keskeiseksi kehityskohteeksi, tavoitteena alueen toiminnallinen monipuolistaminen. Tavasen pumppaamon kohdalla Hiedanperässä on todennettu viitasammakkoesiintymä. Kyseinen alue on arvioitu maakunnallisesti arvokkaaksi maisemaksi. Pumppaamon ja siirtolinjojenrakentaminen alueelle on mahdotonta vaarantamatta viitasammakkoja.

██████████ *asiakumppaneineen* on täydentänyt valitustaan hallinto-oikeuteen 21.12.2020 saapuneella kirjelmällä, jossa on viitattu korkeimman hallinto-oikeuden 30.10.2020 antamaan vuosikirjapäätökseen KHO 2020:111.

██████████ *asiakumppaneineen* on täydentänyt vastaselitystään Kanta-Hämeen käräjäoikeuden (maaoikeus) tuomiolla 21.6.2021 numero 21/638. Tuomio on lähetetty Tavase Oy:lle tiedoksi.

Merkintä

Vaasan hallinto-oikeuteen on valitettu myös Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston päätöksestä 4.6.2020 numero 134/2020, jolla Tavase Oy:lle on myönnetty lupa ja valmistelulupa Vehoniemen-Isokankaan harjualueen tekopohjavesilaitoksen tuotantoalueelle TUA3 Pälkäneen kunnassa. Asian diaarinumerot Vaasan hallinto-oikeudessa ovat 00851/20/5208, 854/20/5208, 00858/20/5208, 00860/20/5208, 00862/20/5208, 00864/20/5208, 00865/20/5208 ja 00866/20/5208. Hallinto-oikeus antaa ratkaisunsa kyseisessä asiassa myöhemmin erikseen.

Hallinto-oikeuden ratkaisu

Käsittelyratkaisu

1. Lausunnon antaminen raukeaa ██████████ ja hänen asiakumppaneidensa valituksesta ██████████ ja ██████████ osalta.
2. Hallinto-oikeus tutkii Roineen osakaskunnan ja ██████████ asiakumppaneineen esittämät korvausvaatimukset. Tavase Oy:n vaatimus jättää korvausvaatimukset tutkimatta hylätään.

3. Hallinto-oikeus tutkii [REDACTED] asiakumppaneineen tekemän valituksen Arto Paanasen esteellisyyttä koskevasta Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston päätöksestä 7.3.2019 numero 62/2019 (hallinto-oikeuden diaarinumero 00031/20/5208) vesitalousasiaan liittyvänä valitusasiana.
4. Hallinto-oikeus hylkää [REDACTED] asiakumppaneineen esittämän vaatimuksen, että kysymys Arto Paanasen esteellisyydestä on ratkaistava kiireellisesti välipäätöksellä.
5. Hallinto-oikeus hylkää vaatimukset katselmuksen toimittamisesta.
6. Hallinto-oikeus hylkää vaatimukset suullisen käsittelyn toimittamisesta ja audienssin järjestämisestä.
7. Hallinto-oikeus hylkää vaatimuksen hallinto-oikeuden päätöksenteon lykkäämisestä siihen asti, kunnes Punamultalukon liittäminen luonnonsuojelualueeseen on lainvoimaisesti ratkaistu.
8. Hallinto-oikeus hylkää [REDACTED] ja hänen asiakumppaniensa vaatimukset siitä, että hallinto-oikeuden on välipäätöksellään määrättävä, että hakemus käsitellään kokonaisuutena sekä Kangasalan että Pälkäneen osalta ja siitä, että lupakäsittelyssä on käsiteltävä myös siirtoputket.

Perustelut

1. Vastaselityksessään 30.8.2020 muutoksenhakijat ovat esittäneet, että [REDACTED] ja [REDACTED] poistetaan valituksesta. Siten valitus on katsottava heidän osaltaan peruutetuksi.
2. Ottaen huomioon muutoksenhakijoiden muistutuksissa esitetty, ei vaatimusten tutkimatta jättämiselle ole hallintolainkäyttölain 51 §:n 2 momentissa tarkoitettua perustetta.
3. Hallintolain 29 §:n 3 momentin mukaan esteellisyyttä koskevaan päätökseen ei saa hakea erikseen oikaisua eikä muutosta valittamalla. Näin ollen valitus pitäisi tältä osin jättää tutkimatta. Kun esteellisyysskysymys kuitenkin joka tapauksessa tulee tutkittavaksi vesitalouslupa-asiassa ja vesitalousluvasta ja esteellisyyssratkaisusta on valitettu samalla valituskirjelmällä, ei erillisen tutkimattajättämispäätöksen tekeminen ole perusteltua.
4. Hallintolain 29 §:n 1 momentin säännös, jonka mukaan virkamiehen esteellisyyttä koskeva kysymys on ratkaistava viipymättä, ei koske hallintolainkäyttölaissa säänneltyä hallinto-oikeusmenettelyä.

Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan välipäätöksellä voidaan päättää täytäntöönpanon keskeyttämisestä, suullisen käsittelyn toimittamisesta ja muista vastaavista asian käsittelyyn liittyvistä kysymyksistä. Sen sijaan hallinto-oikeus ei voi välipäätöksellä ratkaista esteellisyyttä koskevia kysymyksiä tai muutenkaan ratkaista asiaa. Korkeimman hallinto-oikeuden päätös KHO 2016:190 ei anna aihetta arvioida asiaa toisin, koska tuossa asiassa on ollut kyse vain siitä, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan hallinto-oikeuden ei tarvitse lausua kaikista valitusperusteista jos asia voidaan ratkaista yhdellä niistä, kyseisessä

tapauksessa esteellisyysperusteella. Oikeuskäytäntö ei kuitenkaan estä sitä, että esteellisyyden lisäksi hallinto-oikeus lausuu muistakin valitusperusteista, vaan tämä riippuu siitä, mitä hallinto-oikeus kussakin asiassa harkitsee tarkoituksenmukaiseksi.

5. Ottaen huomioon asiakirjoista saatava selvitys, aikaisempien käsittelyvaiheiden aikana tehdyt katselmuksot sekä se, että valitusperusteet suurelta osin koskevat asioita, joista ei ole mahdollista saada lisäselvitystä katselmuksella, ei katselmuksot ole hallintolainkäyttölain 41 §:n säännökset huomioon ottaen tarpeen. Myöskään korvausten määrän arviointi ei edellytä katselmusta.

6. Hallintolainkäyttölain 38 §:n 1 momentin mukaan hallinto-oikeuden on toimitettava suullinen käsittely, jos yksityinen asianosainen pyytää sitä. Asianosaisen pyytämä suullinen käsittely voidaan jättää toimittamatta, jos vaatimus jätetään tutkimatta tai hylätään heti tai jos suullinen käsittely on asian laadun vuoksi tai muusta syystä ilmeisen tarpeeton.

██████████ asiakumppaneineen on perustellut suullisen käsittelyn tarvetta pelkästään asian laajuudella ja sekavuudella. Nämä eivät ole sellaisia seikkoja, jotka edellyttäisivät suullisen käsittelyn toimittamista. Suullisen käsittelyn toimitaminen näillä perusteilla on ilmeisen tarpeeton.

██████████ asiakumppaneineen eivät ole perustelleet suullisen käsittelyn tarvetta itse valituskirjelmässä, vaan ovat viitanneet aikaisemmin esittämäänsä. Valituskirjelmään on liitetty muutoksenhakijoiden vastaselitys korkeimmalle hallinto-oikeudelle 27.11.2017, jossa suullista käsittelyä on perusteltu oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaamisella, osapuolten tasavertaisella kohtelulla ja asiantuntijoiden kuulemisella, joista on mainittu professori Heljä-Sisko Helmisaari ja professori emeritus Ahti Mäkinen. Korkein hallinto-oikeus on toimittanut asiassa suullisen käsittelyn 12.6.2018. Helmisaaren ja Mäkisen kirjallisia asiantuntijalausuntoja on asian asiakirjoissa.

Ottaen huomioon, että korkein hallinto-oikeus on asian aiemmassa käsittelyssä jo toimittanut suullisen käsittelyn, että Helmisaaren ja Mäkisen asiantuntijalausunnat ovat saatavilla kirjallisesta oikeudenkäyntiaineistosta ja että ██████████ asiakumppaneineen ei ole esittänyt perusteita sille, miksi uusi suullinen käsittely olisi tarpeen, on suullisen käsittelyn toimitaminen ██████████ ja hänen asiakumppaneidensa vaatimuksesta ilmeisen tarpeeton.

██████████ ja hänen asiakumppaniensa valituksessa tarkoitettu audienssi ei ole hallintolainkäyttölain mukainen asian selvittämiskeino. Vaatimus on siksi hylättävä.

7. Maanmittaustoimituksessa on ollut kyse selvennyslainhuudon 9.10.1997 mukaan Suomen valtion omistaman kiinteistön Punamultalukko 211-463-2-107 liittämistä toimituksessa muodostettuun kiinteistöön Vehoniemenharjun luonnonsuojelun alueen suojelualuekiinteistö 211-891-1-1. Tällä siviilioikeudellisella toimenpiteellä ei ole ympäristön- tai luonnonsuojelullista merkitystä ottaen huomioon, että asiassa saadun selvityksen perusteella kiinteistö Punamultalukko kuuluu Keisarinharju-Vehoniemenharjun Natura 2000-alueeseen.

8. Vaatimuksen mukaisen välipäätöksen antaminen ei ole mahdollista edellä

kohdasta 4 ilmenevistä syistä.

Lupakäsittelyssä ei voida antaa päätöstä sellaisesta toiminnasta, jota lupahakemus ei koske. Koska siirtoputkille ei ole haettu lupaa, ei aluehallintovirasto ole voinut ottaa niihin kantaa. Samasta syystä hallinto-oikeus ei voi tämän asian yhteydessä käsitellä siirtoputkien luvantarvetta.

Sovelletut oikeusohjeet

Perusteluissa mainitut

Pääasialratkaisu

Hallinto-oikeus, hyläten valitukset muutoin, kumoaa ja poistaa lupamääräykset 13 ja 52 sekä muuttaa lupamääräystä 54. Määräykset kuuluvat muutetussa muodossaan seuraavasti (*muutokset kursivilla*):

13. (*poistettu*)

52. (*poistettu*)

54. Mikäli tarkkailutulosten perusteella todetaan, että tekopohjavesilaitoksen toiminta huomattavasti vaikeuttaa yksityisen talousvesikaivon käyttöä, tulee luvan saajan käynnistää neuvottelut kaivon omistajan kanssa ja tehdä tarpeelliset toimenpiteet vedensaannin turvaamiseksi tai maksettava sovittavat korvaukset. Luvan saajan tulee tarvittaessa laittaa erimielisyys hakemuksella ratkaistavaksi aluehallintovirastoon.

Mikäli yksityisen talousvesikaivon käyttö estyy tai käytettävissä olevan talousveden määrä merkittävästi vähenee tekopohjavesilaitoksen toiminnan johdosta, on luvan saajan viipymättä toimitettava talousvesikaivon käyttäjille riittävästi talousvettä. Toimituksia on jatkettava, kunnes vedensaanti on saatu turvattua muulla tavalla.

Perustelut

Sovellettavat oikeusohjeet

Hallintolain 5 §:n 1 momentin mukaan jos muussa laissa on tästä laista poikkeavia säännöksiä, niitä sovelletaan tämän lain asemesta.

Hallintolain 27 §:n 1 momentin mukaan virkamies ei saa osallistua asian käsittelyyn eikä olla läsnä sitä käsiteltäessä, jos hän on esteellinen.

Hallintolain 28 §:n 1 momentin mukaan virkamies on esteellinen: 1) jos hän tai hänen läheisensä on asianosaisten; 2) jos hän tai hänen läheisensä avustaa taikka edustaa asianosaista tai sitä, jolle asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa; 3) jos asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa hänelle tai hänen 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettulle läheiselleen; 4) jos hän on palvelussuhteessa tai käsiteltävään asiaan liittyvässä toimeksiantosuhteessa asianosaisten tai siihen, jolle asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa; 5) jos hän tai hänen 2 momentin 1 koh-

dassa tarkoitettu läheisensä on hallituksen, hallintoneuvoston tai niihin rinnastettavan toimielimen jäsenenä taikka toimitusjohtajana tai sitä vastaavassa asemassa sellaisessa yhteisössä, säätiössä, valtion liikelaitoksessa tai laitoksessa, joka on asianosainen tai jolle asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa; 6) jos hän tai hänen 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettu läheisensä kuuluu viraston tai laitoksen johtokuntaan tai siihen rinnastettavaan toimielimeen ja kysymys on asiasta, joka liittyy tämän viraston tai laitoksen ohjaukseen tai valvontaan; tai 7) jos luottamus hänen puolueettomuuteensa muusta erityisestä syystä vaarantuu.

Hallintolain 44 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan kirjallisesta päätöksestä on käytävä selvästi ilmi asianosaiset, joihin päätös välittömästi kohdistuu.

Vesilain 2 luvun 12 §:n mukaan jos 3 luvun 4 §:n 1 momentissa säädetty edellytykset täyttyvät, hakijalle voidaan myöntää oikeus: 1) tehdä vähäinen rakennelma vesistöön maa-alueelle ulottuvine rakenteineen tai sijoittaa laite tai johto vesistöön toiselle kuuluvalla tai yhteiselle alueelle vesistöä huomattavasti muuttamatta; 2) tilapäisesti nostaa vettä toiselle kuuluvalla alueelle; 3) suorittaa toisen alueella perkaustyötä; 4) vähäisessä määrin oikaista tai leventää uomaa toisen alueella; 5) sijoittaa poistettavaa maata toisen maa- tai vesialueelle, ei kuitenkaan erityiseen käyttöön otetulle alueelle.

Vesilain 2 luvun 13 §:n 1 momentin mukaan hakijalle voidaan myöntää käyttöoikeus toiselle kuuluvaan alueeseen sillä olevine rakennuksineen tai muine rakennelmineen, jos alue on toteutettavan vesitaloushankkeen vuoksi tarpeen: 1) laitetta, rakennusta tai muuta rakennelmaa sekä niiden käyttöä ja kunnossapitoa varten; 2) uuden 1 luvun 5 §:n 2 momentin mukaisen vesialueen tai uuden uoman pohjaksi; 3) poistettavan maan sijoittamiseksi; tai 4) yleisen tai yksityisen edun suojaamiseksi tarvittavaa laitetta tai rakennelmaa sekä niiden käyttöä ja kunnossapitoa varten.

Vesilain 2 luvun 13 a §:n mukaan hakijalle voidaan myöntää tarvittava oikeus toisen alueeseen tai sen omaksi lunastamiseen merkittävää yleistä etua edistävän hankkeen toteuttamiseksi, jos luvan myöntämisen edellytykset täyttyvät ja hanketta voidaan pitää yleisen tarpeen vaatimana. Tällainen tarve voi liittyä: 1) energia- tai vesihuollon, tietoliikenteen tai kulkuyhteyksien turvaamiseen; 2) yleisen virkistyskäytön tai luonnonsuojelun edistämiseen; 3) sää- ja vesiolojen ääri-ilmiöihin varautumiseen tai valuma-alueen vesitalouden hallintaan; taikka 4) muuhun 1–3 kohdassa tarkoitettua vastaavaan merkittävään yleiseen etuun.

Vesilain 3 luvun 4 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan lupa vesitaloushankkeelle myönnetään, jos hankkeesta yleisille tai yksityisille eduille saatava hyöty on huomattava verrattuna siitä yleisille tai yksityisille eduille koituviin menetyksiin.

Vesilain 3 luvun 5 §:n 1 momentin mukaan lupa-asiaa ratkaistaessa on otettava huomioon asemakaava. Lisäksi on otettava huomioon, mitä maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetään maakuntakaavan ja yleiskaavan oikeusvaikutuksista.

Saman pykälän 2 momentin mukaan lupa-asiaa ratkaistaessa on katsottava, ettei lupa merkittävästi vaikeuta kaavan laatimista.

Vesilain 3 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan luvan myöntämisen edellytyksiä harkittaessa vesitaloushankkeesta yleiselle edulle aiheutuvia hyötyjä ja menetyksiä arvioidaan yleiseltä kannalta. Arvioinnissa voidaan käyttää raha-arvoa, jos hyödyn tai menetyksen suuruus voidaan määrittää rahassa.

Vesilain 3 luvun 7 §:n 1 momentin mukaan luvan myöntämisen edellytyksiä harkittaessa vesitaloushankkeesta saatavana yksityisenä hyötynä otetaan huomioon maa- tai vesialueen tai muun omaisuuden tuottavuuden tai käytettävyyden parantumisesta aiheutuva omaisuuden käyttöarvon lisääntyminen sekä hankkeen toteuttamisesta välittömästi saatava muu etu.

Saman pykälän 2 momentin mukaan hankkeesta aiheutuvana yksityisenä menetyksenä otetaan huomioon: 1) hakijalle myönnettävät käyttö- tai lunastusoikeudet; 2) kustannukset sellaisista vahingoista ja käyttöoikeuksista, joista hakija on hankkeen toteuttamiseksi erikseen sopinut asianosaisen kanssa, ja vastaavassa tarkoituksessa hakijalle vapaaehtoisesti luovutettujen alueiden hankkimiskustannukset; sekä 3) muut hankkeeseen osallistumattomalle taholle ja tässä laissa tarkoitettulle ojituksen passiiviosakkaalle aiheutuvat menetykset.

Vesilain 3 luvun 8 §:n 1 momentin mukaan lupa myönnetään toistaiseksi tai erityisistä syistä määräajaksi.

Vesilain 3 luvun 10 §:n 1 momentin mukaan lupapäätöksessä on annettava tarpeelliset määräykset: 1) hankkeesta ja sen toteuttamisesta aiheutuvien haittojen välttämiseksi siten kuin 2 luvun 7 ja 8 §:ssä säädetään; 2) maisemoinnista ja muusta työn jälkien poistamisesta; sekä 3) vesistön ja pohjavesiesiintymän tilan säilyttämistä varten tarpeellisista toimenpiteistä ja laitteista.

Vesilain 3 luvun 11 §:n 1 momentin mukaan luvassa on määrättävä luvanhaltija tarvittaessa tarkkailemaan hankkeen toteuttamista ja sen vaikutuksia. Lupaviranomainen, tai sen määräyksestä valtion valvontaviranomainen tai kalatalousviranomainen, voi määrätä useat luvanhaltijat yhdessä tarkkailemaan toimintojensa vaikutusta (yhteistarkkailu) tai hyväksyä toiminnan tarkkailemiseksi osallistumisen alueella tehtävään seurantaan. Yhteistarkkailu voi koskea myös ympäristönsuojelulakiin ja tähän lakiin perustuvaa tarkkailua. Tarkkailua koskevassa päätöksessä voidaan antaa oikeus tarkkailla toisen alueella ja sijoittaa tarkkailun edellyttämät laitteet ja rakennelmat toisen alueelle. Tarkkailusta aiheutuvien edunmenetysten korvaamisesta säädetään 13 luvussa.

Vesilain 3 luvun 20 §:n 1 momentin mukaan toistaiseksi voimassa olevaa lupaa koskevassa lupapäätöksessä voidaan määrätä hankkeen vesiympäristöä ja sen käyttöä koskevat lupamääräykset tarkistettaviksi määräajassa, jos tämä on tarpeen hankkeesta aiheutuvien merkittävien haittojen välttämiseksi.

Saman pykälän 2 momentin mukaan lupapäätöksessä on tällöin määrättävä, mihin mennessä luvanhaltijan on saatettava yksilöityjen lupamääräysten ajanmukaisuus lupaviranomaisen tutkittavaksi ja mitä selvityksiä tuolloin on esitettävä.

Vesilain 3 luvun 21 §:n 1 momentin mukaan lupaviranomainen voi hakemuksesta tarkistaa lupamääräyksiä ja antaa uusia määräyksiä, jos 1) hankkeen toteuttamisesta lupamääräysten mukaisesti aiheutuu haitallisia vaikutuksia, joita

lupamääräyksiä annettaessa ei ole ennakoitu ja joita ei muutoin voida riittävästi vähentää; 2) hankkeen toteuttamisesta lupamääräysten mukaisesti aiheutuu olosuhteiden muutosten vuoksi haitallisia vaikutuksia, joita ei muutoin voida riittävästi vähentää; 3) turvallisuussyyt tätä edellyttävät; tai 4) tulvasta tai kuivuudesta voi aiheutua yleistä vaaraa ihmisen hengelle, turvallisuudelle tai terveydelle, suurta vahinkoa yleiselle edulle tai suurta ja laaja-alaista vahinkoa yksityiselle edulle, eikä näitä vaikutuksia muutoin voida riittävästi vähentää.

Saman pykälän 4 momentin mukaan hakemuksen lupamääräysten tarkistamisesta tai uusien määräysten antamisesta 1 momentin 1–3 kohdan nojalla voi tehdä haitallisen vaikutuksen kohteena olevan yksityisen edun haltija, kunta, valvontaviranomainen tai asiassa yleistä etua valvova viranomainen. Hakemuksen 1 momentin 4 kohdan nojalla voi tehdä valtion valvontaviranomainen ottaen huomioon, mitä 18 luvun 3 a §:ssä säädetään.

Vesilain 4 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tekopohjaveden ottamiseen sovelletaan, mitä tässä luvussa säädetään pohjaveden ottamisesta. Johdettaessa pintavettä maaperään tekopohjaveden muodostamista varten on lisäksi otettava huomioon, mitä ympäristönsuojelulain 16, 17 ja 28 §:ssä säädetään.

Vesilain 4 luvun 5 §:n 1 momentin mukaan veden ottamista koskevaa lupasiaa ratkaistaessa on vesiesiintymään kohdistuvat veden ottamistarpeet sovitettava yhteen.

Saman pykälän 2 momentin mukaan jos vettä ei riitä käytettäväksi kaikkiin tarpeisiin, noudatetaan näiden kesken seuraavaa etusijajärjestystä: 1) veden ottaminen käytettäväksi ottamispaikan lähistössä tavanomaista kiinteistökohtaista käyttöä varten; 2) veden ottaminen yhdyskunnan vesihuoltoa varten paikkakunnalla; 3) veden ottaminen paikkakunnan teollisuuden käyttöön tai muuten käytettäväksi paikkakunnalla sekä yhdyskunnan vesihuoltoa paikkakunnan ulkopuolella palveleva veden ottaminen; 4) veden ottaminen johdettavaksi tai kuljetettavaksi muualla käytettäväksi muuta tarkoitusta kuin yhdyskunnan vesihuoltoa varten.

Vesilain 4 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan veden ottamista koskevassa päätöksessä on määrättävä veden ottamisen tarkoitus, ottamispaikka ja veden ottamisen enimmäismäärä.

Saman pykälän 2 momentin mukaan sen lisäksi, mitä 3 luvussa säädetään lupamääräyksistä, päätöksessä on annettava tarpeelliset määräykset veden johtamiseksi tarpeellisten rakenteiden tai ottamon sijoituspaikasta, vedenottomäärien seuraamisesta ja vesihuollon turvaamiseksi vedenhankinnan erityistilanteissa sallituista toimenpiteistä.

Vesilain 4 luvun 8 §:n 1 momentin mukaan veden ottamista koskevassa päätöksessä voidaan antaa oikeus sijoittaa ottamista palveleva vesijohto toisen alueelle. Vesijohto on sijoitettava toisen alueelle siten, että siitä aiheutuva haitta jää mahdollisimman vähäiseksi. Vesijohdon kohdalla olevaa aluetta ei saa käyttää siten, että vesijohto saattaa vahingoittua tai sen kunnossapito kohuttomasti vaikeutuu.

Vesilain 11 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan lupahakemuksessa on esitettävä:
 1) asian ratkaisemisen kannalta riittävä selvitys hankkeen tarkoituksesta ja hankkeen vaikutuksista yleisiin etuihin, yksityisiin etuihin ja ympäristöön; 2) suunnitelma hankkeen toteuttamiseksi tarpeellisista toimenpiteistä; 3) arvio hankkeen tuottamista hyödyistä ja edunmenetyksistä maa- ja vesialueen rekisteriyksiköille ja niiden omistajille sekä muille asianosaisille; 4) selvitys toiminnan vaikutusten tarkkailusta.

Vesilain 11 luvun 3 §:n 2 momentin (587/2011) mukaan jos hakemus koskee luvan myöntämistä ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetussa laissa (468/1994) tarkoitetulle hankkeelle, hakemusasikirjoihin on liitettävä mainitun lain mukainen arviointiselostus. Siltä osin kuin selostukseen sisältyy tämän lain säännösten soveltamiseksi tarpeelliset tiedot ympäristövaikutuksista, tätä selvitystä ei ole esitettävä uudestaan. Hakemukseen on tarvittaessa liitettävä luonnonsuojelulain 65 §:ssä tarkoitettu arviointi.

Vesilain 11 luvun 3 §:n 2 momentin (257/2017) mukaan jos hakemus koskee luvan myöntämistä ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetussa laissa tarkoitetulle hankkeelle, hakemusasikirjoihin on liitettävä mainitun lain 19 §:n mukainen arviointiselostus ja yhteysviranomaisen perusteltu päätelmä. Siltä osin kuin selostukseen sisältyy tämän lain säännösten soveltamiseksi tarpeelliset tiedot ympäristövaikutuksista, tätä selvitystä ei ole esitettävä uudestaan. Hakemukseen on tarvittaessa liitettävä luonnonsuojelulain 65 §:ssä tarkoitettu arviointi.

Vesilain 11 luvun 21 §:n 1 momentin mukaan päätöksessä on selostettava hakemuksen tarkoitus tai liitettävä hakemus tarpeellisilta osin päätökseen. Päätöksessä on annettava hanketta koskevat tarpeelliset 3 luvun 10–14 §:n mukaiset määräykset sekä muut määräykset siitä, miten hanke on toteutettava. Päätöksessä on vastattava lausunnoissa ja muistutuksissa tehtyihin yksilöityihin vaatimuksiin. Jos hankkeesta aiheutuu korvattavaa edunmenetystä, päätöksessä on määrättävä korvauksista siten kuin 13 luvussa säädetään.

Vesilain 11 luvun 21 §:n 1 momentin (587/2011) mukaan päätöksessä on selostettava hakemuksen tarkoitus tai liitettävä hakemus tarpeellisilta osin päätökseen. Päätöksessä on vastattava lausunnoissa ja muistutuksissa tehtyihin yksilöityihin vaatimuksiin. Jos hankkeesta aiheutuu korvattavaa edunmenetystä, päätöksessä on määrättävä korvauksista siten kuin 13 luvussa säädetään.

Vesilain 11 luvun 21 §:n 3 momentin (1193/2013) mukaan jos hakemus koskee ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetussa laissa tarkoitettua hanketta, päätöksestä on käytävä ilmi, miten arviointi on otettu huomioon. Lupa-päätöksestä on lisäksi käytävä ilmi, miten vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain mukainen vesienhoitosuunnitelma ja merenhoitosuunnitelma sekä tulvariskien hallinnasta annetun lain mukainen tulvariskien hallintasuunnitelma on otettu huomioon.

Vesilain 11 luvun 21 §:n 2 momentin (257/2017) mukaan jos hakemus koskee ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetussa laissa tarkoitettua hanketta, päätökseen on sisällytettävä yhteysviranomaisen tekemä perusteltu päätelmä ja yhteenveto mainitun lain 20 ja 29 §:n mukaisten kuulemisten tulok-

sista. Päätöksestä on käytävä ilmi, miten ympäristövaikutusten arviointiselostus, perusteltu päätelmä ja mahdolliset ympäristövaikutusten arviointimenettelyistä annetun lain 29 §:ssä tarkoitetut, valtioiden rajat ylittäviin vaikutuksiin liittyvät kansainvälistä kuulemista koskevat asiakirjat on otettu huomioon.

Lain 257/2017 voimaantulosäännöksen mukaan tämä laki tulee voimaan 16 päivänä toukokuuta 2017.

Lain 257/2017 siirtymäsäännöksen mukaan hankkeeseen, jonka ympäristövaikutukset on arvioitu ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (468/1994) mukaisesti, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa ollut 11 luvun 3 ja 21 §:ää.

Vesilain 13 luvun 8 §:n 1 momentin mukaan lupaviranomaisessa voidaan aiemman ratkaisun estämättä vaatia hakemuksella korvausta edunmenetyksestä, jota lupaa myönnettäessä ei ole ennakoitu.

Vesilain 13 luvun 9 §:n 1 momentin mukaan jollei muualla tässä laissa toisin säädetä, 1 §:ssä tarkoitettuna edunmenetyksenä korvataan: 1) edunmenetyks, joka aiheutuu tämän lain nojalla myönnetystä käyttöoikeudesta tai oikeudesta lunastaa omaksi kiinteää tai irtainta omaisuutta; 2) kiinteän tai irtaimen omaisuuden tai sen osan muusta kuin 1 kohdassa mainitusta syystä aiheutuva menettäminen, vahingoittuminen tai huononeminen, omaisuuden käytön estyminen tai vaikeutuminen, sen tuoton vähentyminen, edellä mainituista seikoista aiheutuva arvon aleneminen sekä omistusoikeuteen perustuvan muunkin varallisuusarvoisen edun menettäminen mukaan lukien omaisuuden siirtämisestä ja toisenlaiseksi muuttamisesta koituvat kustannukset; 3) 1 tai 2 kohdassa tarkoitettua edunmenetyksestä johtuva, samalle omistajalle kuuluvan muun kiinteän tai irtaimen omaisuuden käyttöarvon väheneminen tai arvon alentuminen tai rakennuksen tai muun omaisuuden siirtämisestä tai uudelleen rakentamisesta koituvat kustannukset; 4) rasite- tai nautintaoikeuden, vesivoiman käyttöoikeuden, kalastusoikeuden sekä niihin verrattavan muun erityisen oikeuden menettäminen, sen käyttämisen estyminen tai vaikeutuminen samoin kuin sellaiseen oikeuteen perustuvan muunkin varallisuusarvoisen edun menettäminen; vuokraan perustuvan oikeuden osalta kuitenkin vain siltä osin, kuin vuokralaisella ei ole oikeutta 21 §:ssä säädettyyn vuokramaksun alennukseen; 5) rakennuksen tai muun rakennelman, laitteen tai kaluston käyminen osittain tai kokonaan hyödyttömäksi 4 kohdassa tarkoitetun edunmenetyksen takia; 6) muuhun kuin omistusoikeuteen tai 4 kohdassa tarkoitettuun erityiseen oikeuteen perustuvan, edun käyttäjälle tarpeellisen veden saannin tai vesialueen tai sen rannan muun tärkeän käyttämismahdollisuuden estyminen tai huomattava vaikeutuminen; 7) porotalouden tai ammattimaisen kalastuksen estyminen tai vaikeutuminen muissakin kuin edellä tarkoitetuissa tapauksissa; ja 8) liikkeen harjoittamisen keskeytyminen toimenpiteen kohteeksi joutuneella kiinteistöllä sekä sellaiselta kiinteistöltä muuttamisesta johtuvat kustannukset.

Vesilain 13 luvun 15 §:n 1 momentin mukaan jos luvanvarainen vesitaloushanke estää tai huomattavasti vaikeuttaa vedenottoa, lupaviranomaisen on korvaukseen oikeutetun vaatimuksesta määrättävä korvausvelvollinen korvauksen sijasta tekemään tarpeelliset toimenpiteet vedensaannin turvaamiseksi.

Ympäristönsuojelulain 16 §:n mukaan maahan ei saa jättää tai päästää jätettä

tai muuta ainetta taikka eliöitä tai pieneliöitä siten, että seurauksena on sellainen maaperän laadun huononeminen, josta voi aiheutua vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle, viihtyisyyden melkoista vähentymistä tai muu niihin verrattava yleisen tai yksityisen edun loukkaus (*maaperän pilaamiskielto*).

Ympäristönsuojelulain 17 §:n 1 momentin mukaan ainetta, energiaa tai pieneliöitä ei saa panna, päästää tai johtaa sellaiseen paikkaan tai käsitellä siten, että: 1) tärkeällä tai muulla vedenhankintakäyttöön soveltuvalla pohjavesialueella pohjaveden laadun muutos voi aiheuttaa vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle taikka pohjaveden laatu voi muutoin olennaisesti huonontua; 2) toisen kiinteistöllä olevan pohjaveden laadun muutos voi aiheuttaa vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle taikka tehdä pohjaveden kelpaamattomaksi tarkoitukseen, johon sitä voitaisiin käyttää; tai 3) toimenpide vaikuttamalla pohjaveden laatuun muutoin saattaa loukata yleistä tai toisen yksityistä etua (*pohjaveden pilaamiskielto*).

Luonnonsuojelulain 39 §:n 1 momentin mukaan kiellettyä on rauhoitettuihin eläinlajeihin kuuluvien yksilöiden: 1) tahallinen tappaminen tai pyydystäminen; 2) pesien sekä munien ja yksilöiden muiden kehitysasteiden ottaminen haltuun, siirtäminen toiseen paikkaan tai muu tahallinen vahingoittaminen; ja 3) tahallinen häiritseminen, erityisesti eläinten lisääntymisaikana, tärkeillä muuton aikaisilla levähdysalueilla tai muutoin niiden elämänsä kierron kannalta tärkeillä paikoilla.

Luonnonsuojelulain 48 §:n 1 momentin mukaan mitä 39 §:ssä ja 42 §:n 2 momentissa säädetään, ei estä alueen käyttämistä maa- ja metsätalouteen tai rakennustoimintaan eikä rakennuksen tai laitteen tarkoituksenmukaista käyttämistä. Tällöin on kuitenkin vältettävä vahingoittamista tai häiritsemistä rauhoitettuja eläimiä ja kasveja, jos se on mahdollista ilman merkittäviä lisäkus-tannuksia.

Luonnonsuojelulain 49 §:n 1 momentin mukaan luontodirektiivin liitteessä IV (a) tarkoitettuihin eläinlajeihin kuuluvien yksilöiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty.

Luontodirektiivin liitteessä IV (a) tarkoitettuja eläinlajeja ovat muun muassa liito-orava (*Pteromys volans*) ja viitasammakko (*rana arvalis*).

Luonnonsuojelulain 65 §:n 1 momentin mukaan jos hanke tai suunnitelma joko yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa todennäköisesti merkittävästi heikentää valtioneuvoston Natura 2000 -verkostoon ehdottaman tai verkostoon sisällytetyn alueen niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty tai on tarkoitus sisällyttää Natura 2000 -verkostoon, hankkeen toteuttajan tai suunnitelman laatijan on asianmukaisella tavalla arvioitava nämä vaikutukset. Sama koskee sellaista hanketta tai suunnitelmaa alueen ulkopuolella, jolla todennäköisesti on alueelle ulottuvia merkittäviä haitallisia vaikutuksia.

Ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (252/2017) 39 §:n 1 momentin mukaan tämä laki tulee voimaan 16 päivänä toukokuuta 2017.

Ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (252/2017) 40 §:n 2

momentin mukaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olevia säännöksiä sovelletaan hankkeeseen tai hankkeen muutokseen, jonka ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta on ennen tämän lain voimaantuloa tiedotettu kuuluttamalla.

Ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (468/1994) 12 §:n mukaan yhteysviranomaisen antaa lausuntonsa arviointiselostuksesta ja sen riittävydestä. Lausunto on annettava hankkeesta vastaavalle kahden kuukauden kuluessa lausuntojen antamiseen ja mielipiteiden esittämiseen varatun määräajan päättymisestä. Lausunnossa on esitettävä yhteenvedo muista lausunnoista ja mielipiteistä. Arviointimenettely päättyy, kun yhteysviranomaisen toimittaa lausuntonsa sekä muut lausunnot ja mielipiteet hankkeesta vastaavalle. Lausunto on samalla toimitettava tiedoksi hanketta käsitteleville viranomaisille, hankkeen vaikutusalueen kunnille sekä tarvittaessa maakuntien liitoille ja muille asianomaisille viranomaisille.

Ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (468/1994) 13 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen ei saa myöntää lupaa hankkeen toteuttamiseen tai tehdä muuta siihen rinnastettavaa päätöstä ennen kuin se on saanut käyttöönsä arviointiselostuksen ja yhteysviranomaisen siitä antaman lausunnon.

Ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (468/1994) 13 §:n 2 momentin mukaan hanketta koskevasta lupapäätöksestä tai siihen rinnastettavasta muusta päätöksestä on käytävä ilmi, miten arviointiselostus ja siitä annettu yhteysviranomaisen lausunto on otettu huomioon.

Asiassa saatu selvitys

Asian tausta

Tavase Oy on suunnitellut tekopohjavesihanketta Tampereen seudulla. Hanke käsittää vedenottamon ja kaksi tuotantoaluetta (TUA1 ja TUA2) Kangasalan kunnassa. Hankkeeseen kuuluu myös kolmas tuotantoalue (TUA3), joka sijaitsee etelämpänä Pälkäneen kunnan puolella. Hanke on saanut alkunsa Pirkanmaan ympäristökeskuksen (nykyään Pirkanmaan ELY-keskuksen) aloitteesta 1990-luvulla.

Tavase Oy:n lupahakemus on alun perin tullut vireille 22.9.2003 ja sitä on sen jälkeen täydennetty ja muokattu useita kertoja. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto on hylännyt lupahakemuksen päätöksellään 18.6.2015 numero 72/2015/2. Perusteluina hylkäämiselle on esitetty muun muassa, että hankkeen toteuttaminen tuotantoalueilla 1 ja 2 olisi heikentänyt merkittävästi Keisarinharju-Vehoniemenharjun Natura-alueen luontoarvoja, jotka ovat olleet Natura 2000-kohteen valintaperusteena.

Vaasan hallinto-oikeus on päätöksellään 12.4.2017 numero 17/0124/2 valituksesta kumonnut aluehallintoviraston päätöksen ja palauttanut asian aluehallintovirastolle uudelleen käsiteltäväksi. Perusteluinaan hallinto-oikeus esitti muun muassa, että hanke ei aiheuta hakemussuunnitelman mukaisesti toteutettuna Keisarinharju-Vehoniemenharjun eikä Keiniänrannan Natura 2000 -verkostoon

sisällytettyjen alueiden luonnonarvoille luonnonsuojelulain 66 §:n 1 momentissa tarkoitettuja vaikutuksia.

Korkein hallinto-oikeus on päätöksellään 30.8.2018 taltionumero 3947 pysyttänyt Vaasan hallinto-oikeuden päätöksen Kangasalan (Keisarinharju-Vehoniemenharju) osalta, mutta kumosi sen Pälkäneen (Keiniännranta) osalta.

Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen antamisen jälkeen aluehallintovirasto on jatkanut asian käsittelyä Kangasalan puoleisten tuotantoalueiden 1 ja 2 osalta ja antanut niiden osalta valituksenalaisen päätöksen 13.12.2019. Pälkäneen puoleisen tuotantoalueen 3 osalta Tavase Oy on muuttanut hakemustaan 31.5.2019 toimittamallaan uudella hakemuksella, josta aluehallintovirasto on antanut erillisen päätöksen 4.6.2020.

Menettely aluehallintovirastossa

Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen antamisen jälkeen hanke on kuulutettu uudelleen 17.4. – 17.5.2019 aluehallintoviraston, Kangasalan kaupungin ja Pälkäneen kunnan ilmoitustauluilla. Muistutukset ja mielipiteet on kuulutuksessa pyydetty toimittamaan viimeistään 17.5.2019.

Asian ratkaisukokoonpanoon aluehallintovirastossa on kuulunut ympäristöneuvos Arto Paananen, joka on myös esitellyt asian.

Hallinto-oikeudelle toimitetun nimikirjaotteen mukaan Paananen on ollut Pirkanmaan ympäristökeskuksen palveluksessa 1.3.1998 – 18.7.1998 ja 1.10.1998 – 31.12.2009. Paananen virka siirtyi Pirkanmaan ELY-keskukseen 1.1.2010 ja Paananen jatkoi Pirkanmaan ELY-keskuksen palveluksessa 31.7.2017 saakka, minkä jälkeen hän siirtyi Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston palvelukseen 1.8.2017 alkaen. Hallinto-oikeudelle toimitetun tehtävänkuvan mukaan Paananen on ELY-keskuksessa toiminut ylitarkastajana vesilain mukaisissa asioissa.

Hallinto-oikeudelle toimitetun luettelon perusteella Paananen on laatinut tai ollut osallisena laatimassa Tavase Oy:öön liittyviä muistioita ja lausuntoja sekä vastannut Tavase Oy:tä koskeviin tiedusteluihin.

Hallinto-oikeudelle on myös toimitettu kopiot Kangasalan Sanomissa 18.12.2019 julkaistusta artikkelista ”Tavase Oy odottaa vielä Pälkäneen puolta koskevaa lupapäätöstä” ja Tampereen veden asiakaslehdessä 1/2019 julkaistusta artikkelista ”Tekopohjavesihankkeen toimilupapäätös saataneen tänä vuonna”. Artikkeleista ilmenee, että Tavase Oy:n saamien ennakkotietojen mukaan aluehallintoviraston päätös Pälkäneen puoleisen tekopohjavesihankkeen osan osalta tehtäneen kesään 2020 mennessä.

Ympäristövaikutusten arviointimenettely

Hankkeen ympäristövaikutuksia on arvioitu ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä. Arviointiselostus on päivätty 17.4.2003 ja yhteysviranomaisena toiminut Keski-Suomen ympäristökeskus on antanut siitä lausunnon 9.7.2003. Lausunnossaan ympäristökeskus on todennut, että ympäristövaikutusten arvi-

ointi on tehty arviointiohjelman ja ympäristökeskuksen siitä antaman lausunnon mukaisesti, mutta selvityksiä tulee vielä eräiltä osin tarkentaa.

Hankkeella tavoiteltava hyöty

Hankeen tarkoituksena on parantaa ja turvata osakaskuntien vedenhankintaa. Tavase Oy:ssä oli hakemuksen vireille tullessa osakkaina kuusi kuntaa: Akaa, Kangasala, Lempäälä, Tampere, Valkeakoski ja Vesilahti. Tampereen kautta on välillisesti mukana Pirkkala, jonne johdetaan Tampereelta yli 90 % kunnan tarvitsemasta talousvedestä. Valituksista ilmenee, että Valkeakoski on sittemmin irtautunut yhtiöstä ja Kangasala on päättänyt irtautua siitä. Akaa puolestaan on järjestänyt vesihuoltonsa yhteistyössä Hämeenlinnan seudun Vesi Oy:n (HS-Vesi) kautta.

Tekopohjavesilaitoksen vettä voidaan tarvittaessa johtaa kriisi- ja poikkeustilanteissa esimerkiksi Tampereen seutukunnan tarpeisiin Tampereen verkostoyhteyksien kautta.

Hakemussuunnitelman mukaan hankkeella ratkaistaan tulevaisuuden hyvän talousveden riittävyysongelma normaalitilanteessa ja parannetaan merkittävästi vedenjakelun toimintavarmuutta kriisi- ja poikkeustilanteissa. Muina hyötyinä on mainittu muun muassa talousveden laadun ja toimintavarmuuden parantaminen.

Yleiskuvaus hankkeesta

Hankkeessa otetaan raakavettä Roine-järvestä raakavesipumppaamon avulla. Raakavesipumppaamosta vesi pumpataan tuotantoalueille TUA1 ja TUA2. Tuotantoalueet koostuvat imeytysalueista, joilla raakavesi imeytetään maahan, sekä kaivoalueista, joilla syntynyt tekopohjavesi otetaan maasta.

Hankkeeseen liittyy myös samalla periaatteella toimiva tuotantoalue TUA3, joka sijoittuu Pälkäneen kunnan alueelle noin 2,5 km etäisyydelle tuotantoalueesta TUA2. Hallinto-oikeus antaa tuotantoalueen TUA3 osalta erillisen päätöksen.

Hankkeen toimintojen sijainti ja kaavoitustilanne

Hanke sijoittuu nyt kysymyksessä olevilta osilta Kangasalan kunnan alueelle Vehoniemenharjun alueelle. Harjualue on suurelta osin maa- ja metsätalouksikäytössä. Alueen itäpuolitse kulkee valtatie 12, Tampereelta Lahteen. Harjun laella kulkee vanha maantie (nro 13982), joka on Kangasalan alueella nimeltään Vanha Pälkäneentie sekä metsäautoteitä. Harjulla sijaitsee lisäksi näkötorni sekä automuseo. Harjun kaakkoispuolella on laajahko alue, jossa on useita soranottoalueita.

Huomattava osa Vehoniemenharjusta on rauhoitettu luonnonsuojelulain nojalla. Lisäksi Natura 2000 -suojelualue ulottuu Keisarinharjulta Vehoniemenharjun kaakkoispuolelle Isokankaalle, Pälkäneen rajalle saakka.

Raakavesipumppaamo sijoittuu Kangasalan Hiedanperänlahteen rantaviivan ja peltoalueen välille siten, että pumppaamo olisi noin 12 m päässä rannasta ja

varsinainen pumppaamorakennus noin 16 m päässä rannasta. Vedenottamon itäpuolella noin 700 m päässä vedenottamosta sijaitsee tuotantoalue TUA1, joka koostuu kahdesta imeytysalueesta (IA1.1 ja IA 1.2) ja kaivoalueesta (KA1). Tuotantoalue TUA2, joka koostuu neljästä imeytysalueesta (IA2.1 – IA 2.4) ja yhdestä kaivoalueesta (KA2) sijaitsee puolestaan noin 1 000 m tuotantoalueen TUA1 kaakkoispuolella. Tuotantoalueen TUA2 yhteydessä on siirtopumppaamo.

Alueella on voimassa Pirkanmaan 1. maakuntakaava, jossa hankealueen aluevaraus on tk1 (teknisen huollon kehittämisen kohdealue), millä osoitetaan Tampereen kaupunkiseudun ja Valkeakosken seudun vedenhankintaan soveltuva tärkeä pohjaveden muodostumisalue.

Raakavesipumppaamo sijoittuu Kangasalan rantaosayleiskaava-alueelle. Aluevaraukset ovat tältä osin MU-2 (maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on ympäristöarvoja) ja s-ma (maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on ympäristöarvoja).

Muut hankealueen alueet sijoittuvat Vehoniemen harjualueen osayleiskaavan alueelle. Tuotantoalueen TUA1 osalta aluevaraus on SL (luonnonsuojelualue); alue on myös Natura-alue. Tuotantoalueen TUA2 imeytysalueiden kohdalla aluevaraus on VR (retkeily- ja ulkoilualue). Imeytysalueilla IA2.1, IA2.3 ja IA2.4 on lisäksi varaus EO (alueen osa, jolla maa-aineisotto on rakennuslain 124a§:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla luvanvaraista). Imeytysalueella IA2.2 on kevyen liikenteen reitti.

Tuotantoalueen TUA2 kaivoalue KA2 sijaitsee Natura-alueella ja aluevaraukset ovat sen osalta SL, AT (alue, jolla saa rakentaa maa- ja metsätaloutta palvelevia asuin-, talous- ja tuotantorakennuksia, pysyvän asumisen rakennuksia ja rakenteita olevaa rakennuskantaa täydentävänä sekä julkisia ja yksityisiä lähipalvelurakennuksia) ja M (maa- ja metsätalousalue).

Hydrogeologiset olosuhteet

Tavase Oy:n suunniteltu tekopohjavesilaitoskokonaisuus sijoittuu Vehoniemenharju-Syrjänharju-harjijaksolle Kangasalan ja Pälkäneen kuntien alueelle. Harjijaksolle on tyypillistä hyvin vaihteleva kerrosjärjestys, joka käsittää silttiä, hiekkaa, soraa ja moreenia. Maakerrosten kokonaispaksuus on Vehoniemenharjulla 50–80 m. Kalliokohoumat jakavat harjun erillisiin akvifereihin. Kukin kolmesta tuotantoalueesta (TUA1, TUA2 ja TUA3) sijoittuu omaan akviferiinsä.

Kangasalan Vehoniemenharjun pohjavesialue (vedenhankintaa varten tärkeä pohjavesialue) jakaantuu kahteen virtauskuvaltaan erilliseen osaan; luoteispuoleiseen Kaivannon kanavaan suuntautuvaan muodostuman osaan (tuotantoalue TUA1) ja kaakkoispuoleiseen Punamultalukon alueeseen (tuotantoalue TUA2). Tuotantoalueella TUA1 sijaitsee Kangasalan kunnan Raikun vedenotamo.

Tuotantoalueen TUA1 pohjavesi on lievästi hapanta, pH 6,6–7,0 suhteellisen happipitoista (6–10 mg/l), lähes humuksetonta vähätyypistä pohjavettä. Pohja-

vesi tuotantoalueella TUA2 on hapekasta, vähäsuolaista, raudatonta, mangaanitonta, vähätyppistä ja lähes humuksetonta. Veden pH on lähellä neutraalia.

Imeytysalueilla pohjaveden yläpuolisten maakerrosten paksuudet ovat suurimmillaan noin 50 m ja pienimmillään tuotantoalueella TUA2 noin 7 m luokkaa. Imeytysalueiden maakerrokset ovat pääasiassa hiekkaa ja soraa. Viipymä imeytysalueelta kaivoalueelle on noin 50 vuorokautta.

Kangasalan kunnan Raikun vedenottamo sijaitsee tuotantoalueen TUA1 kaivoalueella 1 ja Pälkäneen kunnan Kinnalan vedenottamo sijaitsee tuotantoalueiden TUA2 ja TUA3 välissä. Kangasalla on kartoitusalueella 85 tiedossa olevaa yksityiskaivoa. Rengaskaivoja on 43 ja porakaivoja 36. Muiden kaivojen tyyppi ei ole tiedossa. Juomavesikäytössä olevia kaivoja on 59 ja vain pesuvesikäytössä 2. Muut kaivot ovat kastelukäytössä tai niiden käyttötarkoituksesta ei ole tarkempaa tietoa.

Natura-alue ja Punamultalukko

Keisarinharju-Vehoniemenharjun Natura-alue (FI0316001) kuului alun perin Natura 2000-verkoston harjumetsät (9060) ja tulvametsät (91E0) -luontotyyppien perusteella. Korkein hallinto-oikeus katsoi päätöksessään 30.8.2018 talionumero 3947, että: ”Tavase Oy:n tekopohjavesihankkeen ei voida katsoa luonnonsuojelulain 66 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavoin merkittävästi heikentävän Keisarinharju-Vehoniemenharjun Natura-alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja. – – Kokonaisuudessaan pysyvästi muuttuvan harjumetsän pinta-ala on noin yksi prosentti harjumetsistä kyseisellä Natura-alueella. Tekopohjavesihankkeen Natura-alueen suojelun perusteena oleviin luonnonarvoihin kohdistuvia vaikutuksia ja harjumetsät-luontotyyppien ominaispiirteissä tapahtuvia muutoksia voidaan Tavase Oy:n esittämien ja tarvittaessa myös muiden lupamääräysten avulla rajoittaa ja lieventää.”

Valtioneuvosto on 5.12.2018 antanut päätöksen, jonka mukaan alueen suojelu koskee edellä mainittujen luontotyyppien lisäksi luontotyyppiä humuspitoiset lammet ja järvet (3160), vaihettumissuot ja rantasuot (7140), borealiset lehdot (9050) ja puustoiset suot (91D0). Suojelu kohdistuu myös liito-oravaan. Natura-alue on kooltaan 267,80 ha. Pääosa alueesta on harjumetsää.

Hankkeesta on tehty Natura-arviointi 28.3.2014, jonka ajantasaisuutta on arvioitu 28.1.2019 päivätyssä raportissa. Ajantasaisuusraportin mukaan luontotyyppiä humuspitoiset lammet ja järvet edustaa Uhkainlampi, joka sijoittuu tekopohjavesilaitoksen vaikutusalueen ulkopuolelle noin 1,8 km päähän hankealueesta.

Vaihettumissuota ja rantasuot -luontotyyppiä on Punamultalukon pohjalla sekä Uhkainlammen rannalla.

Punamultalukko on Keisarinharjun ja Vehoniemenharjun pitkittäisharjun keskellä oleva suuri suppa, jonka pohjalla on minerotrofinen neva. Suppasuon pinta-ala on 0,24 ha ja sen valuma-alueen pinta-ala on noin 25 ha. Suppasuon keskellä on oligotrofinen jouhisaravaltainen suursaraneva. Pohjakerroksen valtalaji on sararahkasammal. Kenttäkerrosta luonnehtivat mutasara ja tupasvilla. Suon keskellä kasvaa pieniä mäntyjä ja joitain pieniä hieskoivuja. Turpeen

paksuus suon keskellä maatumkaluotauksen perusteella on 3 metriä. Laiteella turpeen paksuus on alle 1 metriä. Kangasmetsän ja suon vaihettumisalueella kasvisto on hyvin lievästi pohjavesivaikutteista. Suo on selvästi pintavesivai-
kutteinen.

Suon laiteella vesipinta oli marraskuussa 2013 tasolla +99,50–99,60 m mpy ja suon sammalpinta tasolla +99,70 –+99,75 m mpy (korkeusjärjestelmä N60). Pohjavesiputkista K31 ja K48 vuosina 1997–2011 tehtyjen mittausten perusteella pohjaveden pinnan taso on vaihdellut suppasuon alueella välillä 98,04–99,58 m mpy. Suppasuon pohja on arviolta tasolla +96,7 m mpy ja laiteella +98,5 m mpy.

Raportin mukaan rakentamisvaiheessa Punamultalukon vaihettumissuot ja rantasuot -luontotyypille ei muodostu vaikutuksia. Tekopohjavesilaitoksen toiminnasta ei aiheudu sellaisia vaikutuksia, jotka muuttaisivat suppasuon valuma-alueen ominaispiirteitä. Pohjavesipinta saattaa alentua suppasuon kohdalla maksimissaan 0,5 metriä. Aleneman muodostumiseen ja suuruuteen eli käytännössä pohjaveden pinnakorkeuteen suppasuon kohdalla voidaan kuitenkin vaikuttaa tekopohjavesilaitoksen ajotavalla. Tällöin tekopohjavesilaitoksen toiminnasta ei aiheudu vaikutuksia suon luonnontilaan. Tekopohjavesilaitoksen toiminnan seurauksena Vehoniemenharjulla luontaisen pohjaveden laatu muuttuu, mutta tällä ei ole vaikutusta Punamultalukon suppasuon kasvillisuuteen.

Boreaaliset lehdot sijoittuvat Vehoniemenharjulle ja Punamultalukon länsipuolelle. Raportin mukaan laitoksen toiminnot eivät sijoitu kyseiselle luontotyypille eikä tekopohjavesilaitoksen rakentamisesta ei aiheudu suoria tai epäsuoria vaikutuksia boreaaliseen lehtoon.

Raportin mukaan hankkeella ei ole mitään vaikutuksia puustoiset suot -luontotyyppiin.

Liito-oravaista on laadittu erillinen raportti 2.4.2019. Raportin pohjana oleva maastotyö tapahtui 15.3.2019 papanakartoitusmenetelmällä. Raportin mukaan kartoituksessa liito-oravasta ei tehty havaintoja. Tekopohjavesilaitoksen rakenteet Keisarinharju-Vehoniemenharjun Natura-alueella sijoittuvat sellaisiin metsiin, joiden luonne ei sovellu tai ne ovat heikkoja elinympäristöjä liito-oravalle. Laitoksen rakentamisesta tai toiminnasta ei muodostu lajille haittavaikutuksia.

Viitasammakko

Hiedanperänlahden viitasammakkopopulaatiota on selvitetty vuosina 2016 ja 2017.

Hiedanperänlahden rantaviiva kulkee selvitysalueella koillisesta luoteeseen. Rannalla on kaksi ruovikkoa, jotka karttatarkastelun perusteella sijaitsevat noin 200 m päässä toisistaan. Raakavedenottamon suunniteltu vedenottoputkiliinja kulkee eteläisen ruovikon pohjoisreunan tuntumassa.

Alueella kuunneltiin viitasammakon kutuääntelyä 18. ja 20.5.2016 sekä 20. ja

24.5.2017. Kuuntelu suoritettiin maitse kulkemalla selvitetävän alueen rantaosuus vesirajaa myöden hitaasti edestakaisin kävellen, vuonna 2017 myös vesiltä käsin siten, että selvitetävälle rantaosuudelle melottiin kajakilla lännestä Kaivannonselän suunnasta ja kierrettiin rauhallisesti edeten ruovikoiden rajoja pitkin sekä ruovikoiden välisen kortteikkoalueen reunaa pitkin.

Vuoden 2016 tutkimuksissa pohjoisella ruovikolla kuultiin 18.5. viitasammakon ajoittaista ääntelyä. Eteläisellä ruovikolla kuultiin viitasammakon heikkoa ääntelyä vain lyhyen hetken. 20.5. ei kuultu lainkaan viitasammakon ääntelyä kummankaan ruovikon alueella. Ruovikoiden välisellä rantaosuudella ei kuultu lainkaan viitasammakon ääntelyä kummallakaan havainnointikerralla.

Vuoden 2017 tutkimuksissa 20.5. viitasammakon kutuääntä alkoi kuulua järvelle jo muutaman sadan metrin etäisyydellä rannan ruovikoista. Eteläisellä ruovikolla ääntely oli erittäin aktiivista ja jatkuvaa. Ääntely hiljeni nopeasti ruovikon ja kortteikon kapealla vaihettumisvyöhykkeellä melottaessa ruovikon reunalta pohjois-koilliseen. Ääntelyä ei kuultu ruovikoiden välisellä kortteikkoalueelta. Pohjoisella ruovikolla viitasammakon ääntelyä kuunneltiin niin ikään koko ruovikon reunaa pitkin melottaessa. Kutuääntely oli melko aktiivista ja jatkuvaa.

24.5.2017 eteläisellä ruovikolla kuultiin viitasammakon säännöllistä ääntelyä. Ruovikoiden välisellä kortteikkoalueella ei kuultu lainkaan viitasammakon ääntelyä. Pohjoisella ruovikolla kuultiin ajoittaista ääntelyä, jossa oli taukoja.

Selvitysten perusteella on todettavissa, että selvitetyn alueen ruovikoilla elää erittäin runsas viitasammakkopopulaatio. Maastohavaintojen ja ilmakuvatulkintojen perusteella viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikat sijoittuvat selvitetyn alueen ruovikoille ja erityisesti ruovikoiden sisäosiin, missä on allikkoista, matalaa ja suojaisaa elinympäristöä. Ruovikoiden välinen kortteikkoalue on puolestaan viitasammakolle heikompi ympäristö, se ei tarjoa ruovikon tavoin suojaa saalistajilta eikä auringonpahteelta.

Raakaveden otto

Imuputki rakennetaan kahdesta erillisestä DN1200 muoviputkesta, jotka ottavat vettä eri syvyyksiltä, toinen noin -17 m keskivedenpinnasta ja toinen noin -4–5 m keskivedenpinnasta. Karttatarkastelun perusteella lyhempi putki olisi noin 750 m pitkä ja pidempi noin 1 700 m pitkä. Putkien päihin rakennetaan siivilät. Imuputki merkitään rannoille kiinnitettävien vesiliikennettä valvovien viranomaisten ohjeiden mukaisilla merkintätauluilla. Imuputki päättyy rakennettavan raakavesipumppaamon imualtaaseen, jonka poikkipinta-ala on noin 67 m².

Tekopohjavesilaitoksen raakavedenoton suunniteltu suurin vuosittainen vuorokausikeskiarvo on hakemuksen mukaan 75 000 m³/d eli 3 125 m³/h. Lupa on kuitenkin myönnetty vain määrälle 55 000 m³/d, minkä lisäksi voidaan ottaa vielä 14 000 m³/d, jos Pälkäneen kunnan puoleinen tuotantoalue TUA3 saa luvan. Enin raakavedenottomäärä vuorokausitasolla on 97 000 m³/d eli 4 045 m³/h. Raakaveden otossa on varauduttu 5 000 m³/d ylimääräiseen vedenottoon mahdollisesti tarvittavaa yli-imeytystä varten.

Roine edustaa vesistönä karuhkoa, ajoittain lievästi rehevää järviyyppiä. Roineen veden laatu on tasainen ja siinä on vain vähän orgaanista ainetta, kiintoainetta, rautaa ja mangaania. Kevät- ja syyskierron aikana Roineessa esiintyy ajoittain lyhytaikaisesti piileviä. Sinilevien osuus biomassasta on olematon, eikä Roineella ole ilmennyt sinileväongelmaa, joka häittäisi tekopohjavesilaitoksen raakaveden ottoa.

Raakavesi on laadultaan hyvää, joten esikäsitteilyyn ei ole tarvetta. Imeytyskaivojen toiminnan optimoinnin ja pitkän käyttöiän varmistamiseksi varaudutaan kuitenkin raakaveden mekaaniseen esikäsitteilyyn Roineessa kevät- ja syyskierron aikana ajoittain lyhytaikaisesti esiintyvien piileväesiintymien aikana. Mahdollisten piileväesiintymien aikana voidaan käyttää kaivoimeytyksen sijasta sadetus- ja allasimeytystä. Näiden imeytysmenetelmien osalta veden esikäsitteilylle ei ole tarvetta.

Vuosina 2003–2010 laatuparametrit Hiedanperänlahdella ovat olleet seuraavat:

Para- metri	Yksikkö	Päällysvesi		Syvyys 16 m	
		Keski- arvo	Vaihtelu- väli	Keski- arvo	Vaihtelu- väli
Sameus	FNU	2,1	0,54-3,4	2,5	1,0-6,1
Kiintoaine	mg/l	2,0	<1-4,4	2,2	0,8-4,3
Happamuus	pH	7,2	6,9-7,5	6,9	5,7-6,1 6,6-7,2
Väri	mgPt/l	20	-	-	-
Sähkönj.	mS/m	6,6	6,3-6,8	6,7	6,4-7,3
Rauta	µg/l	80	23-140	98	39-150
Mangaani	µg/l	25	6-54	75	19-330
Typpi	µg/l	360	290-450	381	280-490
Fosfori	µg/l	12	8-15	12	9-17
CODMn	mgO ₂ /l	4,5	3,6-5,6	4,3	3,7-5,0
TOC	mg/l	6,5	6,0-7,6	6,0	5,7-6,1

Imeytysjärjestelyt

Tekopohjavesilaitoksen tuotannon mitoituksen vuorokausikeskiarvo on 70 000 m³/d eli 2 920 m³/h ja enin imeytysmäärä vuorokausitasolla on 92 000 m³/d eli 3 830 m³/h. Tästä määrästä 20 000 m³/d on tarkoitus imeyttää Pälkäneen kunnan puoleisella tuotantoalueella TUA3. Tämän lisäksi varaudutaan tarvittaessa yli-imeyttämään 5 000 m³/d. Yli-imeytystä on mahdollista käyttää kaikilla kolmella tuotantoalueella.

Yli-imeytykseen varaudutaan tekopohjavesilaitoksen vaikutusten vähentämiseksi. Tekopohjaveden muodostamisen ominaispiirteensä on mahdollisuus tekopohjavesilaitoksen raakaveden imeytystä säätämällä vaikuttaa pohjaveden pinnankorkeuksiin. Tällöin tarvittaessa voidaan minimoida haitallisia vaikutuksia pohjaveden pinnankorkeuteen imeyttämällä vettä enemmän kuin sitä tekopohjavesikaivoilta otetaan.

Kangasalan kunnan puoleisten tuotantoalueiden osalta imeytys jakautuu seuraavasti:

Tuotanto-alue	Mitoitus-arvo (m ³ /d)	Imeytysalue	Mitoitus-arvo (m ³ /d)	Maksimi (m ³ /d)	Pinta-alavaraus (m ²)
TUA1	22 000	IA1.1	12 000	15 770	11 678
		IA1.2	10 000	13 143	9 463
TUA2	28 000	IA2.1	20 000	26 286	19 161
		IA2.2	8 000	10 514	14 737

Tuotantoalueeseen TUA2 kuuluu lisäksi varalla olevat imeytysalueet IA2.3 ja IA2.4, joille ei ole hakemuksessa esitetty mitoitus- ja maksimiarvoja. Alueen IA2.3 pinta-alavaraus on 9 380 m² ja alueen IA2.4 pinta-alavaraus on 5 184 m².

Imeytys toteutetaan ensisijaisesti kaivoimeytyksenä ja toissijaisesti sadetusimeytyksenä. Poikkeuksen tästä muodostaan imeytysalue IA2.1, jolla imeytys toteutetaan allasimeytyksenä vanhaan sorakuoppaan rakennettavien altaiden avulla.

Kaivoimeytyksessä raakavesi imeytetään kaivoa ympäröivään maaperään siviilin kautta. Imeytyskaivo vastaa rakenteeltaan vedenottokaivoa. Maaperässä vesi jatkaa kulkua kaivon ulkopuolella painovoimaisesti kohti pohjavedenpintaa. Imeytyskaivolla ja sen rakenteella ei ole yhteyttä raakaveden puhdistukseen vaan se toimii ainoastaan välineenä, jolla vesi saadaan imeytymään maaperään ja edelleen pohjavesivyöhykkeeseen. Sadetus- ja allasimeytykseen verrattuna kaivoimeytys vie vähemmän tilaa ja aiheuttaa siten pienempiä muutoksia olemassa olevaan maisemaan.

Imeytysalueelle IA1.1 rakennetaan arviolta 6 uutta kaivoa, imeytysalueelle IA1.2 arviolta 5 uutta kaivoa ja imeytysalueelle IA2.2 arviolta 4 uutta kaivoa.

Sadetusimeytyksessä raakavettä sadetaan maan pinnalle käyttämällä imeytysalueille pinta-asennuksena tehtyä imeytysputkistoa. Sadetettu vesi imeytyy maan sisään ja kulkeutuu pohjavesivyöhykkeeseen. Imeytykseen varataan pinta-alaa seuraavasti: IA1.1 11 680 m², IA1.2 9 460 m² ja IA 2.2 14 280 m². Varatut pinta-alat on mitoitettu niin, että kullakin imeytysalueella on varauduttu imeytyspaikkojen sekä imeytystapojen vuorotteluun kaivoimeytyksen kanssa.

Jokainen imeytysalue jaetaan imeytysputkistojärjestelyin useampaan imeytyspaikkaan. Yksi tai kaksi imeytyspaikoista on kerrallaan käytössä muiden imeytyspaikkojen ollessa levossa. Aluetta sadetetaan yksi vuosi ja sen jälkeen se on vähintään vuoden levossa. Kerralla vaadittavat sadetuspinta-alat ovat seuraavat: IA1.1. 5 840 m², IA1.2 4 730 m² ja IA2.2 4 760 m².

Allasimeytyksessä imeytettävä vesi imeytyy maapohjaisen altaan pohjan läpi ja kulkeutuu pohjavesivyöhykkeeseen. Allas mitoitetaan käyttäen 0,1 m/h pintakuormaa, jolloin allaspinta-alaa tarvitaan noin 8 300 m². Mitoitusvesimäärän imeytys tapahtuu kahdella altaalla ja varalla on kaksi muuta allasta, joita voidaan käyttää huolto- ja puhdistustoimenpiteiden aikana.

Poikkeustilanteessa raakaveden pumppaus ja imeyttäminen on mahdollista keskeyttää noin viikoksi ilman, että teko- ja pohjaveden pumppausta tarvitsee keskeyttää.

Tekopohjaveden otto ja laatu

Tekopohjaveden oton mitoitusarvo on 70 000 m³/d eli 2 920 m³/h ja maksimitilanne on 92 000 m³/d eli 3 830 m³/h. Tekopohjavesi otetaan kaivojen kautta. Tuotantoalueeseen TUA1 kuuluvalla kaivoalueella KA1 on ennestään kaksi kaivoa ja sille rakennetaan 4–6 uutta kaivoa. Tuotantoalueeseen TUA2 kuuluvalla kaivoalueella KA2 on ennestään yksi kaivo ja sille rakennetaan 5–7 uutta kaivoa.

Tekopohjaveden muodostus alentaa veden orgaanisen aineen määrää (TOC:ta). Tavase Oy:n tekopohjavesilaitoksen TOC-poistuman voidaan teoreettisesti arvioida olevan 65 – 80 %, jolloin tuotetun veden TOC on 1,3 – 2,3 mg/l. Tekopohjaveden happipitoisuuden arvioidaan olevan noin 2 – 9 mg/l. Viipymät imeytysalueilta kaivoalueille sekä alueen luontaisen pohjaveden happipitoisuus (6 mg/l) tasoittavat vaihteluita. Happipitoisuuden ei arvioida laskevan niin paljon, että tuotettavaan veteen liukenesi merkittäviä määriä rautaa tai mangaania. Tekopohjaveden yleisten laatuparametrien on arvioitu olevan seuraavat: hiilidioksidipitoisuus 8 mg/l, alkaliteetti 0,25 mmol/l, pH 6,5 ja kalsiumpitoisuus 5 mg/l.

Tekopohjaveden valmistus tuottaa biologisesti stabiilia ja hygieenisesti hyvälaatuista talousvettä. Tekopohjaveden laadun vaihtelut ovat vähäisiä ja myöskään vuodenaajoista johtuvaa vaihtelua ei ilmene. Vesi on viileää vuoden ympäri. Pitkät viipymät harjussa ja eri tuotantoalueiden vesien sekoittuminen siirtopumppaamossa vähentävät edelleen tekopohjaveden laadunvaihteluita. Jälkikäsittelylle ei näin ollen ole tarvetta, alkalointia ja veden desinfiointia lukuun ottamatta.

Roineen vedessä syanobakteereiden osuus biomassasta on alhainen. Tavase Oy:n tekopohjavesilaitoksella tuotettavassa vedessä ei siten voida olettaa esiintyvän sinileväongelmaa.

Liikennejärjestelyt

Huoltoyhteysverkosto suunnitellaan ja rakennetaan siten, että mahdollisimman paljon käytetään nykyisiä ajouria ja polkuja. Päähuoltoteiden tulee olla 4–5 m leveitä. Vähemmän tärkeät huoltoyhteydet ovat hieman kapeampia. Ensisijaisesti vanhat ajourat parannetaan poistamalla mahdollinen kasvillisuus ja humus tiepohjalta tarvittavalta leveydeltään ja ajetaan pinnoitteeksi 150–200 mm:n murskekerros. Teiden kuivatus varmistetaan tarvittaviin kohtiin kaivettavilla sivuojilla ja rummuilla. Natura-alueilla huoltoyhteysväylät pyritään pitämään mahdollisimman luonnontilaisina. Siirtopumppaamoalueen tulotie sekä piha-alue asfaltoidaan. Raakavesipumppaamoalue sekä sen huoltoyhteys rakennetaan murskepintaisena ja pumppaamon piha-alue aidataan maisemaan soveltuvalla aidalla.

Tekopohjavesilaitoksen rakentamisen aikaiset vaikutukset hakemussuunnitelman mukaan

Pohjaveteen ei kohdistu haitallisia vaikutuksia rakentamisen aikana. Imuputkien rakentaminen Roineen Hiedanperänlahdella samentaa alueen vettä väliaikaisesti, mikä saattaa haitata kalastusta ja virkistyskäyttöä sekä karkottaa tilapäisesti kalat, pohjaeliöt ja ravut rakennusalueen lähiympäristössä.

Tekopohjavesilaitoksen rakenteiden rakentaminen sijoittuu pääosin alueille, joissa luontoarvot ovat vähäisiä. maahan asennettavien putkilinjojen, huoltoteiden ja kaivojen rakentaminen muuttaa nykyistä kasvillisuuspeitettä rakennusalueilta. Rakentamisen seurauksena Natura-alueen harjumetsien luonne heikkenee 0,58 ha alalta. Rakentaminen aiheuttaa vähäistä ja ajoittaista meluhaittaa. Tiestöön aiheutuu väliaikaista haittaa. Maankaivu ja puuston poistaminen vaikuttavat paikallisesti maisemaan rakennusaikana.

Tekopohjavesilaitoksen käytön aikaiset vaikutukset hakemussuunnitelman mukaan

Imeytysalueilla pohjaveden pinnat nousevat paikallisesti ja kaivoalueilla pohjaveden pinnat laskevat paikallisesti. Imeytyskokeiden ja virtausmallien perusteella arvioitu ylenemä tuotantoalueella TUA1 on suurimmillaan 3 m ja alenema kaivoalueen ympäristössä 0,5 m luokkaa. Tuotantoalueella TUA2 suurimman ylenemän on arvioitu olevan 2 m ja aleneman 1,5 m. Tekopohjaveden valmistuksella ei ole haitallisia vaikutuksia alueen pohjaveden laatuun. Tekopohjaveden valmistuksella ei ole haitallisia vaikutuksia Raikun vedenottamon toimintaan. Muutamiin yksityisiin talousvesikaivoihin saattaa hankkeesta aiheutua lieviä haitallisia vaikutuksia veden laatuun ja/tai pinnankorkeuteen.

Raakavedenoton Roineesta ei arvioida laitoksen käytön aikana vaikuttavan järven veden laatuun. Suunniteltu maksimivedenotto edustaa laskennallisesti noin 2,7 %:a Valkeakosken keskivirtaamasta. Suunniteltu keskimääräinen vedenotto vaikuttaa teoreettisesti vuositasolla noin 3 cm Valkeakosken yläpuolisen vesistöalueen pinnankorkeuteen.

Hankkeesta ei ole arvioitu aiheutuvan merkittäviä haitallisia vaikutuksia Keisarinharjun-Vehoniemenharjun Natura-alueen suojeluarvoille eikä alueen eheydelle. Natura-alueen ekologinen rakenne ja toiminta säilyvät pitkällä aikavälillä elinkelpoisina, eikä hanke vaikuta merkittävän kielteisesti kyseisen alueen eheyteen ja suojelutavoitteeseen. Natura-alueella suojeltavien luontotyypin toiminnalliset ominaispiirteet pysyvät pitkällä aikavälillä kokonaisuudessaan vakaana.

Imeytysalueilla sadetus tulee muuttamaan harjumetsien kasvillisuuden luonnetta. Kasvillisuusvaikutukset kohdistuvat 1,8 ha alalle. Sadetuksen kasvillisuusvaikutukset eivät ulotu imeytysalueen ympäristöön. Puuston osalta ei ole odotettavissa merkittäviä vaikutuksia.

Suunnitellut toimet kohdistuvat pysyvästi noin 0,14 hehtaarin alalle Punamultalukon kiinteistöllä. Se vastaa Punamultalukon pinta-alasta noin 0,6 %.

Ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa imeytyksen seurauksena imeytysalueiden maaperän pintakerroksen pH muuttuu. Mikäli humuskerroksen ja kivennäismaan pH nousee arvoon 6,7, alkaa nitrifikaatio. Imeytyksen loputtua nitrifikaatio heikkenee, vaikka maaperän pH olisikin korkea. Imeytysalueiden pienilmasto tulee muuttumaan sadetuksen seurauksena. Sadetusimeytys lisää maapinnan ja maaperän kosteutta imeytysalueella ja sen lähiympäristössä. Kosteuden lisääntyminen tasoittaa lämpötilavaihtelua. Muutokset vaikuttavat imeytysalueiden kasvillisuuteen ja selkärangattomien eläimistöraakenteeseen. Lajisto muuttuu rehevempää kasvillisuutta ja kosteutta suosivien lajien suuntaan. Myös edustavin harjukasvillisuus muuttuu luonteeltaan sadetuksen seurauksena. Nisäkkäisiin vaikutukset jäävät varsin vähäisiksi, koska hanke ei aiheuta erityistä melua tai estä nisäkkäiden liikkumista harjualueella. Tekopohjavesilaitoksen vaikutus selvitysalueen pesimälinnustoon tulee olemaan myös vähäinen, hanke ei myöskään uhkaa uhanalaisten tai harvinaisten lintujen esiintymistä.

Korvausperusteet maanomistajien osalta

Maanomistajien Arviointikeskus Oy:n 28.2.2019 päivätyn selvityksen mukaan kohdealueella on vuosina 2014–2018 tehty 7 peltokauppaa, joissa peltomaan hinta on ollut 7 200–25 416 €/ha, keskihinnan ollessa 17 195 €/ha ja mediaanihinnan 16 240 €/ha. Ainakin kaksi kaupoista on tehty selvästi yli käyvän hinnan. Saadun selvityksen perusteella pellon hinnaksi on arvioitu 12 000 €/ha.

Puuttomasta metsämaasta ei ollut kauppahintoja saatavana. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion mukaan metsämaan tuottoarvo Pirkanmaalla on 150–580 €/ha. Maa- ja metsätalouden käyttöoikeudet ovat useissa maantie- ja lunastustoimituksia koskevissa tuomioissaan määrännyt metsämaan korvauksen tasoon 80–1 200 €/ha. Ottaen huomioon kohteiden edullisen sijainnin, on kaikki metsätaloustaloudessa olevat tilukset hinnoiteltu yksikköhinnan 1 200 €/ha mukaisesti.

Maanmittauslaitoksen ylläpitämän Kiinteistöjen kauppahintarekisterin mukaan kohdealueella on vuosina 2013–2018 tehty 14 asemakaavan ulkopuolisten rakennuspaikkojen kauppaa. Näissä kaupoissa neliöhinta on vaihdellut välillä 1–9 €/m², keski- ja mediaanihinnan ollessa 5,22 €/m². Rakennuspaikkojen yksikköhintana on tämän perusteella esitetty käytettäväksi 5 €/m².

Vesialueen hinnaksi on arvioitu toimituskäytännön ja tehtyjen vähäisten vesialuekauppojen perusteella 1 000 €/ha.

Maan tiivistymisestä ja muusta rakentamiseen liittyvästä haitasta esitetään korvaukseksi työalueelta 1 500 €/ha.

Putki- ja työalue on arviolta vuoden poissa viljelystä. Sadonmenetys tulisi korvata 4,5 tonnin hehtaarisadon ja keskimääräisen 200 €/tonni viljahinnan mukaan hintaan 900 €/ha. Menettävien EU-tukien osalta ei korvausta ole perusteltua maksaa, koska tämän osuuden katsotaan menevän viljelykustannuksiin.

Puuston odotusarvo ja taimikoiden kustannusarvo tulee korvata putki- ja työalueelta Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion julkaisemien Summa-arvomenetelmän aputaulukoiden mukaan. Tältä osin on esitetty minimikorvaukseksi 750 €/ha.

Korvaukseksi maastoon sijoitettavista havaintoputkista on arvioitu 100 €/putki.

Tontti- ja odotusarvomaalla sekä vesialueella on esitetty korvattavaksi yleisen korvauskäytännön mukaisesti alueen ”vuokrana” 5 % laskettuna maapohjan käyvästä arvosta eli 750–2 500 €/ha.

Korvausperusteet Roineen osakaskunnan osalta

FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy on laatinut 28.3.2014 päivätyn laskelman korvauksista Roineen osakaskunnalle. Laskelman mukaan putkilinjan rakennustöiden on arvioitu kestävän alle 6 kuukauden ajan. Rakennustyöt tulevat karkoittamaan kaloja melun ja sementuman takia rakennustöiden ajaksi rakennusalueelta, mutta kalat ovat kalastettavissa normaalisti rakennusalueen ulkopuolella.

Vapaa-ajan kalastuksessa saatava saalis on rinnastettava arvoltaan ammattikalastajan saamaan hintaan perkaamattomasta kalasta. Kuluttajahinta pitää sisälleen käsittelystä ja kaupasta aiheutuvia kustannuksia, jotka eivät normaalisti sisälly vapaa-ajankalastajan saaliiseen. Roineen osakaskunnan keskimääräinen kaikkien kalalajien kalasaalis on ollut noin 12 kg/ha. Vuoden 2011 ammattikalastajahinnoilla laskettuna saaliin arvo oli noin 24,5 €/ha.

Haitta-alue on leveimmillään noin 200 metriä leveä rannan läheisyydessä. Tämä alue ulottuu noin enimmillään 150 metrin päähän rannasta. Muualla putki lasketaan painojen avulla pohjaan ja haitta-alue jää huomattavasti kaapeammaksi, noin 100 metriä leveäksi rakentamisaikana. Putkilinjan pituus on yhteensä korkeintaan 1 700 metriä. Haitta-alueen pinta-alaksi saadaan tällä perusteella 18 ha.

Edellä esitetyillä perusteilla korvauksen määräksi kalastuksen estymisestä rakentamisen aikana on laskettu $18 \text{ ha} \times 24,5 \text{ €/ha} \times 0,5 = 220,5 \text{ euroa}$.

Rakentamistöistä rannan lähellä on arvioitu koituvan haittaa kevätkutuisten kalojen, lähinnä hauen, särjen ja ahvenen, lisääntymiselle ja poikastuotannolle. Alueella, jossa putki lasketaan pohjaan, merkittävää haittaa poikastuotannolle ei synny. Putkea tullaan kaivamaan pohjan sisään noin enintään 150 metrin matkalle rantaviivasta. Kasvillisuutta tuhoutuu noin 6–8 metriä leveältä alalta.

Tuloksellisia hauki-istutuksia tehdään istuttamalla 0,1–0,2 haukea yhdelle metrille rantaviivaa. 150 metrin matkalla tämän vastaa noin 15–30 haukea ensimmäisenä vuotena, haitta vähenee vesikasvillisuuden palautuessa 25 % vuodessa. Tämän perusteella korvaukseksi voidaan laskea $15 \text{ €} + 11,25 \text{ €} + 7,5 \text{ €} + 3,75 \text{ €} = 37,5 \text{ euroa}$.

Rapukannan oletetaan tuhoutuvan kokonaan edellä mainitulla putkilinjan kaivannon alueelta. Rapukannalle aiheutuu todennäköisesti myös erittäin suuri haitta rakennuksesta aiheutuvan voimakkaan sementuman alueella, joka on noin 25 m levä ja pinta-alaltaan 0,375 ha.

Osakaskunta on arvioinut rapukannan tiheydeksi 85 aikuista rapua hehtaarilla. Teoriassa tällainen rapusaalis voidaan saada 2 kertaa vuodessa. Näin laskettuna

menetys on noin 64 aikuista rapua. Yhden emoravun hinnaksi osakaskunta arvioi 2 euroa sekä lisäksi puolet menetettyjen emorapujen hinnasta korvaukseksi menetetyistä poikasista. Emorapujen hinnaksi tulee tämän perusteella 128 euroa ja poikasten hinnaksi 64 euroa ensimmäisenä vuotena, yhteensä 192 euroa. Seuraavana kolmena vuotena poikasten hintaa ei enää tarvitse korvata, sillä alueella on kasvamassa uusi rapukanta. Kokonaiskorvaukseksi raputaloudelle aiheutuvasta haitasta voidaan laskea $192 \text{ €} + 128 \text{ €} + 128 \text{ €} + 128 \text{ €} = 576 \text{ euroa}$.

Putkilinjan päällä sekä noin 10 metrin etäisyydellä molemmin puolin putkilinjaa osakaskunta on arvioinut kaikkien verkkokalastajien kieltäytyvän kalastamasta. Muita kalastusmuotoja voidaan kuitenkin toteuttaa tällä alueella. Haitta kalastukselle putkilinjan päällä on arviolta 50 %. Noin 40 metriä molemmin puolin tätä aluetta arviolta 75 % kalastajista ei uskalla kalastaa verkoilla, haitta kalastukselle on siten 37,5 %. Noin 50 metriä molemmin puolin tätä aluetta puolet kalastajista ei uskalla pitää verkkoja, haitta kalastukselle on 25 %. Haitta-alue kalastukselle on siis noin 100 metriä molemmin puolin putkilinjaa ja haitan suuruus vähenee putkilinjasta pois päin mentäessä.

Haitta-alueen pinta-alaksi voidaan laskea käyttäen edellä mainittuja pinta-aloja sekä kalastukselle aiheutuvan haitan prosenttilukuja yhteensä 8,45 ha. Tämän pinta-alan mukaan laskettuna pysyvän haitan suuruus on 207,025 euroa vuodessa. Muutettaessa korvaus kertakaikkiseksi kerrotaan vuosikorvaus 20:llä. Korvaukseksi pysyvästä haitasta voidaan siten laskea $207,025 \text{ €} \times 20 = 4140,5 \text{ euroa}$.

Korvauksena käyttöoikeudesta toisen vesialueeseen maksetaan putkien osalta yleensä 0,5–1 €/m. Tässä hankkeessa putken halkaisija on kuitenkin 1,2 metriä eli noin 2,5-kertainen yleisemmin järviolueelle asetettaviin putkiin nähden. Rinnakkaisputki ei lisää merkittävästi haittavaikutusta yhteen putkeen verrattuna. Osakaskunta on arvioinut suhteen korvausvaatimuksessaan 1,5-kertaiseksi. Perushinnalla 0,5 €/m laskettuna on korvaus käyttöoikeudesta toisen vesialueeseen siten $(0,5 \text{ €/m} \times 2,5 \times 800 \text{ m}) + (0,5 \text{ €/m} \times 2,5 \times 1,5 \times 800 \text{ m}) = 2 \text{ 500 euroa}$.

Edellä esitetyn perusteella laskelmassa on esitetty Roineen osakaskunnalle maksettavaksi kertakorvaukseksi yhteensä 7 474,5 euroa.

Oikeudellinen arviointi

Arto Paanasen esteellisyys

Asiassa ei ole ilmennyt mitään perustetta katsoa, että Paananen olisi ollut esteellinen tässä asiassa hallintolain 28 §:n 1 momentin 1–6 kohtien perusteella. Paanasen mahdollista esteellisyyttä on siten arvioitava saman momentin 7 kohdan yleislausekkeen perusteella.

Yleislausekkeen mukaan virkamies on esteellinen, jos luottamus hänen puolueettomuuteensa ”muusta erityisestä syystä vaarantuu”. Hallinnossa on vakiintuneesti edellytetty, että tällaisen syyn on oltava lähtökohdiltaan myös ulkopuolisen havaittavissa ja sen puolueettomuutta vaarantavan vaikutuksen on ol-

tava suunnilleen saman asteinen kuin erityisten esteellisyysperusteiden. Yleislauseke perustuu lähinnä kiinteään sidonnaisuuteen päätöksenteon kohteena olevaan asianosaiseen tai käsiteltävänä olevaan asiaan.

Muutoksenhakijat ovat perustelleet väitteitään Paanasen esteellisyydestä pääasiassa hänen aikaisemmalla toiminnallaan Pirkanmaan ELY-keskuksessa ja siitä syntyneellä lojaliteetilla Tavase-hankkeeseen, joka on käynnistynyt Pirkanmaan ELY-keskuksen edeltäjän Pirkanmaan ympäristökeskuksen aloitteesta ja jota Pirkanmaan ELY-keskus on edelleen edistänyt. Kuitenkin jo hallintolakiä edeltäneessä hallintomenettelylaissa oli nykyisessä hallintolaissa säädettyä yleislauseketta vastaava esteellisyyssäännös. Hallintomenettelylakia koskevan hallituksen esityksen mukaan yleislausekejävi voi tulla kysymykseen muun muassa silloin, kun henkilön puolueettomuutta saatetaan ryhtyä epäilemään yleisön keskuudessa. Tällainen epäily nyt kysymyksessä olevassa asiassa on esitetty.

Korkein hallinto-oikeus on vuosikirjaratkaisussaan KHO:2018:116 katsonut, että hallinto-oikeuden määräaikaisena esittelijänä toiminut Maahanmuuttoviraston ylitarkastaja oli esteellinen toimimaan esittelijänä kansainvälisen suojelun myöntämistä koskevassa asiassa, mutta tämä liittyi asian erityispiirteisiin, muun muassa Maahanmuuttoviraston maalinjauksiin. Hallinto-oikeuden esittelijään sovelletaan oikeudenkäymiskaaren 13 luvun 7 §:n säännöstä toisen asteen jäävistä. Kyseistä säännöstä ei sovelleta ympäristölupaviranomaisen virkamiehiin. Hallintolainkäytössä on vakiintuneesti katsottu, että työ- tai virkasuhde viranomaiseen ei sellaisenaan synnytä sellaista lojaliteettisuhdetta viranomaiseen, että virkamies tulisi pelkästään tällä perusteella esteelliseksi. Nämä seikat huomioon ottaen Paanasta ei voida pitää esteellisenä pelkästään sillä perusteella, että hän on Pirkanmaan ELY-keskuksessa työskennellessään osallistunut Tavase Oy:n asioiden käsittelemiseen. Asiakirjoista ei myöskään ilmene, että Paananen olisi ELY-keskuksessa osallistunut sellaisten ratkaisujen tekemiseen tai lausuntojen antamiseen, joilla olisi ollut välittömiä oikeusvaikutuksia nyt kysymyksessä olevan hakemusasian käsittelyyn.

Aluehallintovirastossa työskennellessään Paananen on mahdollisesti antanut Tavase Oy:lle tietoja Tavase Oy:n asioiden käsittelyaikatauluista. Tällaisten tietojen antaminen on Paanasen työtehtäviin kuuluva rutiiniomainen toimintapide, jota ei voida pitää perusteena katsoa, että Paanasen puolueettomuus olisi objektiivisesti vaarantunut. Valittajien esiin tuomat lehtikirjoitukset eivät sillä mitään sellaista, joka antaisi aihetta epäillä, että Paananen olisi antanut etukäteistietoja päätöksen sisällöstä.

Aluehallintovirastojen lupa-asioita vastaavat asiat on aiemmin käsitelty ja ratkaistu ensiasteena tuomioistuimissa. Vaativien ympäristö- ja vesitalouslupa-asioiden käsittely liitännäisvaatimuksineen on lainkäyttöön rinnastuvaa ratkaisutoimintaa, joka edellyttää ratkaisuun osallistuvilta hallintoviranomaisilta ja päätöksentekijöiltä korostettua objektiivista puolueettomuutta. On mahdollista, että valvojana toimiminen hakemukseen liittyvän asian käsittelyn aiemmissa vaiheissa on ulkopuolisten asianosaisten tarkastelussa näyttänyt epäilyttävältä. Hallintolain 28 §:n 1 momentin 7 kohdan yleislausekkeen vakiintunut, suppea tulkinta ei kuitenkaan automaattisesti tee ELY-keskuksessa valvojana toimintaa Paanasta esteelliseksi osallistumaan asian ratkaisuun aluehallintovirastossa, eikä asiassa ole muutoinkaan saatu sellaista selvitystä, jonka perusteella

olisi katsottava, että Paanasen puolueettomuus olisi erityisestä syystä vaarantunut. Näissä olosuhteissa aluehallintoviraston päätöstä ei ole syytä kumota sillä perusteella, että Paananen olisi ollut esteellinen.

Muut väitetyt virheet aluehallintoviraston menettelyssä

Päätöksessään 18.6.2015 numero 72/2015/2 aluehallintovirasto hylkäsi Tavase Oy:n lupahakemuksen pelkästään Natura 2000 -alueisiin liittyvillä perusteilla ottamatta kantaa luvan myöntämisen edellytyksiin muutoin. Vaasan hallintovirasto ja korkein hallinto-oikeus ovat sittemmin katsoneet, että aluehallintoviraston ei olisi tullut esittämillään perusteilla hylätä hakemusta Kangasalan osalta ja palauttanut asian tältä osin aluehallintovirastolle. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tuomioistuimen ei tällaisessa tilanteessa tule ottaa kantaa luvan myöntämisen edellytyksiin muutoin, vaan aluehallintoviraston tulee käsitellä asia uudelleen saman ja uuden käsittelyn yhteydessä mahdollisesti toimitetun lisäselvityksen perusteella. Se, että aluehallintoviraston myönteinen päätös on syntynyt suurimmalta osin saman selvityksen perusteella kuin aikaisempi kielteinen päätös, ei siten ole menettelyvirhe.

Se, että viittaukset Pälkäneen toimintoihin saattavat tehdä asiakirjat sekaviksi uudessa käsittelyssä, jossa Pälkäneen toimintoja käsitellään erikseen, ei ole riittävä peruste poistaa viittaukset Pälkäneen toimintoihin hakemusiakirjoista.

Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä 30.8.2018 ei ole määrätty, että Tavase Oy:n hankkeen Kangasalan ja Pälkäneen osia on käsiteltävä yhdessä. Kun otetaan huomioon, että korkein hallinto-oikeus on ratkaissut asian Kangasalan osalta eri tavoin kuin Pälkäneen osalta, etäisyydet tuotantoalueiden välillä ja niiden sijoittuminen eri akvifereihin sekä se, että Kangasalan ja Pälkäneen hankkeilla ei ole osoitettu olevan sellaisia yhteisvaikutuksia, jotka edellyttäisivät hankkeiden käsittelyä yhdessä, ei erillisten päätösten antaminen Kangasalan ja Pälkäneen toimintojen osalta voida pitää menettelyvirheenä. EU:n tuomioistuimen oikeuskäytäntö ei anna aihetta arvioida asiaa toisin, koska se koskee tilanteita, joissa velvollisuus soveltaa ympäristövaikutusten arviointimenettelyä on yritetty kiertää hanketta pilkkomalla. Tällaisesta tilanteesta ei nyt ole kyse.

Käyttöoikeus kiinteistölle Soramaa 211-463-2-101 on, kuten muutkin käyttöoikeudet, myönnetty vesilain 2 luvun 13 a §:n nojalla. Tuon lainkohdan perusteella käyttöoikeus voidaan myöntää toisen omistamaan alueeseen riippumatta siitä, onko hakijalla vesilain 2 luvun 13 §:ssä tarkoitettu pysyvä käyttöoikeus vähintään puoleen tarvittavasta alueesta vai ei. Lainkohdan soveltaminen edellyttää, että luvan myöntämisen edellytykset täyttyvät ja hanketta voidaan pitää yleisen tarpeen vaatimana. Näin ollen ei ole lähtökohtaisesti merkitystä sillä, onko Tampereen kaupungilla ollut oikeus vuokrata kyseinen kiinteistö Tavase Oy:lle vai ei. Luvan myöntämisen edellytyksiä ja yleistä tarvetta käsitellään jäljempänä.

Hallinto-oikeus katsoo, että aluehallintoviraston päätöksessä on asianmukaisesti vastattu asiassa esitettyihin muistutuksiin ja lausuntoihin.

Ympäristövaikutusten arviointimenettely

Uusi laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (252/2017) astui voimaan 16.5.2017. Uusi laki kumosi voimaan tullessaan aikaisemman lain ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (468/1994). Uuden lain 40 §:n 2 momentin perusteella aikaisempaa lakia sovelletaan kuitenkin edelleen sellaisiin hankkeisiin, joiden ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta on tiedotettu kuuluttamalla ennen 16.5.2017. Siirtymäsäännöksessä ei ole annettu mitään takarajaa aikaisemman lain soveltamiselle.

Uusi laki on säädetty Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/52/EU perusteella ja siirtymäsäännös on kyseisen direktiivin 3 artiklan mukainen.

Koska Tavase Oy:n hankkeen ympäristövaikutusten arviointimenettely on toteutettu jo vuonna 2003, siihen on edelleen sovellettava aikaisempaa lakia ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (468/1994). Tällä on se merkitys, että uuden lain säännöksiä muun muassa perustellusta päätelmästä ei sovelleta tässä tapauksessa. Asiassa saadun selvityksen perusteella aluehallintovirasto on menetellyt aikaisemman ympäristönsuojelulain (468/1994) edellyttämällä tavalla asiaa ratkaistessaan.

Ympäristövaikutusten arviointiselostuksen valmistumisen jälkeen hanke on osittain muuttunut siten, että imeytystä toteutetaan myös kaivoimetyksellä, kun ympäristövaikutusten arvioinnissa oli huomioitu vain sadetus- ja allasimetyks. Asiassa saadun selvityksen perusteella kaivoimetyks on kuitenkin ympäristövaikutuksiltaan vähemmän haittaa aiheuttava vaihtoehto, koska se ei muun muassa vaikuta mikroilmastoon yhtä paljon kuin sadetusimetyks. Näin ollen arviointimenettelyä ei ole perusteltua uusua tämän muutoksen johdosta. Muutoinkin olosuhteissa tai suunnitelmassa ei ole osoitettu tapahtuneen sellaisia muutoksia, joiden perusteella pitäisi vaatia uutta arviointimenettelyä. Tämän vuoksi aluehallintoviraston päätöstä ei ole syytä kumota ympäristövaikutusten arviointimenettelyyn liittyvillä perusteilla.

Asiassa saadun selvityksen riittävyys

Hallinto-oikeus arvioi, että hakemukseen liitetty selvitys on tehty asianmukaisesti ja antaa riittävät tiedot asian ratkaisemiseksi. Selvitysten luotettavuutta ei ole syytä epäillä. Selvityksiä on tarpeellisin osin päivitetty.

Intressivertailu ja hankkeen vaikutukset

Hanke ei varsinaisesti palvele kenenkään yksityistä etua. Sen sijaan hanke palvelee yleistä etua, koska se toteutuessaan parantaa Tampereen seudun vesihuollon kapasiteettia. Koska maaperään imeytettävä vesi viipyy maaperässä jonkin aikaa, parantaa hankkeen toteutuminen myös vedenjakelun toimintavarmuutta pintaveden käyttöön verrattuna, koska maaperässä oleva tekopohjavesi toimisi vesivarastona pumppauslaitoksen ollessa poissa toiminnasta.

Asiassa saadun selvityksen perusteella tekopohjavesi vastaa laadultaan luonnollisesti syntynyttä pohjavettä. Koska pohjavedestä tehty talousvesi on yleisesti laadultaan parempaa kuin pintavedestä tehty talousvesi, parantaa hanke

toteutuessaan myös talousveden laatua jakelualueella.

Osa alkuperäisistä osakaskunnista ovat irtautuneet tai irtautumassa hankkeesta, mikä pienentää hankkeesta saatavaa yleistä etua. Ottaen huomioon jäljellä olevat kunnat, on hankkeesta saatava yleinen etu kuitenkin edelleen huomattava.

Hankkeesta aiheutuu sekä yksityisen että yleisen edun menetyksiä. Menetyksiä käsitellään alla toiminnoittain.

Ottoputken asentamisesta aiheutuu veden samentumista ja melua. Tämä puolestaan häiritsee järven elämistötä putken läheisyydessä ja voi myös aiheuttaa viihtyisyyshaittaa ja haitata kalastusta. Haitat ovat kuitenkin tilapäisiä. Asiassa saadun selvityksen perusteella putkisto rakennetaan paikkaan, joka ei ole viitasammakon kutu- tai levähdysaluetta. Lupamääräyksessä 4 on määrätty, että vesistötyöt tulee suorittaa elo-syyskuun aikana eli viitasammakon lisääntymis- ja levähdysaikojen ulkopuolella. Asiassa saadun selvityksen perusteella ei ole ennalta arvioiden odotettavissa, että putkiston rakentamisesta aiheutuisi sellaista viitasammakkoihin kohdistuvaa haittaa, joka estäisi luvan myöntämisen.

Ottoputkiston sijoittamisesta vesistöön ei ole odotettavissa aiheutuvan sellaisia haittoja kalastukselle, veneilylle tai järven elämistölle, että ne olisivat esteenä luvan myöntämiselle.

Raakavesipumppaamon rakentamisesta aiheutuu ennalta arvioiden tavanomaista rakentamiseen liittyvää tilapäistä melu- ja pölyhaittaa. Asiassa saadun selvityksen ja luonnonsuojelulain 48 §:n 1 momentissa säädetyn perusteella rakennuspaikan läheiseen viitasammakkopopulaatioon ei ennalta arvioiden tule kohdistumaan luonnonsuojelulaissa tai muussa laissa kiellettyä häiriötä. Pumppaamon laitteistot sijaitsevat hakemukseen liitettyjen piirustusten perusteella pumppaamorakennuksen sisällä, eikä niistä ennalta arvioiden aiheudu rakennuksen ulkopuolelle leviävää haittaa.

Raakaveden otolla ei saatavissa olevan selvityksen perusteella tule olemaan merkittäviä vaikutuksia Roineen pinnankorkeuteen tai vesitaseeseen. Selvitysten perusteella Roineen vesi soveltuu hyvin tekopohjaveden valmistukseen eikä sen pumppaaminen maaperään aiheuta maaperän tai pohjaveden pilaantumisvaaraa.

Allasimeytysalueen IA2.1 rakentaminen tarkoittaa, että alueelle syntyy keino-tekoinen pintavesialue, mikä muuttaa maisemakuvaa. Lisäksi mikroilmasto allasalueella ja sen läheisyydessä muuttuu jonkin verran kostemmaksi ja viileämmäksi lisääntyvän veden haihdunnan johdosta. Hallinto-oikeus arvioi nämä vaikutukset kuitenkin vähäisiksi ottaen huomioon, että imeytysaltaat rakennetaan käytöstä poistettuun sorakuoppaan eli paikalle, jonka luontoarvot ovat jo tuhoutuneet.

Muut tuotantoalueiden TUA1 ja TUA2 toiminnot sijoitetaan metsämaalle, joten rakentaminen edellyttää puuston poistamista, mikä muuttaa maisemakuvaa. Rakennusaikana syntyy myös tilapäistä meluhaittaa. Sadetus muuttaa alueen mikroilmastoa kostemmaksi ja vaikuttaa siten kasvillisuuteen ja välillisesti pienelämistöön, mutta vaikutukset ovat paikallisia. Koska sadetusimetys on

toissijainen imeytysmuoto, eivät edellä mainitut vaikutukset tule ennalta arvioiden olevan kovin merkittäviä. Kaivoimetyksessä vastaavia ongelmia ei synny. Imeytyksen seurauksena pohjaveden pinta nousee imeytysalueilla ja vastaavasti laskee kaivoalueiden ympäristössä, mutta ottaen huomioon maakerrosten paksuus, ei tällä ennalta arvioiden tule olemaan vaikutuksia kasvillisuuteen. Samasta syystä hanke ei ennalta arvioiden aiheuta maaperän liukumasortumavaaraa.

Hankeen vaikutuksia Natura 2000-alueeseen on jo arvioitu Vaasan hallinto-oikeuden päätöksessä 12.4.2017 numero 17/0124/2 ja korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä KHO:2018:121. Päätösten perusteella hankkeen vaikutukset Natura 2000-alueen luontoarvoihin eli tuona aikana harjumetsien ja tulvametsien luontotyyppeihin eivät ole esteenä luvan myöntämiselle. Olosuhteissa ei tältä osin ole tapahtunut sellaisia muutoksia, jotka antaisivat aiheutta arvioida asiaa toisin.

Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen antamisen jälkeen Natura-alueen suojelua on muutettu siten, että suojelun perusteena ovat edellä mainittujen luontotyyppien lisäksi luontotyyppien osalta humuspitoiset järvet ja lammet, vaihtumissuot ja rantasuot, boreaaliset lehdot sekä puustoiset suot. Lajisuojelun osalta suojelun perusteena on liito-orava. Nämä luontotyypit ovat kuitenkin pääosin niin etäällä hankealueesta, että hankkeella ei voida katsoa olevan niihin haitallisia vaikutuksia. Poikkeuksen muodostaa Punamultalukon pohjalla oleva suo, joihin kohdistuvat haitat on kuitenkin riittävästi huomioitu lupamääräyksessä 41. Hankkeella ei saadun selvityksen mukaan tule olemaan merkittäviä vaikutuksia liito-oravien esiintymisalueisiin. Edellä esitetyn perusteella hankkeen vaikutukset suojeluperusteisiin eivät ole sellaisia, että ne olisivat esteenä luvan myöntämiselle.

Hankkeesta saattaa aiheutua maanomistajille yksityistä haittaa. Valituksissa haittoina on esitetty maa- ja metsätalouden hankaloituminen, Roineen samentumisesta johtuvat viihtyisyshaitat ja kaivojen kuivuminen tai pilaantuminen. Mainitut haitat ovat osittain rakennusvaiheeseen liittyviä tilapäisiä haittoja. Hallinto-oikeus pitää asiassa saadun selvityksen perusteella laajempia haittoja yksityisille epätodennäköisinä. Joka tapauksessa haitat koskisivat merkittävästi pienempää väestömäärää kuin hankkeesta satava hyöty.

Hankeen totuttamiskustannuksia ei vakiintuneen käytännön mukaan oteta huomioon hankkeen hyötyjä ja haittoja arvioitaessa.

Johtopäätös intressivertailun osalta

Edellä ja aluehallintoviraston päätöksen perusteluissa esitetyn perusteella hallinto-oikeus katsoo, että hankkeesta saatava hyöty ylittää merkittävästi siitä aiheutuvat haitat. Luvan myöntämiselle ei ole kaavoituksellista estettä eikä vesilaista, luonnonsuojelulaista taikka muusta laista aiheutuvaa estettä. Lupa on siksi myönnettävä.

Yksittäiset lupamääräykset (pois lukien korvaukset)

Hallinto-oikeus katsoo, että aluehallintoviraston päätöksessä esitetyt lupamääräykset ovat, lupamääräyksiä 13, 52 ja 54 lukuun ottamatta, asianmukaiset ja

riittävät hankkeen vaikutusten hallitsemiseksi. Hallinto-oikeus toteaa lisäksi yksittäisten lupamääräysten osalta seuraavaa:

Vesilaissa ei ole säännöstä, jonka perusteella vesitalousluvassa olisi mahdollista myöntää käyttöoikeus yksityistiehen. Tien käyttöoikeutta koskevat asiat on ratkaistava yksityistielain mukaisessa menettelyssä. Lupamääräys 13 on siten lainvastainen, minkä vuoksi hallinto-oikeus on kumonnut lupamääräyksen 13 ja poistanut sen luvasta.

Koska lupamääräys 13 on poistettava, on myös siihen liittyvä lupamääräys 52 kumottava ja poistettava.

Lupamääräyksessä 18 on esitetty raakaveden enimmäisottomäärät. Lupamääräyksessä 19 on sallittu suurempi ottomäärä, mikäli Pälkäneen puoleinen osa tekopohjavesilaitoksen hakemuksesta saa vesilain mukaisen luvan. Valituksenalainen päätös ei sinänsä koske Pälkäneen puoleista osaa hankkeesta, mutta koska vedenottamo kuuluu Kangasalan puoleiseen toimintaan, tulee sitä koskevat määräykset esittää Kangasalan puoleista toimintaa koskevassa luvassa. Lupamääräyksessä 19 on tarkennettu kokonaisottomäärää siltä varalta, että Pälkäneen puoleiselle toiminnalle myönnetään lupa. Lupamääräystä 19 ei ole syytä muuttaa.

■ ja hänen asiakumppaniensa yhteisvalituksessa on esitetty, että sadetus imeytysalueella IA1.1:llä voisi aiheuttaa haittaa läheiselle omakotitalolle. Karttatarkastelun perusteella kyseinen omakotitalo sijaitsee noin 50 metrin päässä imeytysalueesta, joten imeytysalueen ulkopuolelle mahdollisesti valuva sadetusvesi ehtii ainakin osittain imeytyä maaperään. Kun lisäksi otetaan huomioon, että imeytys imeytysalueella IA1.1 toteutetaan ensisijaisesti kaivoimeytyksellä ja että imeytysalueen ja omakotitalon välinen alue on karttatarkastelun perusteella aika tasaista, ei lupamääräystä 22 ole perusteltua muuttaa yhteisvalituksessa esitetyillä perusteilla.

Yhteisvalituksessa on myös vaadittu lupamääräyksessä 22 tarkoitettun kaivoimeytyksen vähimmäisosuuden nostamista ja ulottamista koskemaan myös Natura 2000-alueen ulkopuolista osuutta imeytysalueesta IA1.1. Sadetus on tarpeen silloin, kun kaivoja ei voida käyttää, joten hyvin suuri vähimmäisprosentti käytännössä estäisi laitoksen toiminnan. Asiassa ei ole ilmennyt tarvetta rajoittaa sadetusta Natura 2000-alueen ulkopuolella. Lupamääräystä 22 ei siten ole tarpeen muuttaa tältäkkään osin.

Lupamääräyksen 23 mukaan sadetus on toteutettava siten, että siitä aiheutuu mahdollisimman vähän haittaa alueen virkistyskäytölle. Alueen käyttäminen virkistyskäyttöön edellyttää, että alueella on mahdollista kulkea, eikä kulkemisesta siten ole tarpeen nimenomaisesti mainita määräyksessä.

Lupamääräyksen 26 mukaan luvan saajan tulee saada terveydensuojeluviranomaisen päätös ennen koetoimintavaiheen aloittamista. Ympäristölupaviranomaisen toimivaltaan ei kuulu arvioida, mitä selvityksiä terveydenhuoltoviranomaisen päätöksenteossaan edellyttää, vaan tämä on pelkästään terveydensuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluva asia. Lupamääräystä 26 ei ole syytä muuttaa valituksessa esitetyillä perusteilla.

Koetoiminnan luonteeseen kuuluu, että toimintaa muutetaan sen perusteella, mitä kokeissa ilmenee. Tällaiset muutokset pitää hyväksyttää valvontaviranomaisella. Lupamääräystä 33 ei ole syytä muuttaa.

Lupamääräyksessä 41 on määrätty, että pohjavedenpinnan tulee pysyä korkeuksien N60 +99,5 m ja N60 +98,0 m välillä, lukuun ottamatta lyhytaikaisia poikkeuksia. Pohjaveden pintataso vaihtelee luonnollisesti jonkin verran riippumatta siitä, toteutuuko hanke vai ei. Poikkeusmahdollisuuden poistaminen johtaisi siihen, että poikkeuksellisista olosuhteista johtuva hyvinkin lyhytaikainen poikkeama pohjaveden pintatasossa johtaisi lupamääräysten rikkomiseen ja mahdolliseen hallintopakkomenettelyyn. Tämä ei olisi valvontaviranomaisen resurssien käytön kannalta tarkoituksenmukaista. Lyhytaikaiset poikkeamat eivät ennalta arvioiden vaikuta Punamultalukon luonnonarvoihin tai kasvillisuuteen. Lupamääräystä 41 ei ole syytä muuttaa.

Lupamääräyksessä 54 määrätään, että mikäli tekopohjavesilaitoksen toiminta huomattavasti vaikeuttaa yksityisen talousvesikaivon käyttöä, tulee luvan saajan käynnistää neuvottelut kaivon omistajan kanssa ja tehdä tarpeelliset toimenpiteet vedensaannin turvaamiseksi tai maksettava sovittavat korvaukset.

Lupamääräyksessä 54 kuvattu menettely on luonnostaan aikaa vievä. Esimerkiksi maataloudessa kaivon käytön estyminen voi kuitenkin hyvinkin nopeasti johtaa maatalousyrittäjän kannalta kohtuuttomaan tilanteeseen. Tällaisessa tilanteessa neuvotteluprosessi on liian hidaskäyttö eikä se riittävästi turvaa talousvesikaivon käyttäjän oikeutta. Hallinto-oikeus on tämän vuoksi lisännyt lupamääräykseen 54 velvoitteen luvan saajalle toimittaa haitan kärsijälle talousvettä, kunnes vedensaanti on saatu muulla tavalla turvattua.

Lupamääräys 62 koskee vesilain 3 luvun 20 §:n mukaista määräaikaistarkistamista. Määräys ei estä sitä, että hakemus lupamääräysten tarkistamisesta pannaan vireille vesilain 3 luvun 21 §:n nojalla jo ennen lupamääräyksessä 62 tarkoitettua määräaikaista, eikä se myöskään estä puuttumista mahdollisiin haittoihin tai epäkohtiin hallintopakkomenettelyssä. Lupamääräystä 62 ei siten ole tarpeen muuttaa.

Lupapäätöksen liitteenä 2 olevassa tarkkailuohjelmassa on muun ohella määrätty, että raakaveden eli Roineen järviveden näytteistä tulee tehdä vaikutusten tarkkailun kannalta oleelliset järvivesianalyysit. Kiintoaine kuuluu oleellisiin analyysihin, vaikka sitä ei olekaan nimenomaisesti mainittu.

Raakaveden laadun osalta kyse ei ole päästöstä eikä suoranaisesti hankkeesta aiheutuvista vaikutuksista. Selvitysten mukaan Roineen vesi soveltuu hyvin tekopohjavesilaitoksen raakavedeksi eikä ole odotettavissa, että raakavedenlaatu heikkenisi nykyisestä. Tarkempia raja-arvoja ei ole tarpeen asettaa.

Oleelliset rakennustöiden aikaiset tarkkailtavat parametrit ovat sameus ja kiintoaine ja nämä kuuluvat tavanomaisiin järvivesianalyysihin. Vesistö rakentamista koskevia tarkkailuohjelman määräyksiä ei ole tarpeen täsmentää.

Korvaukset

Maa-alueiden omistajille määrätyt korvaukset perustuvat Maanomistajien Arviointikeskus Oy:n arvioon. Valituskirjelmässä on esitetty, että korvaukset ovat liian pieniä ja koskevat liian suppeaa henkilöpiiriä, mutta näiden väitteiden tueksi ei ole esitetty mitään selvitystä esimerkiksi toteutuneista kiinteistökaupoista. Tämän vuoksi ja koska asiassa ei ole ilmennyt muuta syytä pitää korvauksia liian alhaisina, on nämä vaatimukset hylättävä.

Roineen osakaskunnalle on lupamääräyksessä 49 määrätty maksettavaksi kertakaikkisena korvauksena 8 248 euroa, mikä ylittää hakemussuunnitelmaan liitetyn laskelman mukaisen korvauksen. Lisäksi luvan saajan on lupamääräyksen 50 mukaan maksettava kalatalousmaksua 2 000 euroa vuodessa rakentamistöiden ajan sekä kaksi vuotta vesistö rakentamisen jälkeen. Asiassa saatu selvitys huomioon ottaen hallinto-oikeus pitää luvassa määrättyä käyttöoikeuskorvausta riittävänä. Hallinto-oikeus pitää myös kalatalousmaksua riittävänä kompensoimaan hankkeesta kala- ja rapukannalle sekä kalastukselle ja ravustukselle aiheutuvat vahingot.

Kalatalousmaksun tarkoituksena on kompensoida sekä yleiselle että yksityiselle kalatalousedulle koituvat menetykset. Asiassa saatu selvitys sekä annetut lupamääräykset ja erityisesti kaivu- ja asennustyötä ja suojaverhoa koskevat lupamääräykset 4 ja 5 huomioon ottaen hallinto-oikeus katsoo, että hankkeesta aiheutuvat haitat kalastukselle ja ravustukselle tulevat olemaan pienemmät kuin mitä Roineen osakaskunta on esittänyt. Tämän vuoksi ja ottaen huomioon lupapäätöksessä määrätty käyttöoikeuskorvaus ja kalatalousmaksu, ei hankkeesta ennalta arvioiden aiheudu sellaista vaikutuksia, että Tavase Oy olisi määrättävä maksamaan osakaskunnalle muuta korvausta. Osakaskunnan vaatimukset on siten hylättävä.

Johtopäätös

Vesilain 3 luvun 4 §:n mukaiset edellytykset luvan myöntämiseksi täyttyvät, joten aluehallintoviraston on tullut myöntää haettu vesitalouslupa. Toimittaessa lupamääräysten mukaisesti hallinto-oikeuden niihin tekeminen muutoksineen, ei hankkeesta ennalta arvioiden aiheudu vesilaissa, luonnonsuojelulaissa tai muussa laissa kiellettyä seurausta.

Sovelletut oikeusohjeet

Perusteluissa mainitut

Valmisteluluvan täytäntöönpanon kieltäminen

Hallinto-oikeus hylkää vaatimukset valmisteluluvan täytäntöönpanon keskeyttämisestä.

Perustelut

Asian tultua tällä päätöksellä ratkaistuksi, ei täytäntöönpanon keskeyttämistä koskevien vaatimusten hyväksyminen ole tarpeen.

Sovelletut oikeusohjeet

Vesilaki 3 luku 16 ja 17 §

Oikeudenkäyntikuluja koskeva ratkaisu

Hallinto-oikeus hylkää [REDACTED] ja hänen asiakumppaniensa vaatimukset oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Perustelut

Hallinto-oikeuden asiassa antama ratkaisu ja sen perustelut huomion ottaen ei ole kohtuutonta, että [REDACTED] asiakumppaneineen joutuu pitämään oikeudenkäyntikulunsa hallinto-oikeudessa vahinkonaan.

Sovelletut oikeusohjeet

Hallintolainkäyttölaki 74 § 1 ja 2 momentti.

Hyvitystä oikeudenkäynnin pitkittymisestä koskeva ratkaisu

Hallinto-oikeus hylkää [REDACTED] vaatimuksen oikeudenkäynnin viivästymishyvityksestä.

Perustelut

Sovelletut oikeusohjeet

Oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä annetun lain 3 §:n 1 momentin mukaan yksityisellä asianosaisella on oikeus saada valtion varoista 6 §:ssä tarkoitettu kohtuullinen hyvitys, jos oikeudenkäynti viivästyy siten, että se loukkaa asianosaisen oikeutta oikeudenkäyntiin kohtuullisen ajan kuluessa.

Saman lain 4 §:n 1 momentin mukaan arvioitaessa, onko oikeudenkäynti viivästynyt, otetaan oikeudenkäynnin keston lisäksi huomioon erityisesti: 1) asian laatu ja laajuus; 2) asianosaisten, viranomaisten ja tuomioistuinten toiminta oikeudenkäynnissä; 3) asian merkitys asianosaiselle.

Saman lain 5 §:n 1 momentin mukaan oikeudenkäynnin kestona huomioon otettava aika alkaa: 1) riita- ja hakemusasiassa asian vireilletulosta tuomioistuimessa; 2) rikosasiassa siitä, kun toimivaltainen viranomainen on ilmoittanut vastaajalle hänen tekemäkseen epäillystä rikoksesta tai kun häneen kohdistettu rikosepäily on olennaisesti vaikuttanut hänen asemaansa; 3) asianomistajan vaatimuksen vireilletulosta tuomioistuimessa.

Saman pykälän 2 momentin mukaan hallintolainkäyttöasiassa oikeudenkäynnin kestona huomioon otettava aika alkaa, kun vireillepanoasiakirja on toimitettu asianomaiselle tuomioistuimelle tai viranomaiselle. Oikeudenkäynnin kestona huomioon otettava aika alkaa kuitenkin jo oikaisuvaatimuksen tai muun vastaavan hallintomenettelyssä käsiteltävän vaatimuksen tekemisestä, jos tällainen vaatimus on lain mukaan tehtävä ennen kuin päätökseen saa ha-

kea muutosta valittamalla. Erityisestä syystä oikeudenkäynnin kestona huomi-
oon otettava aika voi alkaa tätä aikaisemmasta ajankohdasta.

Asiassa saatu selvitys

Oikeudenkäyntiasiakirjoista ja Vaasan hallinto-oikeuden asianhallintajärjestel-
mästä saatavien tietojen perusteella [REDACTED] ovat asian aikaisemman
käsittelyn yhteydessä osallistuneet yhteisvastineeseen, joka on saapunut Vaa-
san hallinto-oikeuteen 17.9.2015.

[REDACTED] ovat olleet osapuolia myös muissa Vaasan hallinto-oikeu-
den käsittelemissä Tavase Oy:n hankkeeseen liittyvissä asioissa. [REDACTED]
[REDACTED] ovat ensimmäistä kertaa tulleet osapuoliksi Tavase Oy:tä koskevassa
hallintopakkoasiassa asianosaisseurannon perusteella 23.11.2011.

[REDACTED] ovat panneet vireille valituksen tässä asiassa 7.1.2020.

Oikeudellinen arvio

Hallinto-oikeus toteaa, että valituskirjelmässä on vaadittu hyvityksen suoritta-
mista nimenomaan [REDACTED]. Näin ollen hallinto-oikeus ei käsittele kysymystä
siitä, onko oikeudenkäynti viivästynyt [REDACTED] osalta.

Asiassa on ensiksi arvioitava, koska oikeudenkäynti on [REDACTED] osalta alka-
nut.

Oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä annetun lain 5 §:n 1 momentin
3 kohdan mukaan oikeudenkäynti alkaa hyvitystä vaativan osalta pääsääntöi-
sesti siitä, kun hän on pannut vireille valituksen tai muun vastaavan vaatimuk-
sen. Tässä tapauksessa tuo ajankohta on 7.1.2020. Hallituksen esityksessä HE
85/2012 esitetyn perusteella oikeudenkäynnin voidaan kuitenkin Euroopan ih-
misoikeustuomioistuimen käytännön perusteella katsoa alkaneen tätä aikai-
semmin, jos asiassa voidaan katsoa syntyneen riita jo ennen vireillepano-
asiakirjan toimittamista.

Ottaen huomioon asian aikaisemmat vaiheet hallinto-oikeus katsoo, että asi-
assa on syntynyt riita viimeistään silloin, kun muutoksenhakijat antoivat vasti-
neensa asian aikaisemman käsittelyn yhteydessä.

Sen sijaan riidan ei tässä asiassa voida katsoa syntyneen aikaisempien Tavase
Oy:n asioiden käsittelyn yhteydessä, koska ne koskevat oikeudellisesti erillisiä
asioita. Myöskään ympäristövaikutusten arviointimenettelyä taikka lupahake-
musmenettelyä muutoin ei voida pitää sellaisena asiana, joka osoittaisi riidan
syntyneen.

Edellä esitetyn perusteella hallinto-oikeus katsoo, että oikeudenkäynnin keston
on [REDACTED] osalta katsottava alkaneen 17.9.2015. Tämän perusteella asian
käsittely on [REDACTED] osalta tähän mennessä kestänyt noin 6 vuotta 4 kuu-
kautta, joka jakautuu seuraavasti:

- 1. käsittely Vaasan hallinto-oikeudessa	1 vuosi 7 kuukautta
- käsittely korkeimmassa hallinto-oikeudessa	1 vuosi 4 kuukautta
- uusi käsittely aluehallintovirastossa	1 vuosi 4 kuukautta
- 2. käsittely Vaasan hallinto-oikeudessa	2 vuotta

Hallinto-oikeus katsoo, että mikään edellä esitetyistä ajanjaksoista ei ole yksistään kohtuuttoman pitkä ottaen huomioon, että kyse on poikkeuksellisen laajasta asiasta, joka on edellyttänyt paljon tavallista enemmän työtä. Asian laatu ja laajuus huomioon ottaen myöskään kokonaiskäsittelyaikaa ei voida pitää kohtuuttoman pitkänä.

■■■■ ovat perustelleet vaatimustaan myös sillä, että he harjoittavat sukutilallaan maa- ja metsätaloutta. Prosessin aiheuttama epävarmuus on aiheuttanut epävarmuutta tulevaisuudesta, minkä johdosta investointien tekeminen ja tilan kehittäminen on ollut hankalaa tai jopa mahdotonta.

Hallituksen esityksen HE 233/2008 perusteella henkilön toimeentulo on sellainen asia, joka edellyttää tavallista joutuisampaa käsittelyä. Tässä tapauksessa asia on kuitenkin ollut niin laaja ja vaikea, että sitä ei käytännössä olisi voitu käsitellä hallinto-oikeudessa joutuisammin.

Edellä esitetyn perusteella hallinto-oikeus katsoo, että oikeudenkäynti ei sen pitkästä kokonaiskestosta huolimatta ole sillä tavoin pitkittynyt, että ■■■■ olisi oikeus saada hyvitystä oikeudenkäynnin viivästymisestä.

Julkinen kuulutus

Päätös on annettu julkisella kuulutuksella.

Päätöksen tiedoksiantaminen

Kangasalan luonto ry:n on viipymättä tämän päätöksen tiedoksi saatuaan ilmoitettava päätöksen tiedoksisaannista yhteisen kirjelmän allekirjoittaneille asiakumppaneilleen. Jos hän tämän laiminlyö, hän on velvollinen korvaamaan ilmoittamatta jättämisestä aiheutuneen vahingon sikäli kuin se laiminlyönnin laatuun tai muihin olosuhteisiin nähden harkitaan kohtuulliseksi (laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa 94 §, hallintolaki 56 § 2 mom ja 68 §).

Päätöksestä ilmoittaminen

Kangasalan kaupunginhallituksen ja Pälkäneen kunnanhallituksen on viipymättä julkaistava tieto tätä päätöstä koskevasta kuulutuksesta yleisessä tietoverkossa kuntalain 108 §:n mukaisesti. Tiedon kuulutuksen julkaisemisesta tulee olla nähtävillä vähintään sen ajan, jonka kuluessa päätökseen voi hakea muutosta valittamalla.

Muutoksenhaku

Hallintolainkäyttölain 5 §:n 1 momentin mukaan tähän päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla siltä osin, kuin lausunnon antaminen asiassa on rauennut.

Muilta osin tähän päätökseen saa vesilain 15 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 111 §:n perusteella. Valituskirjelmä on toimitettava korkeimpaan hallinto-oikeuteen 30 päivän kuluessa hallinto-oikeuden päätöksen tiedoksisaannista eli viimeistään **19.1.2022**.

Valitusosoitus on liitteenä HallJK (01.20).

Diaarinumerot

00027/20/5208
00031/20/5208
00091/20/5208
00092/20/5208
00093/20/5208
00094/20/5208
00095/20/5208
00096/20/5208
00097/20/5208
00098/20/5208
00108/20/5208

Asian ovat ratkaisseet lainoppineet hallinto-oikeustuomarit Pertti Piippo ja Patrick Sahlström sekä tekniikan alan hallinto-oikeustuomari Susanna Airiola. Asian on esitellyt Patrick Sahlström.

Pertti Piippo

Susanna Airiola

Patrick Sahlström

Toimituskirjan antaja:

Inkeri Eriksson
lainkäyttösihteeri

Kangasalan kaupungin kaavoitusviranomainen

Kangasalan kaupunginhallitus

Kangasalan vesi -liikelaitos

Pälkäneen kunnanhallitus

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom

Museovirasto

Metsähallitus

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus/
Kalatalousryhmä, sähköisesti

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus/
Ympäristö ja luonnonvarat, sähköisesti

Etelä-Suomen aluehallintovirasto, sähköisesti
Ympäristölupavastuualue

Suomen ympäristökeskus, sähköisesti

IE

VALITUSOSOITUS

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla **korkeimpaan hallinto-oikeuteen** kirjallisella valituksella, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Valitusluvan myöntämisen perusteet

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 111 §:n 1 momentin mukaan valituslupa on myönnettävä, jos:

- 1) lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeätä saattaa asia korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi;
- 2) asian saattamiseen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi on erityistä aihetta asiassa tapahtuneen ilmeisen virheen vuoksi; tai
- 3) valitusluvan myöntämiseen on muu painava syy.

Valituslupa voidaan myöntää myös siten, että se koskee vain osaa muutoksenhaun kohteena olevasta hallinto-oikeuden päätöksestä.

Valitusaika

Hallinto-oikeuden päätös on annettu julkisella kuulutuksella. Päätös on julkaistu hallinto-oikeuden verkkosivuilla päivänä, joka ilmenee päätöksen ensimmäiseltä sivulta. Päätöksen katsotaan tulleen asianomaisen tietoon seitsemäntenä päivänä kuulutuksen julkaisemisajankohdasta. Valitus on tehtävä **30 päivän kuluessa** hallinto-oikeuden päätöksen tiedoksisaan-
nista, sitä päivää lukuun ottamatta.

Valituksen sisältö

Valituksessa, johon on sisällytettävä valituslupahakemus, on ilmoitettava

- valittajan nimi ja yhteystiedot mukaan lukien se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat voidaan lähettää (prosessiosoite); jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä, on valituksessa mainittava myös tämän yhteystiedot
- päätös, johon haetaan muutosta (valituksen kohteena oleva päätös)
- peruste, jolla valituslupaa pyydetään, sekä syyt, joiden vuoksi valitusluvan myöntämiseen on mainittu peruste
- miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi (vaatimukset)
- vaatimusten perustelut
- mihin valitusoikeus perustuu, jos valituksen kohteena oleva päätös ei kohdistu valittajaan.

Yhteystietojen muutoksesta on valituksen vireillä ollessa ilmoitettava viipymättä korkeimmalle hallinto-oikeudelle. Jos usea tekee valituksen yhdessä, voidaan joku heistä ilmoittaa yhdyshenkilöksi.

Valituksen liitteet

Valitukseen on liitettävä

- hallinto-oikeuden päätös valitusosoituksineen
- selvitys siitä, milloin valittaja on saanut päätöksen tiedoksi, tai muu selvitys valitusajan alkamisen ajankohdasta
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle.

Asiamiehen, joka ei ole toiminut asiamiehenä asian aikaisemmassa käsittelyvaiheessa, ja joka ei ole asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja, on liitettävä valitukseen valtakirja.

Valituksen toimittaminen

Valitus on toimitettava valitusajassa korkeimmalle hallinto-oikeudelle. Valituksen tulee olla perillä valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä. Tämä koskee myös tilanteita, joissa valitus toimitetaan sähköisen asiointipalvelun kautta tai sähköpostitse. Valitus liitteineen voidaan toimittaa sähköisen asiointipalvelun kautta. Asiointipalvelun kautta toimitettua valitusta tai sähköpostitse toimitettua valitusta ei tarvitse toimittaa paperimuodossa. Asiakirjojen lähettäminen postitse tai sähköisesti tapahtuu lähettäjän omalla vastuulla.

Korkeimman hallinto-oikeuden yhteystiedot:

Postiosoite:	Korkein hallinto-oikeus PL 180, 00131 Helsinki
Sähköposti:	korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi
Käyntiosoite:	Paasivuorenkatu 3, 00530 Helsinki
Puhelin:	029 56 40200
Faksi:	029 56 40382
Aukioloaika:	arkipäivisin klo 8.00–16.15

Hallinto- ja erityistuomioistuinten sähköinen asiointipalvelu:

<https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>